

Bestemmingsplan Buitengebied Paragraaf Archeologie

Beleid archeologie

Op 27 januari 2011 is door de gemeenteraad van Terneuzen het interim beleid archeologie vastgesteld (zie http://www.terneuzen.nl/Onze_Organisatie/Beleid_Verordeningen/Beleid). De insteek van dit beleid is het regelen van archeologie in ruimtelijke plannen. In een cyclus van 10 jaar zullen alle ruimtelijke plannen aangepast worden, waarbij archeologie in de plannen zal worden ingebracht of geactualiseerd aan de hand van het dan geldende beleid. Als vangnet fungeert de Erfgoedverordening Terneuzen 2011. Deze verordening is geactualiseerd en is in samenhang met het archeologiebeleid opnieuw vastgesteld. In lijn met de intentie van de wetgever wordt een algemene vrijstelling voor archeologie verleend tot 100 m² en een diepte van 0.50 meter beneden maaiveld voor de zogenaamde kruimelgevallen. De achterliggende gedachte van het archeologiebeleid is het in beeld brengen van de gebieden in de gemeente Terneuzen met een archeologische verwachtingswaarde. Deze verwachtingswaarde kan per gebied en per geologische laag verschillen. De insteek is daarbij soepel waar het kan en streng waar nodig. Voor een aantal gebieden is de huidige kennis ontoereikend. Deze leemten zullen in de toekomst ingevuld worden. Aan de hand van de archeologische verwachtingswaarde wordt per deelgebied een grens gesteld waarboven archeologisch onderzoek verplicht is en waaronder vrijstelling wordt verleend. Een en ander is uitgewerkt in een stroomschema in bijlage 1 van *'De onderste steen boven? Interim-beleid archeologie gemeente Terneuzen'*. Wanneer archeologisch onderzoek verplicht is, dient de archeologische monumentenzorg cyclus (AMZ-cyclus) te worden doorlopen. Deze cyclus is er op gericht om te beoordelen of verdergaand onderzoek of behoud noodzakelijk is. Voor de uitvoering en de beoordeling van de onderzoeken wordt aangesloten bij de landelijke en provinciale regelgeving. Door deze cyclus op een goede manier te doorlopen kan een gedegen afweging gemaakt worden waar behoud ter plaatse (*in situ*) of een opgraving (*ex situ*) noodzakelijk is of achterwege kan blijven.

Procedure

Procedures bij de advisering in het kader van ruimtelijke plannen en de toetsing van volgens de gemeentelijke Erfgoedverordening vergunningsplichtige gevallen, zullen gebaseerd zijn op een door de gemeente uit te voeren toets. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan bestemmingsplannen, vergunningen, bodemsanering en civiele werken. De verantwoording voor het aanvragen van (archeologie)vergunningen en het naleven daarvan ligt bij de initiatiefnemer, dat kan ook de gemeente zijn. Daarnaast heeft de gemeente een toetsende en handhavende rol.

De toetsingscriteria

Om inzicht te krijgen in de archeologische verwachtingswaarde van een gebied of locatie dient aan vijf criteria te worden getoetst.

1. De Archeologische Monumentenkaart (AMK). Deze kaart geeft de wettelijk beschermde archeologische monumenten weer, waarvoor het Rijk bevoegd gezag is. In onze gemeente zijn dat restanten van kastelen in Axel en Zaamslag (Torenberg). Daarnaast bevat de kaart de door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) gewaardeerde gebieden met een (hoge) archeologische waarde. Dit betreft vele oude dorps- en stadskernen zoals Axel, de oude kernen van Terneuzen en Zaamslag.
2. De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Deze kaart geeft de trefkans weer op het aantreffen van archeologische vindplaatsen binnen de bovenste 1.20 meter van de bodem. Deze kaart is gebaseerd op de Geomorfologische en Geologische kaart van Nederland. Bij een hoge trefkans wordt aangesloten bij de wettelijke vrijstelling van 100 m². Voor een middelhoge trefkans kan een ruimere norm gelden. Deze wordt arbitrair vastgelegd op 500 m².
3. Archis (Archeologisch Informatie Systeem). Dit is de landelijke database waarin alle (recent uitgevoerde) archeologische onderzoeken en vondsten worden opgeslagen. Deze database geeft een indicatie van de vondsten die gedaan zijn. Veel of belangrijke vondsten kunnen een hogere archeologische verwachtingswaarde geven aan een gebied.
4. Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA). In dit archief berusten de verslagen van alle in het verleden in Zeeland uitgevoerde archeologische onderzoeken, gegevens over losse vondsten en dergelijke. Dit archief geeft een indicatie van de vondsten die in het verleden gedaan zijn. Veel of belangrijke vondsten kunnen een hogere archeologische verwachtingswaarde geven aan een gebied. In de

praktijk wordt de toets op Archis en ZAA gecombineerd, of in het kader van het bureauonderzoek uitgevoerd.

5. De bodemopbouw. Aan de hand van de Geologische kaart van Nederland kan nagegaan worden welke geologische, voor de archeologie relevante, bodemlagen aanwezig zijn.
 - Pleistoceen dekzand: vanaf de Steentijd
 - Hollandveen: vanaf de IJzertijd en Romeinse tijd
 - Duinkerke II, inclusief 'oudere afzettingen van Duinkerke': vanaf de middeleeuwen
 - Duinkerke IIIa/b: vanaf de Nieuwe Tijd

Met de ondertekening van het Verdrag van Malta in 1992 door bijna alle Europese landen (waaronder Nederland), werd archeologie steeds meer een onderdeel van de ruimtelijke planvorming. Sinds het in werking treden van de Wet op de archeologische monumentenzorg (WAMZ) op 1 september 2007 dienen alle bestemmingsplannen voorzien te zijn van een archeologische paragraaf, waarin is opgenomen hoe wordt omgegaan met bekende en te verwachten archeologische waarden.

Korte historie gemeente Terneuzen

Binnen het grondgebied van de gemeente Terneuzen zijn resten terug te vinden vanaf de Steentijd. Deze resten bevinden zich doorgaans op de pleistocene dekzandruggen die gevormd zijn in het Weichselien. De geologische gesteldheid van de ondergrond die in het buitengebied van de gemeente voorkomt is divers van zuid naar noord en is een weerspiegeling haar geschiedenis. In het zuiden van de gemeente, tegen de Belgische grens aan, komen voornamelijk dekzandgronden voor waarin resten aangetroffen kunnen worden vanaf de oudste tijden tot de nieuwste tijden. Noordwaarts kenmerkt het landschap zich als zijnde een oud verdrongen landschap waar de invloed van de zee merkbaar parten heeft gespeeld in de geschiedenis en waar resten van het inundatielandschap uit de Tachtigjarige Oorlog nog goed herkenbaar zijn. In dit land herrijzen de forten en linies uit de Nieuwe Tijd. De bodem herbergt vele geheimen waaronder de restanten van een groot oerbos uit de Late prehistorie en een zeer goed bewaard middeleeuws landschap waar vele verdrongen dorpen (zie bijlage 2) in gelegen zijn waarvan af en toe de resten aan het licht komen bij graafwerkzaamheden. Het landschap wordt doorsneden door oudere en meer recente krekensels die op hun beurt een deel van het oudere landschap hebben weggevaagd. Bekend is dat de Autrichepolder bij Westdorpe, de Koudepolder onder Hoek, de Goessche polder nabij De Knol en de Zaamslagpolder nabij Zaamslag nog veel van deze verdrongen structuren bevatten. Nabij Zaamslag is zelfs de enige tot op heden bekende tempel van de Orde der Tempeliers gelegen. Dit complex is nog niet uitvoerig onderzocht maar de structuren zijn duidelijk zichtbaar op luchtfoto's en recent werden er vondsten gedaan bij graafwerkzaamheden. Hierna worden per tijdsperiode kort de *highlights* aan vondsten in de gemeente Terneuzen weergegeven.

Prehistorie

Paleolithicum (circa 300.000 – 8.800 voor Christus)

In Zeeland zijn vondsten uit het Paleolithicum bijzonder schaars. De vroegste getuigen van menselijke aanwezigheid dateren uit het Midden-Paleolithicum (tot circa 35.000 voor Christus) en bestaan uit enkele afslagen en werktuigen, waaronder vuistbijlen, uit vuursteen. Deze relictten van Neanderthalers werden echter enkel in verspoelde (Cadzand), opgebaggerde (Westerscheldetunnel) of in losse context (Nieuw Namen) aangetroffen.

Ook van de daarop volgende periode, het Laat-Paleolithicum (35.000 tot 8.800 voor Christus), werden de meeste artefacten in secundaire context waargenomen: zo werden op het strand van Cadzand aangespoelde, en op de akkers rond Nieuw Namen, vuurstenen werktuigen gevonden.¹ Een bijzondere exponent uit deze periode is de zogenaamde Lyngby-bijl, vervaardigd uit rendiergewei en opgebaggerd uit de Westerschelde². De vuurstenen werktuigen die bij de bouw van een bejaardentehuis in Axel werden aangetroffen getuigen van de vroegste menselijke bewoning van Zeeland en zijn dus de oudste vondsten uit de gemeente Terneuzen. De langgerekte pleistocene dekzandruggen in het zuiden van Zeeuws-Vlaanderen nodigden blijkbaar uit tot het opslaan van kleine tijdelijke kampementen, getuige vele vuurstenen vondsten zoals spitsen, schrabbers, stekers en afslagen die in dit gebied werden aangetroffen.

¹ Kuipers en Swiers 2005, p.15

² Jongepier 2005, p. 33

Bij het graven en boren van de tunnel onder de Westerschelde kwamen ook de nodige dierlijke resten uit dit tijdperk naar boven.

Mesolithicum (circa 8.800 – 4.900 voor Christus)

Op het einde van de laatste IJstijd, het Weichselien, resulteerde een aangenamer klimaat in een veranderd landschap. Aanvankelijk zal het huidige Noordzeebekken nog grotendeels droog hebben gelegen. Onder invloed van de klimaatwijziging veranderde en diversifieerde ook de dierenwereld.

Het wild bestond onder andere uit oerrunderen, wisenten en edelherten, maar ook kleinere soorten als everzwijnen, bevers, otters en vogels. De mens was dus voor zijn dagelijks eten niet meer aangewezen op enkele diersoorten maar kon kiezen uit een breed voedselaanbod dat behalve door de jacht ook verkregen werd door te vissen en het verzamelen van noten en vruchten. Dit had grote gevolgen voor het nederzettingenpatroon van de mens. Aangezien het voedsel alom aanwezig was in het landschap, diende hij niet langer over grote afstanden rond te trekken om in zijn onderhoud te voorzien.

Kenmerkend voor het Mesolithicum is dat men zich voor de jacht aan de nieuwe samenstelling van de meer kleinere wildsoorten ging aanpassen. Men ging allerlei kleinere en lichtere wapens gebruiken, zoals vuurstenen pijlen, benen vishaken en gevlochten visfuisen. De overvloed aan bepaalde voedselbronnen in een bepaald seizoen leidt tot meer seizoensgebonden kampementen. Mensen konden nu ook langer op één plaats blijven, hoewel de bewoning nog niet permanent was. Waarschijnlijk trokken deze mesolithische gemeenschappen in een vaste jaarcyclus rond van kamp naar kamp, als nomaden binnen een eigen territorium.

Het aangenamer klimaat zal in Zeeland hebben geresulteerd in een toename van de menselijke aanwezigheid. Vindplaatsen uit het Mesolithicum zijn in Zeeland enkel bekend uit Zeeuws-Vlaanderen. Het warmere klimaat zorgde echter ook voor een snel stijgende zeespiegel waardoor het oorspronkelijke, grotendeels droge Noordzeebekken onder water kwam te staan. Het rijzende water zorgde voor een sterk veranderend landschap waarbij veengroei en later sedimentaire afzettingen het oorspronkelijke landschap gaan bedekken. Naar alle waarschijnlijkheid zijn vindplaatsen uit het Mesolithicum ook in de rest van Zeeland aanwezig, maar zijn deze echter bijzonder moeilijk op te sporen omdat ze zijn bedekt door een metersdik pakket van klei en veen. Opgravingen in Aardenburg, Nieuw Namen en Axel documenteerden haardplaatsen met vuurstenen werktuigen.³ Afslagen en vuursteenknollen die aan elkaar konden gepast worden illustreren dat in deze tijdelijke jachtkampen ook specifieke activiteiten als vuursteenbewerking plaatsvonden⁴. Vuursteenvondsten werden aangetroffen in Koewacht, het Land van Saeftinghe, Sluiskil en Aardenburg. Ook werden in Hulst mogelijk crematieresten uit het Mesolithicum aangetroffen langs de Abdaalse weg⁵. Aan de Emmabaan in Koewacht werd aan het oppervlak een grote hoeveelheid vuurstenen artefacten aangetroffen. Aan de Hazelarenstraat in Koewacht werden eerder ook al vondsten uit dit tijdperk aangetroffen bij een opgraving. In kader van de aanleg van de Sluiskiltunnel werden bij het archeologisch onderzoek resten aangetroffen uit het de Midden-Steentijd. Deze resten bestonden uit verbrand bot en vuurstenen objecten.

Archeologisch onderzoek elders in Nederland laat zien dat de vondstniveaus uit het Laat Paleolithicum en Mesolithicum verschillen. De materiële resten van de Federmesser-traditie (paleolithicum) worden aangetroffen onder, in en juist boven de Usselo-bodem (een vuilgrijze laag met kleine stukjes houtskool, die door de inwerking van planten ontstond gedurende een relatief warme periode, het Allerød interstadiaal, circa 9900-9100 voor Chr., tijdens de laatste ijstijd). De vroeg-mesolithische vondstniveaus bevinden zich in de top van het dekzand boven de Usselo-bodem.

Neolithicum (circa 5.300 – 2000 voor Christus)

In het Neolithicum was bewoning enkel mogelijk op de dekzandruggen in zuidelijk Zeeuws-Vlaanderen en op de strandwallen en de hogere delen van het getijdengebied dat de rest van Zeeland kenmerkte. Tijdens het Neolithicum veranderde de mens geleidelijk aan zijn manier van bestaan. Hij ging zich in steeds grotere mate voorzien in zijn voedselbehoefte door het houden van vee en het verbouwen van voedsel. De mensen gingen de natuur naar hun hand zetten en in plaats van rond te trekken, vestigde men zich op vaste locaties in boerderijen. Als gevolg van het toepassen van landbouw en veeteelt werd de mens gebonden aan een vaste plek in het landschap, in plaats van rond te trekken tussen tijdelijke kampementen. Neolithische sporen in Zeeland zijn echter schaars. In Saeftinghe werden een aantal fragmenten aardewerk uit de Michelsbergcultuur gevonden. Op de dekzandruggen bij de Belgische grens werden ook verschillende lithische artefacten aangetroffen. De eerste nederzettingssporen werden opgetekend op de strandwal van Haamstede (Brabers), ze zijn te dateren omstreeks 2.500 voor Chr. In de gemeente Terneuzen is een vuurstenen bijl (zie Afbeelding 1) uit deze periode aangetroffen bij het graven van de sluizen in 1903.

³ Jongepier, 1995, p. 34-40.

⁴ Kuipers en Swiers 2005, p. 16

⁵ Wal 2007

Abbeelding 1. Vondst van een stenen bijl uit het Neolithicum (Archis-Waarnemingsnummer 45094). De vondst werd aangetroffen bij het graven van de sluiswerken in 1903.

Bronstijd (circa 2000 - 800 voor Christus)

Vondsten uit de Bronstijd zijn erg schaars in Zeeland. De langzaam doorgaande zeespiegelrijzing en het weinig toegankelijke landschap zal vermoedelijk weinig kans op permanente bewoning hebben geboden. Dat er mogelijk wel wat bewoning is geweest in Zeeland tijdens de Bronstijd zou kunnen afgeleid worden uit enkele losse vondsten zoals de opgebaggerde hielbijl voor de kust van Westkapelle en een paar metaalvondsten uit de oude duinen van Schouwen-Duiveland. In Westenschouwen zijn aanwijzingen voor bewoning in de Late Bronstijd.⁶ In de groeve van Nieuw-Namen werden enkele jaren geleden 2 potten uit de Bronstijd aangetroffen. Dit blijven echter zeldzame vondsten in Zeeland. In de gemeente Terneuzen werden nog geen resten uit deze periode aangetroffen.

IJzertijd (circa 2000 - 12 voor Christus)

Hoewel Zeeland tijdens de IJzertijd bedekt wordt door een uitgestrekt veenlandschap, wordt het tijdens deze periode toch vrij intensief bewoond, met name in de Late IJzertijd. Vindplaatsen zijn echter vooral bekend uit Walcheren, Tholen en Schouwen. De nederzettingen bestonden slechts uit enkele boerderijen, bewoond door enkele families, die volledig op de eigen gemeenschap waren gericht. Van een centrale bestuursvorm of contact met andere regio's is geen sprake.⁷ In Zeeuws-Vlaanderen zijn sporen uit deze tijd in de buurt van Axel bekend. Het betreffen sporen op luchtfoto's nabij het Klooster Ter Hagen ten zuiden van Axel. Deze zijn nog niet verder in het veld onderzocht.

Romeinse Tijd (12 voor Christus - 450 na Christus)

Rond 50 voor Christus verschenen de Romeinen in de Lage Landen. Voor het eerst worden deze streken vermeld in historische bronnen als *De bello gallico* van Julius Caesar. In Nederland begint de Romeinse tijd in 12 voor Chr., toen alle stammen in Nederland, inclusief die ten noorden van de grote rivieren, door de Romeinse veldheer Drusus waren onderworpen. Vanaf het midden van de eerste eeuw werd de Rijn de noordgrens van het Romeinse rijk in West-Europa. Zeeland werd onderdeel van de provincie *Gallia Belgica*. Ook in de Romeinse Tijd was Zeeland een uitgestrekt veengebied. De bewoning zal zich voornamelijk geconcentreerd hebben op de strandwallen en langs de oevers van de Schelde, die een belangrijke handels(vaar)weg vormde. Vele (recente) vondsten tonen echter dat ook het veengebied vrij

⁶ Kuipers en Swiers 2005, p. 17-18

⁷ Kuipers en Swiers, 2005, p. 19-20

intensief bewoond werd. Nederzettingen zijn bekend uit Haamstede, Colijnsplaat, Kats, Domburg, Aardenburg, Ellewoutsdijk en ook Zierikzee. Aardenburg maakte deel uit van de kustverdedigingslinie en werd voorzien van een klein fort, een zogeheten *castellum* (175-280 na Christus). De handel werd een belangrijke activiteit die voornamelijk via waterwegen geschiedde. De belangrijkste producten die vanuit Romeins Zeeland werden geëxporteerd betroffen vissaus en zout.

Op een aantal altaren gewijd aan de godin Nehalennia worden de namen vermeld van handelaren in deze producten. Bij Colijnsplaat en Domburg werden dan ook tempelcomplexen, gewijd aan deze godin, teruggevonden. In Domburg wordt duidelijk dat ook andere goden vereerd werden. Domburg was vermoedelijk ook een belangrijk regionaal bestuurscentrum met een vlootstation.

Tijdens de Romeinse Tijd zorgde een betere afwateringsinfrastructuur voor een grondige ontwatering van het veenlandschap. Dit had echter tevens een klink van het veen tot gevolg. De hierdoor ontstane maaiveldverlaging, samen met de gegraven afwateringsloten, lieten toe dat het stijgende zeewater steeds meer vat kreeg op het land.⁸ In de gemeente Terneuzen zijn tot nu toe weinig vondsten uit de Romeinse tijd bekend. Een aantal jaren geleden werden 2 Romeinse munten gevonden nabij Aandijke, ten noorden van Zaamslag.

Middeleeuwen (450 na Christus-1500 na Christus)

Na 250 verdrinkt het Zeeuwse landschap weer geleidelijk. Het Zeeuwse gebied moet lange tijd ongeschikt geweest zijn voor bewoning. Bewoningscontinuïteit na de Romeinse Tijd werd in ieder geval nog niet aangetoond. Het kustgebied wordt geteisterd door stormvloed en diepe getijdengeulen in het veenlandschap uitschuren, en van waaruit grote gebieden onder water komen te staan. Hierbij worden dikke pakketten klei en zand afgezet. Op basis van de Geologische kaart loopt de zuidelijke grens van deze sedimentatiefase (Duinkerke II afzettingen) in de gemeente Terneuzen over een lijn die begint ten zuiden van Philippine, over Sluiskil tot het poldergebied ten noorden van Axel.⁹

Vanaf de vroege 7de eeuw nam de invloed van de zee tijdelijk weer af.¹⁰ Via kreekjes en veenstroompjes kon het veen ontwateren, wat er wel voor zorgde dat het veen ging inklinken. De pleistocene zandruggen in het gebied kwamen daardoor relatief hoger te liggen en werden interessant locaties voor bewoning.

Aanvankelijk zullen dit slechts schapenherders zijn geweest. Het effect van inklinking zorgde er ook voor dat het veengebied vanaf de tweede helft van de 8de eeuw opnieuw onder invloed van de zee kwam te staan. Dit resulteerde in enkele grotere noord-zuid georiënteerde inbraakgeulen in dit deel van Zeeuws-Vlaanderen, zoals de Blijde (van Terneuzen naar Axel), een voorloper van de Braakman, en de Hulsterhavengeul. Langzaam slibde het schorregebied rond de kreken op waardoor deze kwelders niet meer regelmatig overstromden. Dit schorregebied bleef vooralsnog onbedijkt, maar de gronden kwamen vanaf de 9de eeuw in gebruik als weidegronden voor schapen.

In de 9de eeuw wordt het hele kustgebied geteisterd door invallen van de Vikingen. Als verdediging tegen deze aanvallen worden eind 9de eeuw op verscheidene plaatsen de meest bekende exponenten van de Vroege Middeleeuwen in Zeeland opgericht: de ringwalburgen. Deze grote ronde verdedigingswerken met aarden wal met palissade en gracht werden onder meer aangetoond in Domburg, Middelburg, Oostburg, Oost-Souburg en Burgh-Haamstede.

Mogelijk is er in die vroegste periode ook kleinschalige bewoning geweest in de vorm van verhoogde woonplaatsen: terpen. Vanaf de 10de eeuw vermelden historische bronnen plaatsen als Axel, Boterzande en Ostholt.¹¹ Deze vermeldingen duiden op een toenemend economisch belang. Schapenwol was de basis voor de lakenhandel in steden als Brugge en Gent.

Bestuurlijk valt dit gebied vanaf de Late Middeleeuwen onder de Vier Ambachten. Dit is een samenvoeging van het Axeler-, Hulster, Boekhouter- en Assenederambacht onder een gemeenschappelijke keure. De onderlinge grenzen tussen deze ambachten werden ten dele ingegeven door de inbraakgeulen die vanuit de Honte het land insneden, maar naar het zuiden toe wordt hiervan afgeweken en is het moeilijk om deze grenzen op basis van de huidige topografie exact te bepalen.

De eerste polders in de Vier Ambachten ontstonden pas na 1100 als gevolg van defensieve bedijkingen. De oudste dijknaam in de Vier Ambachten is Vroondijke, vermeld in 1114.¹² Pas na de grote stormvloed van 1134 tonen de bronnen nieuwe dijknamen, zoals Hengstdijk (1161), Genderdijk (1163) en Aandijk (1170).¹³ De systematische inpoldering van het gebied duidt op een duidelijke toename in economisch belang vanaf de 12de eeuw. Deze toename is ingegeven door de sterke bevolkingsgroei en de opkomst van de stad Gent als belangrijkste en grootste Vlaamse stad. Hierbij werden voordien economisch weinig belangrijke gebieden tot grotere productiviteit gebracht. De economische expansie zorgde voor een

⁸ Kuipers en Swiers, 2005, p. 20-28

⁹ van Rummelen, 1977a

¹⁰ Lases en de Kraker, 2009: 27

¹¹ Gottschalk 1984, 24

¹² Verhulst 1995, 71.

¹³ Gottschalk 1984, 540.

bevolkingstoename binnen het nieuw ontgonnen gebied wat zich weerspiegelt in het toenemende aantal stichtingen van nederzettingen, kerken en kapellen.¹⁴ Zo ontstonden Steenlandt en Willemskercke eind 12de eeuw als moerparochies. In de eerste helft van de 13de eeuw ontstonden Nieuwerkercke en Hertinghe. Peerboom wordt in 1234 reeds als parochie genoemd.¹⁵ Deze nieuwe stichtingen staan op de Dampierre-kaart afgebeeld (zie Afbeelding 2).

Het initiatief tot de exploitatie van deze polders was hoofdzakelijk in handen van de Vlaamse abdijen (St.-Baafs- en St.-Pietersabdij), maar ook personen met wereldlijke macht, lokale heren en poorters, lieten het gebied ontginnen. De abdijen lieten in het gebied van de 4 ambachten grote hoeven (*grangiae*) bouwen: bijvoorbeeld te Grauws, Lamswaarde, Othene en Stoppeldijk.¹⁶ Omstreeks 1200 vestigden zich eveneens de Tempeliers in het Axeler ambacht.¹⁷ Ten westen van Zaamslag stichtte deze ridderorde een commanderij, het Tempelhof. Na het opheffen van de orde in 1307 werd dit landgoed eigendom van de Hospitaalridders.¹⁸

Het zwaartepunt van de economische activiteit lag nu op landbouw (veeteelt en akkerbouw) en veenontginning (moeren). De gunstige economische situatie had tot gevolg dat lokaal steden ontstonden. Axel en Biervliet hadden beide een rechtstreekse toegang tot de Honte via respectievelijk de Blijde en de Braakman en groeiden uit tot handelssteden. Na de stormvloed van 1214, waarbij onder andere Steenlandt en Othene werden overspoeld, werden door de cisterciënzerabdijen van Ter Doest, Boudelo en Cambron op grote schaal nieuwe dijken aangelegd.¹⁹ Ditmaal betrof het ook offensieve dijken waardoor verloren land terug werd herwonnen op het water. Door latere stormvloeden en dijkdoorbraken is het oude polderpatroon uit de Middeleeuwen bijna niet meer te reconstrueren.²⁰ Afbeelding 10 geeft een reconstructie weer van het middeleeuwse polderlandschap naar een projectie op de topografische kaart uit het midden van de 19e eeuw.²¹

Ondanks de grootschalige inpolderingscampagnes werden de Vier Ambachten de gehele 13de eeuw maar ook de 14de en 15de eeuw regelmatig door stormvloeden overspoeld. Door deze bedijkingen kon tijdens stormvloeden het water zich namelijk niet meer verspreiden over het uitgestrekte schorregebied. In plaats daarvan werd het water opgedreven tegen de dijken en kwam het maximale stormvloedniveau steeds hoger te liggen. Het achter de dijken liggende gebied daarentegen daalde door de kunstmatige ontwatering (klink) en veenontginningen.

De streek wordt dan ook gekenmerkt door een continue strijd tegen het water en een geschiedenis van bedijken en herbedijken. Het herbedijken betrof meestal het terugwinnen van land, zelden het aanwinnen van nieuw land. Een systematisch overzicht van de stormvloeden en hun invloed en de bedijkingsgeschiedenis is in het kader van dit onderzoek niet haalbaar. Voor de Middeleeuwen geldt tevens dat duidelijk oud of historisch kaartmateriaal ontbreekt.²² Voor een overzicht van de verschillende stormvloeden en het herbedijkingsproces kan worden verwezen naar het werk van Gottschalk (1205-1488).

Toch zijn er twee stormvloeden waarvan de impact dermate bepalend is geweest op het verdere geologische en historisch geografische verloop in het gebied van de gemeente Terneuzen, dat deze hier nader besproken worden. De eerste is de stormvloed van 1375. Hierbij ontstond bij de Braakman ten oosten van Biervliet een groot zeegat waarbij de noordelijke helft van het Boekhouterambacht werd weggespoeld. De dorpen Boterzande, Coudekerke, Craywerpe, Groede, Ter Piet en Wevelswaale verdronken hierbij (zie bijlage 2 voor een overzicht van deze verdronken dorpen). Biervliet werd hierdoor geïsoleerd van de rest van het Boekhouterambacht. Deze isolatie werd compleet na de stormvloed van 1404 toen ook de polders ten westen van Biervliet onder water kwamen te staan. De stad vormde nu enige eeuwen een klein eiland tot aan de herinpoldering van het gebied rondom het stadje in de 18de en 19de eeuw.

De tweede belangrijke stormvloed voor het gebied van de Vier Ambachten vond plaats in 1488. Tijdens deze storm werd de Braakman verder uitgediept naar het oosten toe. De noordelijke helft van het Assenderambacht en het aangrenzende Boekhouter- en Axelerambacht gingen verloren als gevolg van het doorbreken van een sluis te Nieuwersluis. Tevens werden alle moerparochies (Hertinge, Moerkerke, Nieuwersluis, Nieuwerkerke en Sint-Janskapel) in deze regio verzwolgen door het water, de meeste

¹⁴ Gottschalk 1984, 32.

¹⁵ De Kraker 2007, 10.

¹⁶ Verhulst, 1995, 74.

¹⁷ Gottschalk 1984, 42.

¹⁸ Gottschalk 1984, 264.

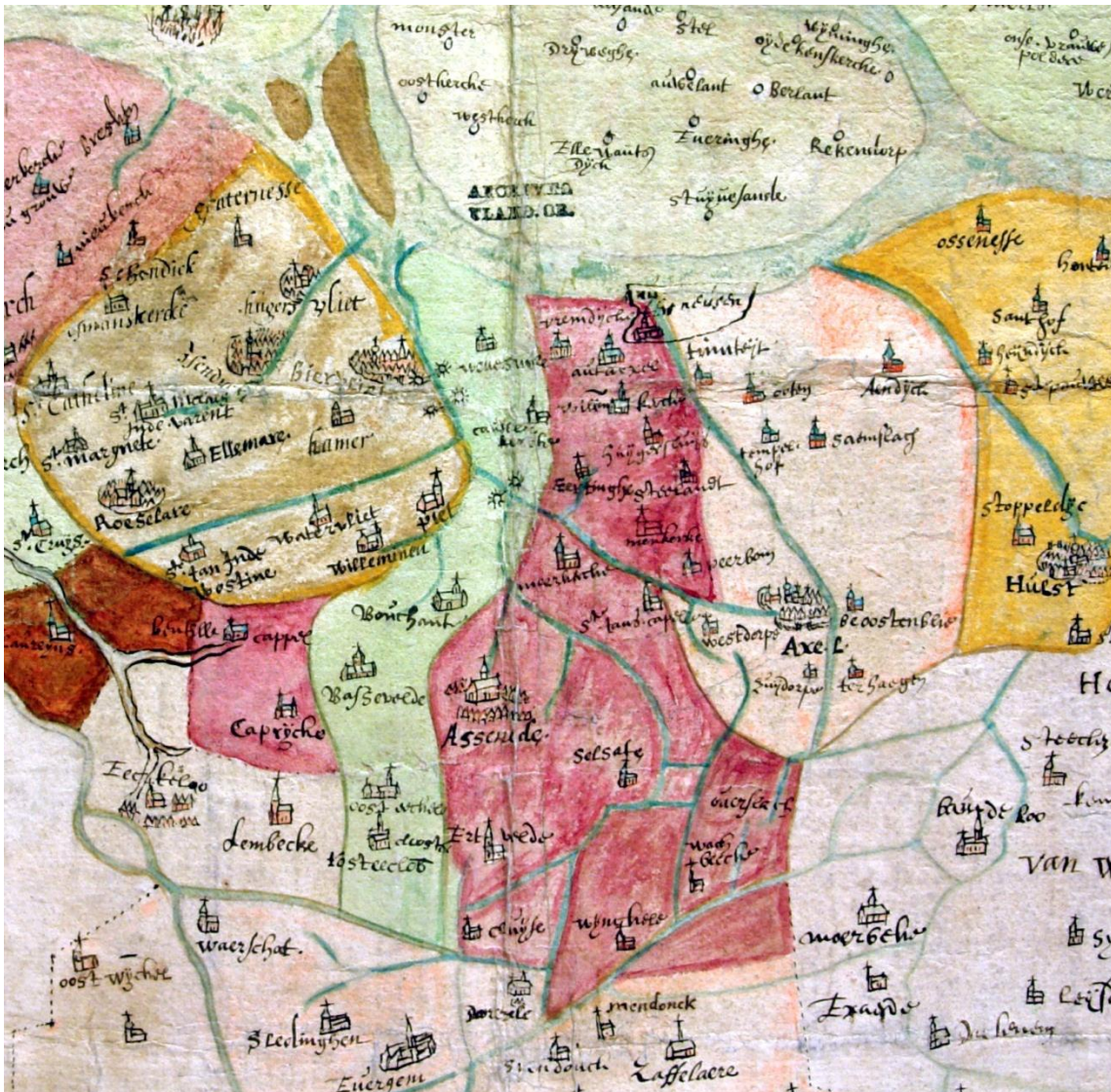
¹⁹ Gottschalk 1984, 541.

²⁰ Gottschalk 1984, 541.

²¹ Gottschalk 1984.

²² Voor een overzicht van de verschillende stormvloeden en het herbedijkingsproces kan worden verwezen naar de werken van Gottschalk uit 1983 en 1984

voorgoed (zie bijlage 2). Enkel Vroondijke en Willemskerke werden herbedijkt. Oorlogsomstandigheden verhinderden verder herstel.²³

Afbeelding 2. Uitsnede uit een 17de eeuwse kopie naar de zgn. kaart van Gwijde van Dampierre uit 1274. In detail is hier het gebied van de vier ambachten weergegeven. De verschillende ambachten zijn met een aparte kleur ingedeeld (geel = IJzendijker Ambacht, lichtgroen = Boekhouter Ambacht, rood = Asseneder Ambacht en wit = Axeler Ambacht). (Bron: RAG-065-7).

Na de Stormvloed van 1488 kwam het zeewater tot bij de Axelsche Vaart (ten zuiden van Axel wordt deze waterweg als Gentse Vaart aangeduid) en in het zuiden zelfs tot bij Zelzate. Pas na het beëindigen van de oorlog met Maximiliaan van Oostenrijk in 1492 (Vrede van Cadzand) werd de Landdijk tussen Terneuzen en Boekhouten aangelegd die een verder doorbreken van de Braakman in het achterland moest verhinderen.²⁴ Deze situatie staat weergegeven op Afbeelding 3, die een overzicht geeft van de landschappelijke situatie in Noord-Vlaanderen omstreeks 1550.

De landschappelijke complexiteit van het krekengebied dat ontstaan was na de stormvloed in het Braakmangebied wordt goed geschetst op de kaart van François van den Velde uit 1549. Hier is voor de duidelijkheid een reconstructietekening van deze kaart gebruikt uit het werk van Gottschalk over de historische geografie van westelijk Zeeuws-Vlaanderen (zie Afbeelding 4).²⁵

²³ Gottschalk 1984, 521-522.

²⁴ De Kraker 1997, 37-38.

²⁵ Gottschalk 1983, Afbeelding 2

Afbeelding 3. Uitsnede uit de kaart van noordelijk deel van Vlaanderen omstreeks 1550. (Bron: RAG-065-19).

De Nieuwe tijd (1500 na Christus tot heden)

Ook Tijdens de Nieuwe tijd werd het gebied geregeld geteisterd door stormvloeden en militaire inundaties. Het zou te ver leiden om in het kader van dit onderzoek een volledige opsomming te geven. Voor een uitvoerige beschrijving verwijzen we naar de Kraker (periode 1488-1609).²⁶ Enkele stormvloeden en inundaties die van groot belang zijn voor de verdere ontwikkeling van het gebied worden wel aangehaald. Zo sloeg de stormvloed van 1532 een groot gat in de Landdijk tussen Assenede en Westdorpe (opgericht na 1492) waardoor dit laatste overstroomde.

De grote omvang van de overstromingen leiden tot het aanleggen van een dijk op de grens tussen het Axel en Assenede ambacht: de Creckeldijk.²⁷ De relatieve stabiliteit tot 1552 liet toe in het gebied rond de Braakman vele schorren opnieuw te gaan bedijken. Dit gebeurde voornamelijk ten noorden van Assenede en Boekhoute, ten westen van Axel en ten westen van Terneuzen, waar twee nieuwe polders de Loven- (1543) en de Kouppolder (1545) ontstonden.²⁸ In deze periode werd tevens de Sasse Vaart aangelegd, die de Landdijk net ten noorden van Zelzate doorsneed en de verbinding van Gent met de zee moest garanderen.²⁹ Ter plaatse van de Sluis (sas) in de Landdijk werd een fort opgericht en ontstond een kleine nederzetting, die tot het huidige Sas van Gent zou uitgroeien. Eveneens werden verbeteringen aangebracht aan de Axelse Vaart teneinde deze weer bevaarbaar te maken.³⁰

De stormvloeden tot de jaren 1583 hadden weinig invloed op het gebied rondom de Braakman. Van enkele polders ten Westen (Loven-, Vremdijske en Koudenpolder) en Oosten van Terneuzen (Zaamslag- en Oud-Othenepolder) werden de dijken wel tweemaal (1552 en 1570) doorbroken. De dorpen Aandijke, Triniteit, West-Zaamslag en Oud-Othene raakte hierbij geïnundeerd. Tijdens het herstel van de zeedijken werden, ter voorkoming van verdere ondermijning ervan door kuststroming, verschillende rijshoofden aangelegd langs de gehele noordelijke kust van de vier ambachten. Vooral bij Terneuzen lukte het zo het proces van dijkondermijning sterk te verminderen.³¹

²⁶ De Kraker 1997.

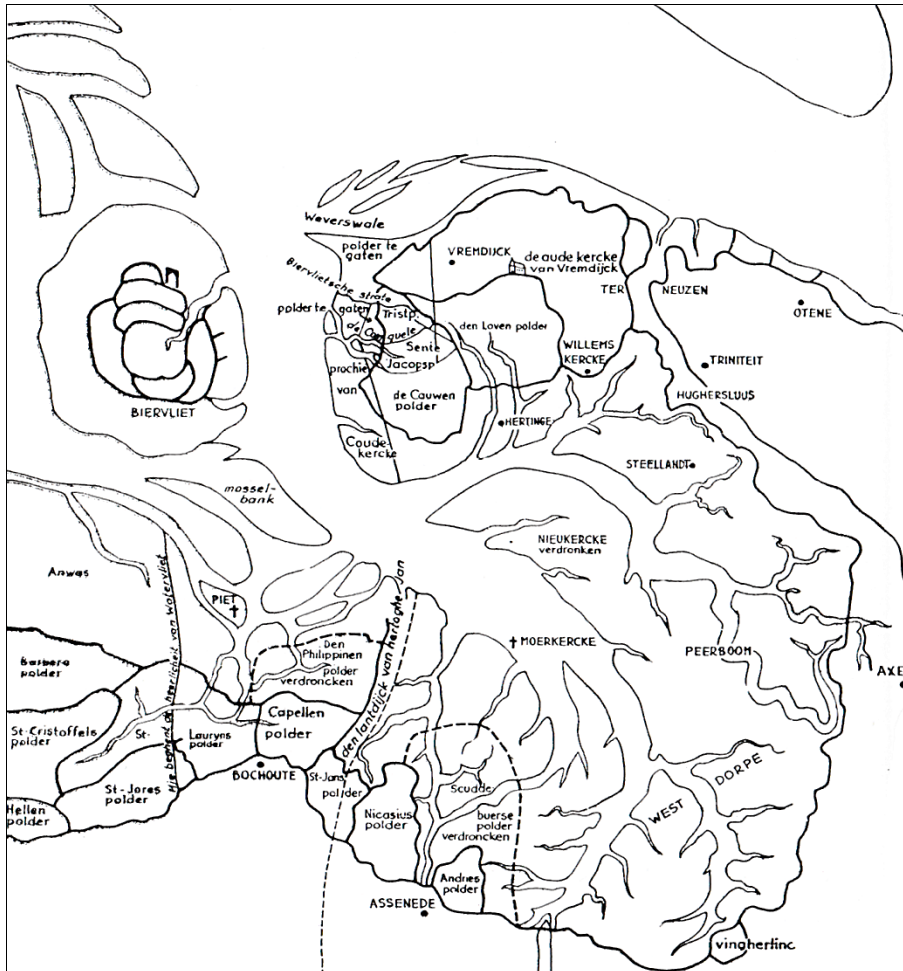
²⁷ De Kraker 1997, 66-67.

²⁸ Wilderom 1973.

²⁹ De Kraker 1997, 74-79.

³⁰ De Kraker 1997, 79-81.

³¹ De Kraker 1997, 100-101.

Afbeelding 4. Reconstructietekening naar de kaart van het Braakmangebied door François van den Velde uit 1549. (Bron: Gottschalk 1984)

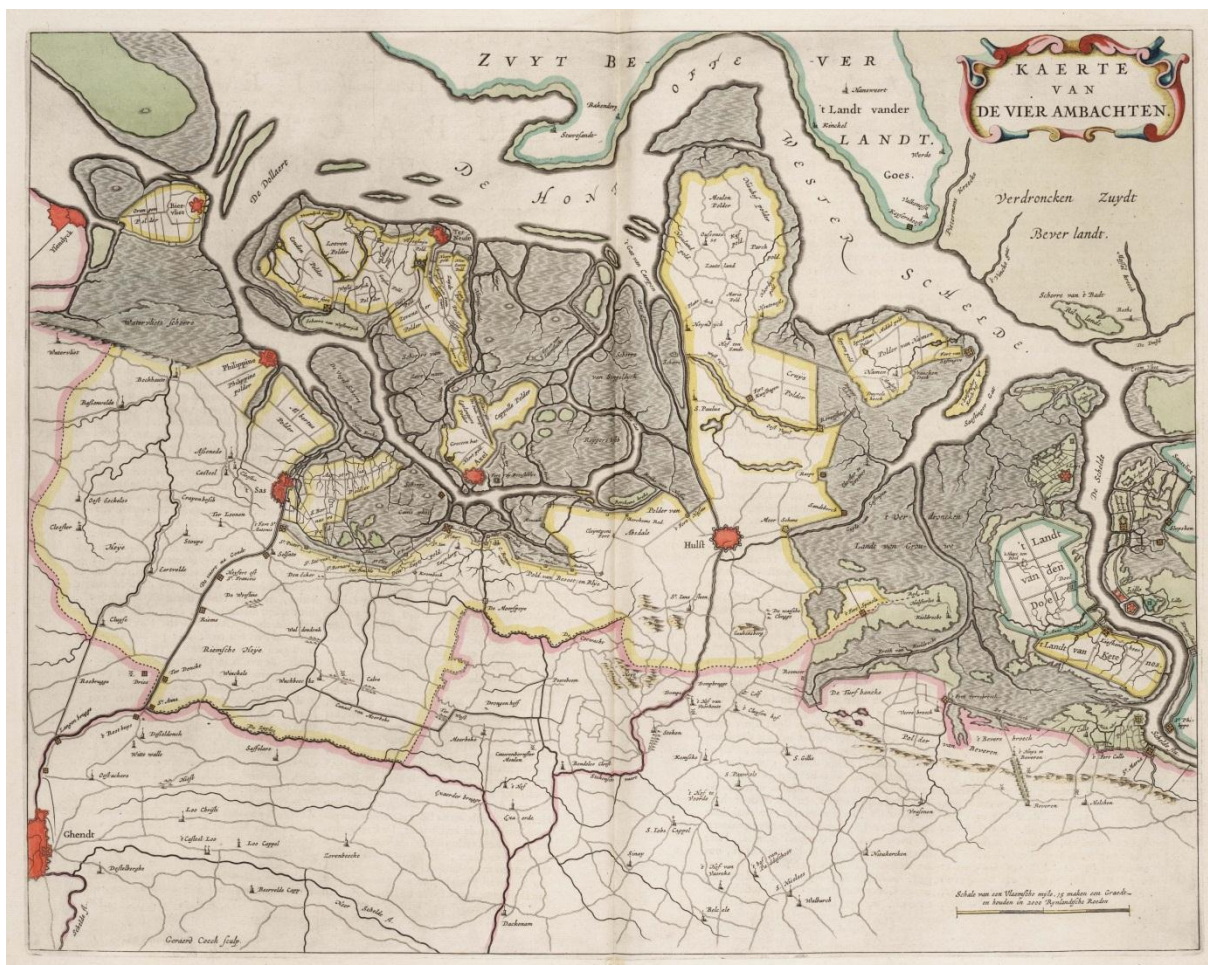
De woelige jaren tussen 1583 en 1586 worden gekenmerkt door oorlogshandelingen. Strategisch belangrijke locaties zoals Sas van Gent, Axel (beide Spaans) en Terneuzen (Staats) werden vanaf 1583 versterkt met een gebastioneerd systeem. In datzelfde jaar werd in opdracht van de Hertog van Parma te Philippine een schans opgericht.³² Om deze vestingen met elkaar te verbinden werden ook linies met forten en schansen opgericht (zie Bijlage 3).

Gedurende de strijd tussen Spaanse en Staatse troepen werden op grote schaal militaire inundaties toegepast. In 1584 werd de zeedijk bij Campen en Nieuw-Othene doorgestoken en in 1586, na de inname van Axel door Staatse troepen onder leiding van prins Maurits, gebeurde dit eveneens met de Landdijk bij Buucxgate. Hierdoor kreeg de zee vrij spel in het gehele Axelerambacht.³³ De gevolgen voor het landschap waren enorm. De steden Axel en Terneuzen werden eilanden en het middeleeuwse landschap verdween onder het sediment.³⁴ Zo ontstond een schorren- en slikkengebied ten zuiden van Axel dat werd aangeduid als de Axelsche Vlake, met daarin onder meer het Axelsche Gat. Ten oosten van Axel was de geul verbonden met het Hellegat. De schade die deze inundaties aanrichtten was enorm en overtrof de ergste inundaties ten gevolge van stormvloed. Het herstel zou dan ook lang uitblijven, mede door de oorlogssituatie.

³² de Feijter 2004, 209

³³ De Kraker 1997, 143.

³⁴ Bij enkele natuurontwikkelingsprojecten in de omgeving van het plangebied (o.m. projecten Passluis en *Groote Gat*) werd de laatste jaren het middeleeuwse landschap aan de oppervlakte gebracht door het verwijderen van het jonge kleidek.

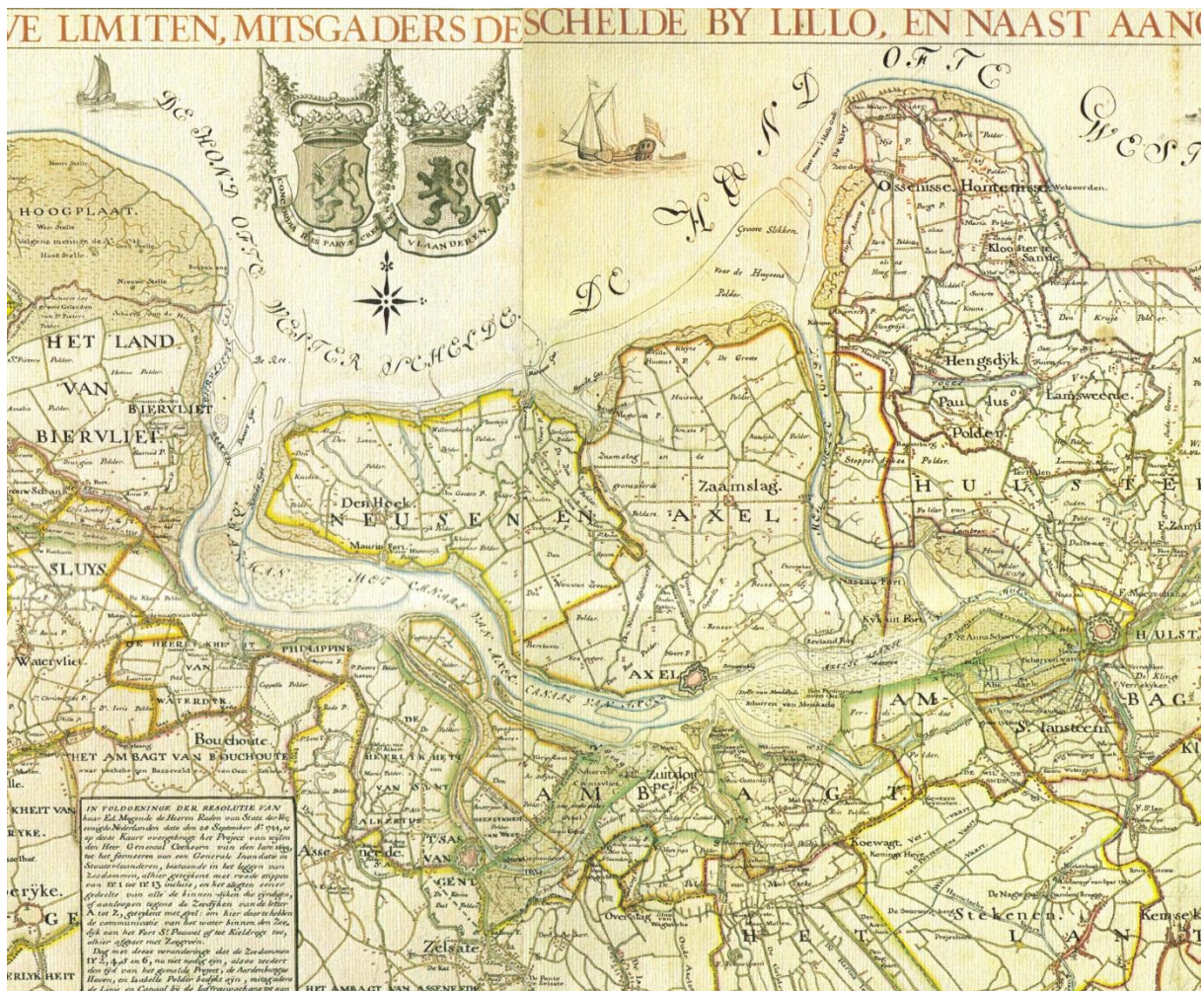
Afbeelding 5. Uitsnede met de ruime omgeving van het plangebied uit de Kaart van de Vier Ambachten door Gerard Coeck (1664) (Bron: www.geheugenvannederland.nl)

In de daaropvolgende tientallen jaren zou het landschap grote veranderingen ondergaan. Op de Kaart van de Vier Ambachten uit 1664 door Gerard Coeck, is de situatie van na de inundatie van 1586 nog zichtbaar.³⁵ Hoewel de eerste tekenen van herstel zichtbaar worden. Met de politieke consolidatie in het begin van de 17de eeuw begon men namelijk opnieuw met de inpoldering van het krekengebied rondom de steden. Op de kaart is te zien dat reeds grote gebieden zijn ingepolderd (zie bijlage 1). Zo zijn tussen Philippine en Sas van Gent de verschillende kleine, laatmiddeleeuwse polders hervormd tot één grote polder: de Oude- St.-Albertuspolder (1612). Ten oosten van Sas van Gent wordt in 1620 ook de Autrichepolder bedijkt. Ten noorden van Axel zijn reeds de Oude-Eglantierpolder (1606), de Buthpolder (1606) en de Capellepolder (1614) ingetekend. Rondom Terneuzen zijn onder andere de Oude Zevenaarpolder (1595), de Goesschepolder (1615), de Sparkspolder (1638) en de St.-Annapolder (1638) bedijkt. En nabij Koewacht tot slot zijn de omstreeks 1612 ingedijkte Zuiddorpepolder en Oud-beoosten-Blij-bezuidenpolder afgebeeld. Deze nieuwe polders worden, zoals te zien bij de Autriche- en Oude-St.-Albertuspolder, volgens een rechtlijnig patroon ingericht.

Vaak ging de inpoldering gepaard met het aanleggen van verdedigingslinies en het beschermen van strategische punten. Zo werd er onder andere een Spaanse fortenlinie aangelegd tussen Sas van Gent en Hulst en ook ten oosten van Axel werd, in de Be-oosten-Blij-benoordenpolder, een linie ter verdediging van de stad opgetrokken (zie bijlage 3). Na de inname van Sas van Gent (1644) en Hulst (1645) en de daaropvolgende Vrede van Munster in 1648 verloren veel van deze verdedigingswerken echter hun functie en raakten ze in verval. Door de groeiende politieke stabiliteit na de vrede werd eveneens de noodzaak tot militaire inundatie beduidend kleiner en werd er verder aandacht besteed aan het herpolderen van het aan het water verloren gebied (zie bijlage 1 en Polderkaart). De schorren tussen Axel en Terneuzen werden reeds in 1648 ingepolderd en niet veel later volgden deze ten oosten, de Beoosten Blij-benoordenpolder (1653), en ten noorden, de Zaamslagpolder (1650) en de Aan- en Genderdijke polder (1671), van Axel . In de 18^e eeuw slibden de schorren centraal in het gebied van de 4 ambachten verder op. Reeds omstreeks 1700 werd het grote schor ten oosten van Philippine ingepolderd, dit is de Volgelschorpolder. In

³⁵ Uit de Atlassen uit het Scheepvaartmuseum, Nederlands Scheepvaartmuseum, Amsterdam.

1711 werd ten noorden van de Autrichepolder de Papeschorpolder bedijkt. Omstreeks die tijd krijgt ook de vesting rond Sas van Gent haar definitieve vorm. Tot slot werd ook het gebied rondom Zuiddorpe en Koewacht en het gebied ten westen van Biervliet terug ingedijkt. Hierdoor werd Biervliet terug verbonden werd met de rest van Zeeuws-Vlaanderen.

Afbeelding 6. Uitsnede uit kaarten van Zeeuws-Vlaanderen door Willem Tiberius Hattinga (1745).
(Bron: www.wikipedia.nl)

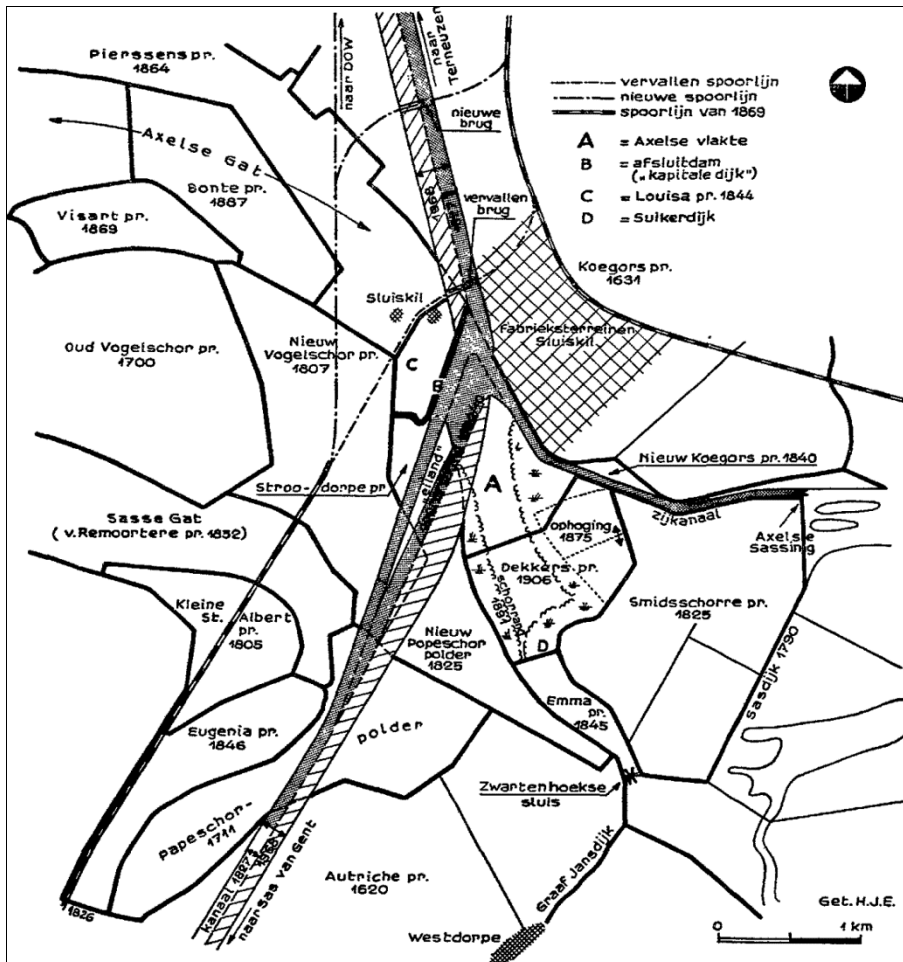
Omstreeks 1789 werd, naar aanleiding van de oorlogsdreiging met de Oostenrijkse keizer, een groot deel van het slikkengebied ten zuiden van Axel bedijkt. Dit had als doel een gecontroleerde inundatie mogelijk te maken. In deze periode kwam de Beosten en Bewesten Blijpolder tot stand die aan de westzijde werd afgesloten door de Sasdijk. Door het aansluiten van de Sasdijk met de Graaf Jansdijk werden ook de Canisvlietschorren ingedijkt. De ingebouwde inundatiesluizen werden beschermd met geschutsbatterijen, zoals batterij Koegors of de batterij bij Zwarthoek (zie bijlage 3 en Kaart Vestingwerken).

De 18de eeuwse situatie is afgebeeld op de kaarten van het gebied door W.T. Hattinga uit 1745 (zie Afbeelding 6). De afgebeelde kaart is een combinatie van twee kaarten met daarop Oost en West Zeeuws-Vlaanderen. De nieuwe inpolderingen bij Biervliet, Sas van Gent en Koewacht staan hierop reeds afgebeeld. Op het einde van de 18de eeuw werd het gebied ingenomen door de Fransen en werd het Frans grondgebied. De Westerschelde vormde de grens met de Bataafse Republiek. Nadat de Franse troepen in 1814 vertrokken werd Zeeuws-Vlaanderen onderdeel van de Provincie Zeeland. Tijdens de Belgische Revolutie van 1830 werden verschillende steden en forten terug bemand en werd de verdediging terug opgebouwd. Na de erkenning van de onafhankelijkheid van België in 1839 verlieten deze garnizoenen het gebied en werd Zeeuws-Vlaanderen vooral een smokkelgebied tussen de twee landen. Tijdens WO I vluchtten vele Belgen trouwens naar Zeeuws-Vlaanderen.

In het begin van de 19de eeuw slibden de schorren tussen Sas van Gent en Terneuzen nagenoeg volledig op. In 1823 werd dan ook beslist om de Sassevaart te verlengen naar Terneuzen. Hiertoe werd in verschillende fasen een kanaal gegraven, dat voltooid werd in 1827. Op de Topografische Militaire Kaart uit 1856 (Afbeelding 9) is dit kanaal dan ook te zien. In de eerste helft van de 19de eeuw werden de polders in de Axelse vlakte en de polders ten noorden van Sas van Gent bedijkt. Na de eerste verbreding van het

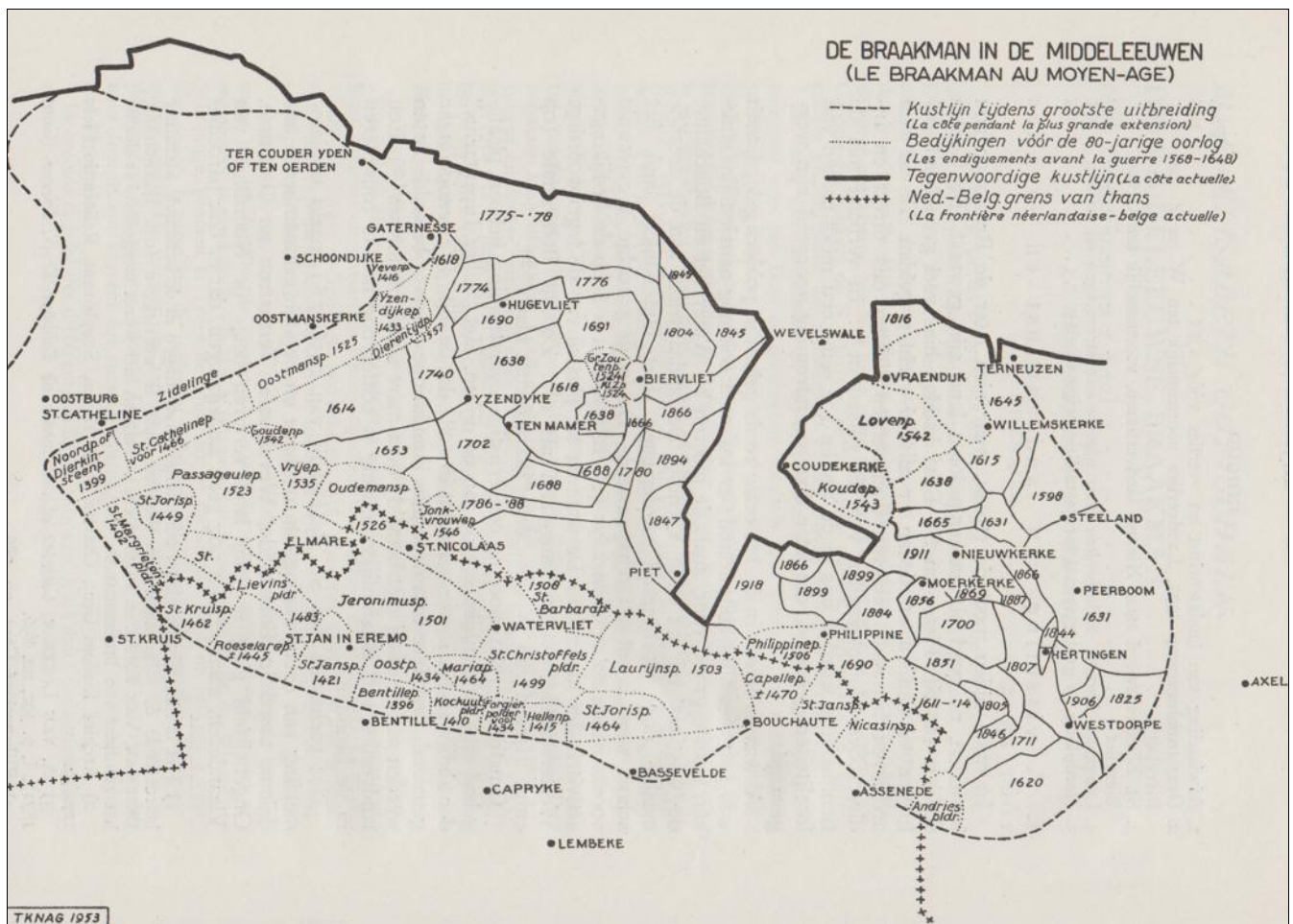
kanaal in 1881 begon men met het inpolderen van het Axelse Gat tot aan de dam bij het Mauritsfort (zie Afbeelding 8). Tijdens de tweede helft van de 19de eeuw werd tevens het Hellegat ten oosten van Axel in verschillende fases ingepolderd.

De definitieve inpoldering werd een feit in 1926 bij de bedijking van de Hellegatpolder. In het Braakmangebied duurde het tot de afsluiting van de Braakman en de aanleg van de Braakmanpolder in 1952 voordat het laatste gebied in de gemeente werd ingepolderd.³⁶ Deze afdamming hield tijdens de Watersnood van 1953 stand en voorkwam dat het achterland overstroomde. Voor een compleet overzicht van de verschillende bedijkingfases van het Braakmangebied kan verwezen worden naar Afbeelding 8.

Afbeelding 7. Kaart met de kanaal- en polderwerken rond Sluiskil en de Axelse Vlake vanaf 1827. (Bron: Wilderom 1973)

³⁶ Heslinga & van Zuilen 1953

Afbeelding 8. Overzichtskaart met de inpolderingsfases van het Braakmangebied. (Bron: Gottschalk 1953)

Afbeelding 9. Topografische Militaire Kaart uit 1856 (Afbeelding 8: bron: Watwaswaar.nl)

die in de vorm van een waarneming of vondstmelding in Archis2 zijn opgenomen, individueel te beoordelen op hun waarde voor een planologische bescherming, wordt een selectie gemaakt voor opname op de plankaart van het bestemmingsplan. De geselecteerde waarnemingen en vindplaatsen komen ofwel in aanmerking voor nader archeologisch onderzoek ten einde tot een waardering te komen ofwel zijn al gewaardeerd als behoudenswaardig en verdienen om die reden een planologische bescherming. In beide gevallen kan de waarneming (of vondstmelding) toegewezen worden aan de categorie Vindplaats en de bijbehorende beschermingsmaatregel. Indien echter uit nader archeologisch onderzoek blijkt dat een waarneming niet behoudenswaardig is, kan deze altijd afgevoerd worden, zoals ook een al gewaardeerde (behoudenswaardige) vindplaats afgevoerd kan worden zodra deze is opgegraven en dus *ex situ* wordt behouden. Hierbij dient vermeld te worden dat van rijkswege beschermde archeologische monumenten niet op de plankaart zijn opgenomen omdat deze reeds beschermd zijn. Voor dit bestemmingsplan betreft dat 1 beschermd monument in het zuidoosten van de kern van Zaamslag. Het gaat om AMK-nummer 1427, zijnde het mottekasteel van Zaamslag (Torenberg). Delen van de voorburcht vallen buiten het huidige beschermde monument. Om deze resten van de voorburcht toch een zekere mate van bescherming te bieden, is besloten om ten noorden van het wettelijk beschermde gebied een terrein van zeer hoge archeologische waarde te creëren: AMK-nummer 16088 (zonder wettelijk beschermde status). Dit gebied wordt op het bestemmingsplan aangeduid als Archeologie Waarde-1 evenals een deel van de oude kern van Zaamslag dat binnen het bestemmingsplan gelegen is (AMK-nummer 13475).

(De)selectiecriteria archeologische vindplaatsen

De toekenning van een zone of terrein tot archeologische vindplaats en de begrenzing ervan is tot stand gekomen op basis van de volgende criteria:

De selectie van vindplaatsen is tot stand gekomen vanuit de volgende selectiecriteria:

- Waarnemingen en vondstmeldingen met een datering tot 1950 opgenomen in Archis2 (en ZAA) tot 12 december 2012
- Waarnemingen en vondstmeldingen, waarvan daadwerkelijk archeologisch vondstmateriaal bekend is
- Waarnemingen en vondstmeldingen gelegen buiten terreinen van archeologische waarde op de AMK en stads- en dorpskernen conform het onderhavige archeologiebeleid
- Waarnemingen en vondstmeldingen die cultuurhistorische elementen betreffen en door eventuele bodemverstoring bedreigd kunnen worden. Hiervoor geldt dat vestingwerken voor zover deze niet jonger zijn dan 1650 als vindplaats in aanmerking komen. Dit zelfde geldt indien de vestingwerken jonger dateren maar teruggaan op een ouder vestingwerk dat dateert van voor 1650
- Waarnemingen en vondstmeldingen die geen losse vondsten, oppervlaktevondsten of metaaldetectorvondsten betreffen, tenzij er sprake is van een vondstcluster
- Waarnemingen en vondstmeldingen resulterend uit archeologisch onderzoek die (deels) *in situ* behouden zijn gebleven
- Waarnemingen en vondstmeldingen die niet (deels) verstoord zijn
- Wettelijk beschermde monumenten (Monumentenwet 1988) zijn niet geselecteerd omdat deze reeds door het Rijk beschermd worden

De selectie van waarnemingen en vondstmeldingen is onder te brengen in verschillende complextypen. Indien een begrenzing niet gemaakt kan worden op basis van bovengenoemde criteria is gekozen voor een straal van 25, 50, 100 of 200 meter (of anders indien dit uit onderzoeksresultaten/rapportage blijkt) afhankelijk van de aard van de vindplaats. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer sprake is van een cluster van waarnemingen die toegeschreven kan worden aan een vindplaats ter plaatse. De motivatie van de begrenzing hangt samen met het complextype en is voor deze gevallen opgenomen in de catalogus. Het resultaat van de analyse van waarnemingen en vondstmeldingen betreft bekende vindplaatsen binnen het gemeentelijk grondgebied die zijn opgenomen in de catalogus van vindplaatsen.

De bedijkingsgeschiedenis van de polders in de gemeente Terneuzen is in kader van dit bestemmingsplan in beeld gebracht. Dit is belangrijk omdat een groot deel van de gemeente Terneuzen een afgedekt landschap is waar een oud landschap onder schuilt. In dit oudere landschap kunnen belangrijke archeologische waarden aanwezig zijn. Er wordt aangenomen dat de dijken minimaal even oud of ouder zijn dan de polder zelf. De dijken Bijlage 1 die ouder zijn dan 1650 of dateren uit 1650 vallen onder Archeologie Waarde-2. De geselecteerde dijken zijn opgenomen in de vindplaatsencatalogus. Er is een onderscheid gemaakt tussen de liniedijken en de dijken die geen liniedijken zijn in die zin dat de breedte van de liniedijken die nog bestaan in het landschap één op één zijn overgenomen met de bestaande situatie en dat de breedte van de overige dijken (wel of niet nog in het landschap duidelijk aanwezig) is vastgelegd op 40 meter. Op deze manier valt de oude dijk zeker binnen deze begrenzing. Voor de benaming is in eerste instantie uitgegaan van de poldernaam.

De dijken van de volgende polders die zijn op de plankaart als vindplaats zijn opgenomen betreffen:

Ameliapolder
Autriche Polder
Brilspolder
Buthpolder
Capellepolder
Clarapolder
Geertruidapolder
Goessche Polder
Groote of Oude St.-Albertpolder
Groote Zoutpolder
Kleine-Zevenaar of Noord-Westenrijkpolder
Koegors- en Nieuwe Zevenaarpolder
Koudepolder
Lovenpolder
Nieuwe Eglantierpolder
Oranjepolder
Oud-Westenrijkpolder
Oud beoosten blij bezuidenpolder
Oude-Zevenaarpolder
Oude Eglantierpolder
Riedepolder
Sluispolder
Sparkspolder
St.-Annapolder
St.-Anthoniepolder
Stoppeldijkpolder
Visscherspolder
Willemskerkepolder
Zaamslagpolder
Zuiddorpepolder

De overige dijken in het plangebied betreffen dijken die van na 1650 dateren en zijn conform het gemeentelijk archeologiebeleid niet van archeologische waarde.

In Bijlage 2 is een overzicht op kaart en een opsomming opgenomen van de verdrongen dorpen die in de literatuur worden vermeld die gelegen zijn in het plangebied. Deze verdrongen dorpen waarvan de ligging bekend is omdat funderingen of andere sporen van het dorp in de bodem zijn aangetroffen, zijn in de vindplaatsencatalogus opgenomen. Indien geen aanwijzingen voor een begrenzing zijn, is uitgegaan van een de standaardprocedure zoals deze gebruikelijk is in Zeeland. Deze procedure gaat er van uit dat de kerk in het midden van het dorp staat en dat de bebouwing er organisch omheen is gebouwd. Het gaat dan om een min of meer cirkelvormig dorp. Of dit voor alle middeleeuwse dorpen geldt is nog niet wetenschappelijk onderzocht of bewezen. Er wordt hier uitgegaan van een aanname. De verdrongen dorpen op de plankaart krijgen Waarde-Archeologie 1 toegekend.

In Bijlage 3 is een kaart en overzicht opgenomen van alle vestingwerken in het plangebied. Dit betreffen forten, schansen, liniedijken en resten van vestingstadjes waarvan nog delen binnen de grenzen van het bestemmingsplan Buitengebied vallen. De liniedijken zijn ook in Bijlage 1 opgenomen en in Bijlage 4 als vindplaats. De vestingwerken krijgen op de plankaart Waarde-Archeologie 2 toegekend voor zover deze niet jonger zijn dan 1650. Dit is conform het gemeentelijk beleid. Indien de vestingwerken jonger dateren zijn dan een ouder vestingwerk dat dateert van voor 1650 krijgt dit ook Waarde-Archeologie 2 toegekend. Indien deze werken volledig dateren van na 1650 dan behoeft er geen archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden. Vestingwerken die op een pleistocene dekzandrug gelegen zijn, hebben deels Waarde-Archeologie 1 gekregen op de plaats waar deze op het dekzand gelegen zijn. Dit is conform het systeem dat de hoogste waarde geldig is.

De vestingwerken die op de plankaart als vindplaats zijn opgenomen betreffen Vindplaatsnummers 10, 22 tm 36, 39, 70 tm 96.

In Bijlage 4 is een vindplaatsen kaart en catalogus opgenomen waarbij alle archeologische vindplaatsen in de gemeente Terneuzen die voor het gemeentelijk beleid van belang zijn, zijn opgenomen. Deze vindplaatsen zijn het resultaat van een grondige studie en analyse van alle voorhanden gegevens uit de reeds genoemde archieven en onderzoeken. Ook werden luchtfoto's van de gemeente bestudeerd (jaartallen 1989, 2002, 2005, 2007, 2009 en 2011) en werd een analyse gemaakt van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Deze vindplaatsen zijn begrensd en bevatten alle bekende archeologische waarden conform het gemeentelijk beleid. Hierin zijn dus ook de verdrongen dorpen, huisplaatsen, dijken en vestingwerken opgenomen waarvan bekend is dat ze daadwerkelijk op deze plek aanwezig zijn.

De kwaliteit van het bodemarchief van het bestemmingsplangebied Buitengebied

Volgens de archeologische toets uit het interim-beleid archeologie van de gemeente Terneuzen zou een ondergrens gelden van 100 m² en een verstoringsdiepte van 50 cm –mv. Hiervan wordt beargumenteerd afgeweken in bepaalde zones.

Over de conservering van eventueel aanwezige archeologische resten is niets bekend. Wel kan worden aangenomen dat in zuurstofarme contexten zoals in het Hollandveen en goed afgedekte bodemlagen in de klei vondsten goed bewaard gebleven zullen zijn.

Uitkomsten archeologische toets bestemmingsplan Buitengebied

Op basis van een combinatie van de bekende archeologische gegevens (waarnemingen, archieven, resultaten uitgevoerd archeologisch onderzoek), studie van oude kaarten en analyse van bodemkundige gegevens en luchtfoto's, zijn vier verschillende waarden archeologie toegekend binnen de grenzen van het bestemmingsplan Buitengebied, met bijbehorende onderzoeksverplichtingen of vrijstellingen.

1. Archeologie Waarde-1.
2. Archeologie Waarde-2.
3. Archeologie Waarde-3.
4. Archeologie Waarde-4.

Onderzoeksverplichtingen/ vrijstellingen

Voor de gebieden met een Waarde Archeologie-1 geldt een onderzoeksplicht bij een te verstoren oppervlak >100 m², mits de bodemingrepen dieper reiken dan 0.50 m –mv.

Voor de gebieden met een Waarde Archeologie-2 geldt een onderzoeksplicht bij een te verstoren oppervlak >500 m², mits de bodemingrepen dieper reiken dan 0.50 m –mv. Dit geldt tevens bij diepere

bodemverstoringen tot in het veen en het pleistocene zand en bij in vestingwerken ouder dan 1650 of waarvan de kern of eerste aanleg eerder was dan 1650.

Voor de gebieden met een Waarde Archeologie-3 geldt een onderzoeksplicht bij een te verstoren oppervlak >1000 m², mits de bodemingrepen dieper reiken dan 0.50 m –mv. Dit geldt tevens bij diepere bodemverstoringen tot in het veen en het pleistocene zand.

Voor de gebieden met een Waarde Archeologie-4 geldt geen onderzoeksplicht.

Bij bodemverstoringen waarvoor vrijstellingen gelden, kunnen desondanks archeologische sporen en vondsten gedaan worden. Voor dergelijke vondsten bestaat de wettelijke meldingsplicht ex. artikel 53 van de Monumentenwet.

Behalve door nieuwbouwprojecten, kunnen ook bij rioleringswerken en andere civieltechnische bodemingrepen de archeologische resten verstoord worden. Ondanks een geldende vrijstelling van onderzoeksplicht en het feit dat de reguliere archeologische monumentenzorg cyclus (AMZ-cyclus) vaak lastig kan worden doorlopen bij kleinere civiele werkzaamheden, geldt dat ook bij kleine bodemingrepen men er op alert moet zijn dat waardevolle resten tevoorschijn kunnen komen. Door gelegenheid te bieden waarnemingen te verrichten kan in de meeste gevallen zonder al te veel oponthoud of hoge kosten nog waardevolle informatie worden vastgelegd.

Beargumentering onderzoeksplicht/ vrijstelling

In gebieden met een Waarde Archeologie-1 geldt een onderzoeksplicht bij een te verstoren oppervlak >100 m², die dieper reikt dan 0.50 meter –mv. In deze zone is de kans namelijk groot dat bijzondere vondstcomplexen en/ of terreinen verstoord worden. Het betreft zones waarvan vastgesteld is dat er archeologische waarden in de ondergrond aanwezig zijn.

In gebieden met een Waarde Archeologie-2 geldt een onderzoeksplicht bij een te verstoren oppervlak >500 m², die dieper reikt dan 0.50 meter –mv. In deze zone is de kans namelijk redelijk groot dat bijzondere vondstcomplexen en/ of terreinen verstoord worden. Het betreft zones waar een afgedekt middeleeuws landschap onder aanwezig is, zones waar vestingwerken ouder dan 1650 voorkomen en zones waar dijken ouder dan 1650 voorkomen. Dit geldt tevens voor het Hollandveenniveau. Het veenpakket zal niet overal intact zijn. Resten uit de Romeinse tijd en late prehistorie zijn in het grondgebied van het bestemmingsplan nog niet veelvuldig aangetroffen in de gemeente Terneuzen.

In gebieden met een Waarde Archeologie-3 geldt een onderzoeksplicht bij een te verstoren oppervlak >1000 m², die dieper reikt dan 0.50 meter –mv. In deze zone is de kans namelijk geringer dat bijzondere vondstcomplexen en/ of terreinen verstoord worden. Er wordt van uitgegaan dat onderzoek op grotere terreinen, meerdere huisplaatsen met erven informatiever is dan kleinschalig onderzoek. Dit geldt tevens voor het Hollandveenniveau en daaronder gelegen pleistoceen dekzand. Het veenpakket is niet overal intact. Resten uit de Romeinse tijd en prehistorie komen voor in de intacte top van het veen. Archeologische vindplaatsen uit de prehistorie gelegen op dekzandkopjes, bevinden zich op een diepte vanaf ca. 2.50 meter beneden maaiveld. Gezien het zeldzame karakter van vindplaatsen uit de prehistorie en de Romeinse tijd tot nu toe zullen deze vooral bij grootschalige bodemingrepen ontdekt kunnen worden.

In de gebieden met een Waarde Archeologie-4 geldt geen onderzoeksplicht. Hier zijn afzettingen van Duinkerke III gelegen en vallen buiten het beleid van de gemeente. Aangezien het gaat om kreekafzettingen, is er een grote kans dat mogelijk in het verleden daar aanwezige resten zijn verdwenen.

Deze paragraaf archeologie in het bestemmingsplan zou niet tot stand zijn gekomen zonder de medewerking van de gemeente Terneuzen.

Een nadere specificering van de verschillende archeologische waardezones tot een gedetailleerde archeologische waardenkaart is nog niet mogelijk, omdat de gegevens daarvoor vooralsnog ontbreken. Zo is nog niet voldoende bekend waar vanaf welke diepte bodemlagen en archeologische waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Door gericht archeologisch onderzoek vanuit specifieke vraagstellingen zal de waarde van de zonering duidelijker worden, alsook het belang van een goede planologische bescherming.

Literatuurlijst

- Augustijn, Beatrijs I Palmboom, Ellen. - Bronnen voor de agrarische geschiedenis van het middeleeuwse graafschap Vlaanderen, deel 1. Dokumenten bewaard in het Rijksarchief te Gent. Gent, 1983.
- Augustijn, Beatrijs I Rombaut, Hans I Vandermaesen, Maurice.-. Bronnen voor de agrarische geschiedenis van het middeleeuwse graafschap Vlaanderen, deel 2. Dokumenten bewaard in de rijksarchieven te Beveren, Brugge, Doornik, Kortrijk Ronse. Gent, 1990.
- Baan, J. van der, De Hervormde Gemeente van Terneuzen en hare leeraren. Terneuzen, 1894.
- Baan, J. van der, Geschiedkundige beschouwing van Zaamslag van de vroegste tijden tot op heden, zoo in het burgerlijke als voornamelijk in het kerkelijke. Terneuzen, 1859.
- Blaeij, Piet de , Kraker, Adrie de- Via Via. Straatnamen van de gemeente Terneuzen met de kernen Biervliet, Hoek, Sluiskil, Terneuzen, Zaamslag en de poldergebieden.
- Bossche Barbera Van den , Willemsen Rinus BIERVLIET tussen eb en overvloed. Terneuzen 2010.
- Brand K.J.J. Hulst en de Vier Ambachten rond 1180. - Hulst 1980.
- Brand K.J.J. Over de bestuurlijke- en historisch-geografische ontwikkeling van Zeeuws- Vlaanderen. Hulst 1983.
- Buijsrogge, Carlo I Sponselee, George.- Tot zover. Reis door de Zeeuws-Vlaamse Woon en Werkgeschiedens. Axel, 1999.
- Cornelis, J.Ch.Stad en Land van Philippineinde historie, 1505-2005. Philippine 1955 (2005).
- Calland, Fred. De Hervormde Gemeente van Sas van Gent, 's-Gravenhagen/Sas van Gent, 1904.
- Cruyningen, P.J. e.a. -De Hofsteden van Axel, Axel, 1991.
- Decavele, J. I Herdt, Rene de. - Gent op de wateren en naar de zee. Antwerpen, 1976.
- Decavele, J.- Hendervijftig jaar Kanaal Gent-Terneuzen. Gent, 1977.
- Empel M. van I Pieters H.Zeeland door de eeuwen heen. Eerste deel, Middelburg 1935. Tweede deel, Middelburg 1959.
- Feijter, W.A.L. de. 7. Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen. In: Kruijff, T. de, et.al., 2004, Atlas van de historische vestingwerken in Nederland. Zeeland, Utrecht, 2004.
- Gottschalk, M.K.E.-De oudste kartografische weergave van een deel van Zeeuwsch- Vlaanderen. AZG, 1948.
- Gottschalk, M.K.E. Stormvloed en rivieroverstromingen in Nederland. Drie delen, voor 1400, 1400-1600, 1600-1700. Assen I Amsterdam, 1971-1977.
- Gottschalk, M.K.E. Historische geografie van Westelijk Zeeuws-Vlaanderen. Deel1. Tot de Sint-Eiisabethsvloed van 1404. 2e druk Dieren 1983.
- Gottschalk, M.K.E. Historische geografie van Westelijk Zeeuws-Vlaanderen. Deel 2. Van het begin der 15e eeuw tot de inundaties tijdens de tachtigjarige oorlog. 2e druk Dieren, 1983.
- Gottschalk, M.K. E.De Vier Ambachten en het Land van Saaftinge in de Middeleeuwen. Een historisch-geografisch onderzoek betreffende Oost-Zeeuws-Vlaanderen c.a. Assen, 1984.
- Gottschalk, M.K.E. I Unger, W.S. De oudste kaarten der waterwegen tussen Brabant, Vlaanderen en Zeeland. TKNAG, 2e reeks, LXVII, 1950.
- Heslinga, M.W. en C. van Zuilen, 1953. De afsluiting van de Braakman en de inpoldering van de Braakman. K.N.A.G. Vol. LXX, Utrecht.

Hoogendoorn-Beks drs. W.J.M. I Hattinga Verschure Prof. Dr. J.C.M., De Hattinga's en hun topografische atlassen. Utrecht, 1977 e.v.

Jonge L. de, De geschiedenis van Hoek en omstreken. Evergem, 1995.

Jongepier, J., Zeeland in de Prehistorie. Provincie Zeeland, 1995.

Koeman C. I Visser J.C., De stadsplattegronden van Jacob van Deventer. Landsmeer, 1992.

Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. - Encyclopedie van Zeeland. Drie delen. Middelburg, 1984.

Kraker, A.M.J. de I Royen, H. van I Smet, Marc E.E. de, red., "Over den Vier Ambachten" 750 jaar Keure 500 jaar Graaf Jansdijk. Kloosterzande, 1993.

Kraker, A.M.J. de, Landschap uit balans. De invloed van de natuur, de economie en de politiek op de ontwikkeling van het landschap in De Vier Ambachten en het Land van Saeftinghe tussen 1488 en 1609. Utrecht, 1997.

Kraker, A.M.J. de, De geschiedenis van de Groote Huissenspolder, 1695-1995. In: Groote Huissenspolder 300 jaar 1695 - 1995.

Kraker, A.M.J. de, De geschiedenis van het dorp en de polder van Zaamslag in vogelvlucht. In: Zaamslag viert feest. Zaamslag 1999.

Kraker, A.M.J. de, Verdrongen dorpen in Zeeland (1). De vergeten opgraving naar het verdrongen dorp Aendijcke. In: Zeeland 13.1. tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

Kruijff T. de e.a., Atlas van historische vestingwerken in Nederland Zeeland. Utrecht, 2004.

Kuipers, J.J.B. & R.J. Swiers, Het verhaal van Zeeland, Hilversum, 2005.

Kuipers, J.J.B. et al., Sluimerend in slik. Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland, 2004.

Lases, W.B.P.M. en A.M.J. de Kraker. 'De Westerschelde, natuurlijk? Verdieping van en ontpoldering langs de Westerschelde in historisch perspectief geplaatst', Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis 18(12-2009) 2, 25-39, 2009..

Louwe Kooijmans, L.P., P.W. van den Broeke, H. Fokkens & A. van Gijn (red.). Nederland in de Prehistorie. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam, 2005.

Munaut A.V.- Etude paléo-écologique d'un gisement tourbeux situé à Terneuzen (Pays- Bas). In: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, jaargang 17, 1967, p: 7-27.

Oudheidkundige Kring 'De Vier Ambachten, - Jaarboeken, diverse jaargangen. Hulst, 1929- heden.

Platteeuw, J. Hoek en Omgeving van vroeger tot nu. Hoek I Kloosterzande, 1967.

Platteeuw, J. Zaamslag door de eeuwen heen. Terneuzen, 1968.

Riemens, L. e.a. Landbouw beleven in Terneuzen. Terneuzen, z.j.

Riemens, L. e.a. Landbouw beleven in Zaamslag. Terneuzen, 1985.

Rombaut, Hans. Bronnen voor de agrarische geschiedenis van het middeleeuwse graafschap Vlaanderen, deel 3. Dokumenten bewaard in de stadsarchieven te Aalst, Brugge, Gent, Hulst, Menen, Oudenaarde, Tielt, Veurne en de O.C.M.W.-archieven te Brugge, Damme, Ieper, Oudenaarde. Gent, 1991.

Rottier, H.C.E.M.- La Flandre Zélandaise. Etude de géographie régionale. Antwerpen, 1970.

Rottier, H.C.E.M. I Arnoldus, Henri. De Vlaamse Kustvlakte van Calais tot Saeftinge. Tielt I Middelburg, 1984.

Rummelen F.F.F.E. van, Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000 Bladen Zeeuwseh-Vlaanderen West en Oost. Tweede druk, Haarlem 1977.

Slock, Rob- Westdorpe, dorp ten westen van Axel. Polders in en rondom Westdorpe. Z.p., Z.d.

Smidt, Dr. J.R.H. de, De Waalse Kerk van Sas van Gent 1654-1794. Sas van Gent, 1982.

Stockman P. I Everaers P. Frontier Steden en Sterckten. Vestingwerken in Oost- Vlaanderen en Oost-Zeeuws-vlaanderen 1584-1839. Hulst 1997.

Stockman, P. & P. Everaers. Versterckt Zeeland. Provincie Zeeland., 2001.

Stulp, B. Verdwenen dorpen in Nederland. Deel 5. Zeeland, Alkmaar, 2011.

Thomas, J. Westdorpe: voor- en tegenspoed van vele jaren. Westdorpe, 1964.

Trimpe Burger, J.A.-Opgravingen in de oude stad van Axel (Steentijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen. In: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, jaargang 17, 1967, p: 35-52.

Verhulst, A I Gottschalk, M.K.E. Transgressies en occupatiegeschiedenis in de kustgebieden van Nederland en België. Gent, 1980.

Verhulst, A.. -Landschap en Landbouw in Middeleeuws Vlaanderen, Gent, 1995.

Wal, A. ,ter. Absdaalseweg locaties I, II en III : inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven, 's-Hertogenbosch.- Waterschoot, M.A., Hulst, 2007.

De Vlaamsche kustvlakte. Bijdrage tot de geschiedenis van het Vlaamsche polderland langs zee en Honte. Langemark, 1939.

Wesseling, J. De geschiedenis van Axel. Groningen, 1966.

Wesseling, J. Kerkelijk leven in Hoek (Zid), 1590-1840. Terneuzen, 1952.

Wesseling, J. De geschiedenis van Terneuzen. Terneuzen, 1958 (1962).

Wilderom, M.H. Tussen Afsluitdammen en Deltadijken, 4, Zeeuwsch Vlaanderen. Vlissingen, 1973.

Websites

www.vpterneuzen.nl

www.zeeland.nl/chs

Actueel Hoogtebestand Nederland, www.ahn.nl

Centraal Archeologisch Archief CAA, via Archis2: www.archis2.archis.nl

Centraal Monumenten Archief CMA, via Archis2: www.archis2.archis.nl

Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) via Geoloket Provincie Zeeland: zldags.zeeland.nl/geo/

Historische luchtfoto's via Geoloket Provincie Zeeland: zldags.zeeland.nl/geo/

Oude kaarten via Het Geheugen van Nederland: www.geheugenvannederland.nl

Info en oude kaarten via wikipedia: www.wikipedia.nl

Oude kaarten via WatWasWaar: www.watwaswaar.nl

Oude kaarten via Zeeuws Archief: www.zeeuwsarchief.nl

Topografische Dienst 2012 via: www.kadaster.nl

Bijlage 1

POLDERS IN DE GEMEENTE TERNEUZEN

Het gebied van de gemeente Terneuzen wordt doorheen de geschiedenis gekenmerkt door een continue strijd tegen het water door bedijken en herbedijken. Vanaf de late middeleeuwen verdwijnt een groot deel van het oude vroegmiddeleeuwse polderlandschap onder de golven door enkele verwoestende stormvloed (1375, 1404 en 1488) en militaire inundaties (1586). Zo ontstonden grote doorbraakgeulen, de Braakman, het Axelse Gat en het Hellegat, die tot diep in het binnenland insneden. Door de veelvuldige oorlogen in deze grensstreek vond de herbedijking van de verloren gegane polders, die reeds begon in het midden van de 15de eeuw, plaats tot in de 20ste eeuw.

Hieronder wordt een chronologisch overzicht gegeven van de bedijking van de polders die gelegen zijn binnen de grenzen van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Terneuzen. De dijken die ouder zijn dan 1650 of dateren uit 1650 zijn in de Catalogus (Bijlage 4) als vindplaats opgenomen. In de algemene tekst bij het bestemmingsplan wordt apart opgesomd welke dijken dit betreft.

De eerste groep polders zijn deze die reeds voor het uitbreken van de 80 jarige oorlog in 1568 werden ingepolderd. Een aantal van hen raakte tijdens of na deze oorlog nog wel geïnundeerd, maar werden nadien weer bedijkt in hun oorspronkelijke vorm.

Brilspolder: De Brilspolder is een oudlandpolder die zich bevindt direct ten zuiden van Biervliet. Het poldertje werd reeds in de Middeleeuwen ingedijkt en bleef ook na de inundaties van 1583 boven water. Het maakt deel uit van de oude kern van het Eiland van Biervliet.

Geertruidapolder: De Geertruidapolder is een polder ten zuidwesten van Biervliet. De polder werd reeds bedijkt in 1539, maar in 1583 gedeeltelijk geïnundeerd. Vermoedelijk werd de polder in 1619 weer geheel drooggelegd.

Lovenpolder: De Lovenpolder is een polder ten noorden van Hoek. De polder ontstond door indijking van de schorren van de Braakman in 1542 nadat door keizer Karel V een octrooi was verleend aan Jan van der Walle.

Koudepolder: De Koudepolder is een polder ten westen van Hoek die vrijwel gelijktijdig met de Lovenpolder werd bedijkt in 1545 door Jan van der Walle. Samen vormden deze polders tot 1615 een eiland. De Koudepolder grenst in het noordwesten aan de Braakmankreek, terwijl ook enkele kreekrestanten zijn ingedijkt. Binnen deze polder zijn de restanten van het Mauritsfort gelegen.

De tweede groep werd reeds tijdens de 80 jarige oorlog (her)ingedijkt. Het betreft voornamelijk oude polders die tijdens de inundatie van het gebied rondom Axel door Prins Maurits in 1586 werden overspoeld en die nadien terug werden ingepolderd. De meeste van deze polders zijn gelegen rondom de oude kernen van Axel, Terneuzen en Biervliet of in het zuiden van de gemeente waar in het begin van de 17de eeuw een Spaanse fortenlinie werd aangelegd die liep van Sas van Gent naar Hulst.

Oude-Zenenaarpolder: De Oude-Zenenaarpolder is een polder ten zuidwesten van Terneuzen. De polder werd ingedijkt in 1595. Door de aanleg en latere verbreding van het Kanaal Gent-Terneuzen werd het oostelijke deel van de polder opgeofferd.

Goessche Polder: De polder werd ingedijkt door de inwoners van de stad Goes, waar ook de naam vandaan komt. Hij is een polder tussen Hoek en Terneuzen. De indijking geschiedde in 1615. In de 19e eeuw werden in de noordwesthoek van deze polder nog overblijfselen waargenomen van het dorp Willemskerke, dat door de inundaties van 1586 verloren is gegaan.

Oud-Westenrijkpolder: De Oud-Westenrijkpolder is een polder ten oosten van Hoek. In 1604 wilde Barthold van Vlooswijk de betreffende schorren reeds bedijken. Er kwamen echter allerlei verwickelingen, en uiteindelijk werd de polder in 1616 ingedijkt door inwoners van Delft. De polder werd aanvankelijk ook Delftse polder genoemd. Na inundatie volgde herbedijking in 1638.

Willemskerkepolder: De Willemskerkepolder is een polder ten westen van Terneuzen. De polder werd ingedijkt in 1629 en is vernoemd naar het door de inundaties in 1586 verdwenen dorp Willemskerke, dat zich echter in de Goessche polder bevond.

Sparkspolder: De Sparkspolder is een, in 1638 ingedijkte, polder ten zuiden van Terneuzen. In het zuidwesten wordt de polder begrensd door de middeleeuwse Graaf Jansdijk. De buurtschap Spui bevindt zich in deze polder.

St.-Annapolder: De Sint Annapolder is een polder en stadswijk in Terneuzen. De polder, ingedijkt in 1638, ligt ten westen van de Otheense Kreek en het noordelijk deel ervan is ingenomen door de bebouwing van de stad Terneuzen.

Riedepolder: De Riedepolder is een polder die zich bevindt ten noordoosten van Koewacht en ligt op de grens tussen België en Nederland. Deze betrekkelijk hooggelegen polder werd in 1600 definitief bedijkt.

Zuiddorpepolder (noorddeel): De Zuiddorpepolder (noorddeel) is een polder ten noordwesten van Zuiddorpe. De polder werd, na de inundaties van 1586, in 1612 ingedijkt op initiatief van het bestuur van Axel en Terneuzen. De definitieve indijking vond plaats in 1698. Aan de rand van de polder ligt de buurtschap De Ratte met het Fort Sint-Jan.

Oud-beoosten-Blij-bezuidenpolder: De Oud-beoosten Blij-bezuidenpolder is een polder ten noordwesten van Koewacht. Het gebied raakte omstreeks 1585 overstroomd en de herbedijking, waarmee men reeds in 1595 van start ging, leidde aanvankelijk tot niets. Toen men in 1596 bijna klaar was met de bedijking, kwam Hulst in Spaanse handen en werden de dijken doorgestoken. Pas tijdens het Twaalfjarig Bestand, in 1612, kwam de Oud-beoosten Blij-bezuidenpolder uiteindelijk tot stand, door toedoen van de Zuidelijke Nederlanden. De zuidelijke dijk stamde nog van vóór de inundaties, maar de noordelijke dijk ging deel uitmaken van de Linie van Communicatie tussen Hulst en Sas van Gent, welke in 1634 werd aangelegd. Hiervan zijn nog herkenbaar de Fortendijk met Fort Sint-Joseph, Fort Sint-Jacob, Fort Sint-Livinus, en Fort Sint-Nicolaas.

Visscherspolder: De ten noorden van Axel gelegen Visscherspolder werd, na de inundaties van 1586, in 1606 heringepolderd en bezit deels nog de loop van de dijken van vóór de inundaties.

Oude-Eglantierpolder: De Oude-Eglantierpolder is een polder ten noordwesten van Axel. De polder werd in 1606 ingedijkt, en heeft voor een deel nog de vorm van vóór de inundaties.

Buthpolder: De Buthpolder is een polder ten noordwesten van Axel, ontstaan uit de samenvoeging van de Kleine- en de Groote Butpolder. De polder werd -na inundatie- in zijn oorspronkelijke vorm herbedijkt in 1606.

Capellepolder: De Capellepolder, voor het laatst herbedijkt in 1614, is een polder ten noorden van Axel. De polder is omringd met de dijken zoals ze vóór de inundaties bestonden.

Groote of Oude- St.-Albertpolder: De Groote of Oude Sint-Albertpolder is een polder ten noorden van Sas van Gent. In 1610 werd door aartshertog Albertus van Oostenrijk toestemming verleend tot indijking van de schorren in het ambacht Assenede. In 1612 kwam de polder gereed, en ze werd naar de aartshertog vernoemd. Later werd er het voorvoegsel Sint- aan toegevoegd. Het was één van de eerste polders die volgens een rechthoekig plan werden verkaveld.

Autriche polder: Deze polder, ten noordoosten van Sas van Gent, is een herbedijking van de bij de inundatie van 1586 verloren gegane landen van Westdorpe. De herbedijking werd in 1617 goedgekeurd door landvoogd Albertus van Oostenrijk (Autriche) en zijn vrouw Isabella van Spanje en kwam gereed in 1620. Hij lag ten noorden van de Graaf Jansdijk en langs deze dijk verscheen een nieuw Westdorpe.

St.-Anthoniepolder: De Sint-Anthonypolder is een polder tussen Sas van Gent en Zelzate. De polder is heringedijkt vanaf Spaanse zijde. In 1627 werd door Koning Filips II toestemming verleend tot

bedijking van de landen nabij het fort Sint-Antonie. Vanwege diverse oorlogen werd de polder echter nog diverse malen geïnunderd om in 1787 definitief te worden ingedijkt.

Oranjepolder: De Oranjepolder is een polder tussen Biervliet en IJzendijke. De polder werd in 1619 gevormd door indijking van de schorren ten westen van de Geertruidapolder.

Groote Zoutpolder: De Groote Zoutepolder, ten noorden van Biervliet, maakte tot 1532 deel uit van het Eiland van Biervliet, maar het gebied overstroomde en kon, vanwege de oorlogsomstandigheden, pas in 1619 worden herbedijkt.

Ameliapolder: De Ameliapolder is een polder ten westen van Biervliet. De polder werd ingedijkt in 1638 door landmeter Pieter Gilissen in opdracht van Pieter Rombouts. De polder is vernoemd naar Amalia van Solms. De gemeentegrens tussen Sluis en Terneuzen loopt dwars door de polder.

De derde groep polders is ingedijkt tussen het einde van de 80-jarige oorlog in 1648 en 1700. Ook nu betreft het voornamelijk gebieden die verloren gingen tijdens de inundatie van 1586. Een groot deel is gelegen tussen Axel en Terneuzen en een andere groep ten zuiden van Koewacht. Na deze inpolderingen bleven enkel de grote geulen onbedijkt over.

Koegors-en Nieuwe Zevenaarpolder: Deze polder tussen Terneuzen en Axel werd ingedijkt in 1648 na de Vrede van Munster. Hierdoor werden Terneuzen en Axel terug met elkaar verbonden. In het oosten wordt de polder begrensd door de Graaf Jansdijk. Veel recenter is de begrenzing aan westelijke en zuidelijke zijde. Hier vindt men het Kanaal Gent-Terneuzen, aangelegd in 1827.

Nieuwe-Eglantierpolder: De Nieuwe-Eglantierpolder werd samen met de Koegors-en Nieuwe Zevenaarpolder ingedijkt in 1648. Ze ligt ten oosten van de Graaf Jansdijk.

Sluispolder: De Sluispolder is een polder ten oosten van Hoek. De polder werd in 1648 herbedijkt. In 1897 werd de polder opgenomen in een inundatieplan om de kustbatterij van Terneuzen te beschermen. Er werd in de nabijheid van de polder een inundatiesluis gebouwd, die echter nooit in werking is gesteld. Nadat in 1920 de kustbatterij werd opgeheven, verdween ook de militaire noodzaak tot inundatie.

Kleine-Zevenaar of Noord-Westenrijkpolder: De Kleine-Zevenaar of Noord-Westenrijkpolder ligt ten oosten van Hoek. De herbedijking van deze polder vond plaats in 1648.

Nieuw-Westenrijkpolder: De Nieuw-Westenrijkpolder, gelegen ten zuidoosten van Hoek, werd ingedijkt in 1616 en -na inundatie- herbedijkt in 1665. De bedijking in 1616 kwam tot stand door een aantal inwoners van Delft.

Clarapolder: De Clarapolder is een polder ten zuiden van Biervliet en ligt voor het grootste deel op het grondgebied van de gemeente Sluis. De polder werd reeds in 1614 door de Spanjaarden reeds ingedijkt. Toen in 1622 een militaire inundatie plaatsvond werden ook van deze polder de dijken doorgestoken. Pas in 1648, na de Vrede van Münster, werd door de Staten-Generaal toestemming tot herindijking verleend en in 1650 vond dit plaats. De polder werd nogmaals geïnunderd tussen 1788 en 1792, ditmaal om de Franse troepen tegen te houden. Vervolgens bezweek tijdens de stormvloed van 1808 een spuisluis. Uiteindelijk werd de polder, in verband met de Belgische Opstand, nogmaals geïnunderd in 1831.

St.-Pieterspolder: De Sint-Pieterspolder is een polder gelegen ten zuiden van Philippine. Na de stichting van Philippine in 1505, lag er nog een schorregebied ten zuiden van de stad. Na een eerste bedijking in 1663, overstroomde het schor echter in 1682, om opnieuw in 1690 te worden herbedijkt. In 1808 ging bij een dijkdoorbraak eveneens een deel van deze polder verloren.

Zaamslagpolder: De Zaamslagpolder is de polder waarin zich de plaats Zaamslag bevindt. De oorspronkelijke plaats Zaamslag verdween in de golven toen op last van Prins Maurits in 1586 de dijken werden doorgestoken om het zojuist veroverde Axel tegen de Spanjaarden te verdedigen. Ook het omringende polderland ging toen verloren. Reeds in 1610 werd toestemming tot gedeeltelijke herbedijking verleend, maar dit plan werd nimmer uitgevoerd, omdat Hulst nog in Spaanse handen

was. Onmiddellijk na de Vrede van Münster werden deze plannen opnieuw opgevestigd en werd toestemming voor de herbedijking van het gebied verleend. De nieuwe dijken kwamen reeds in 1650 gereed.

Beoosten Blij-benoordenpolder: De Beoosten Blij-benoordenpolder is een polder die ligt ten oosten van Axel. Op 6 december 1647 werd een verzoek aan de Staten van Zeeland gericht om de schorren die hier lagen te mogen bedijken. De polder kwam in 1653 gereed. Aan de zuidzijde, waar zich het Axelse Gat bevond, werd in 1700 de Linie van Axel II aangelegd.

Aan- en Genderdijke polder: De Aan- en Genderdijkepolder ligt ten noordoosten van Zaamslag en werd in 1671 ingedijkt door de ambachtsheer van Zaamslag. Het betrof de schorren van Aandijke, ten noordoosten van de reeds ingedijkte Zaamslagpolder. De polder kreeg de naam van het dorp dat hier vóór de inundaties van 1586 was gelegen.

Groote Huissenspolder: De Groote Huissenspolder is vernoemd naar Johan Huissen, die Ambachtsheer was van Zaamslag en Aandijke en is gelegen ten noorden van Zaamslag. In 1692 werd toestemming verkregen om de schorren ten noorden van de Zaamslagpolder in te dijken. De polder kwam gereed in 1695.

Helenapolder: De Helenapolder is een polder tussen Biervliet en Hoofdplaat. Een oppervlakte aan schorren ten noorden van Biervliet werd omstreeks 1679 verkocht aan een aantal aanzienlijke Zeeuwse families. Het oostelijk deel hiervan werd in 1691 bedijkt door Antonie de Huibert van Kruiningen, Willem van Zuidland, Johan Goris en Zacharias Paspoort. De polder kreeg de naam Helenapolder, maar werd ook wel Kruiningenpolder genoemd.

St.-Pieterspolder: De Sint Pieterspolder werd, ten noordoosten van Biervliet, ingedijkt in 1699 en vormde het westelijk deel van de schorren waaruit reeds eerder de Helenapolder werd gevormd.

Nieuwe Karnemelkpolder: De Nieuwe Karnemelkpolder is een polder ten westen van Koewacht. Deze hooggelegen polder werd in 1698 omdijkt en wordt in het zuiden begrenst door de Belgisch-Nederlandse grens.

Nieuw-beoosten-Blij-bezuidenpolder: De Nieuw-beoosten Blij-bezuidenpolder is een polder tussen Zuiddorpe en Koewacht. De polder was een indijking van een deel van de schorren in de Moerspuische Watergang, een aftakking van het Axelse Gat. De bedijking vond plaats in 1698.

Zuiddorpepolder (zuiddeel): De Zuiddorpepolder (zuiddeel), ook Zijpepolder genaamd, is een polder ten zuiden van Zuiddorpe. De polder werd, na de inundaties van 1586, definitief ingedijkt in 1698. Enkele polderdijken dateren in aanleg nog van vóór de inundaties.

Varempépolder: De Varempépolder is een polder ten zuiden van Zuiddorpe en werd, na de inundaties van 1586, definitief ingedijkt in 1698. Binnen deze polder ligt het buurtschap Varempé.

Moerbekepolder: De Moerbekepolder, waarvan het grootste deel in België ligt, werd in 1699 ingedijkt op verzoek van de abdis van de Abdij Ter Hage te Gent. De polder is ten zuiden van Zuiddorpe gelegen. Op de Belgisch-Nederlandse grens bevindt zich de Zoute Vaart, die naar het oosten toe overgaat in de Grote Kreek, een overblijfsel van de Moerspui, de voormalige vaarweg van Axel naar Gent.

De volgende groep polders zijn deze die bedijkt werden in de 18de eeuw en tijdens de Franse bezetting in het begin van de 19de eeuw (tot 1808). Door deze bedijking werden bijna alle gebieden in de gemeente Terneuzen opnieuw ingedijkt. Enkel de Braakman en het Hellegat bleven nog onbedijkt. Het Axelse Gat ten zuiden van de stad werd wel bedijkt en ook rondom het eiland Biervliet werden verschillende gebieden ingepolderd in deze periode waardoor de stad terug verbonden werd met de rest van Zeeuws Vlaanderen.

Philippinepolder: De Philippinepolder, ten zuidwesten van Philippine, werd begin 16e eeuw bedijkt door Jeronimus Laureijn, maar werd omstreeks 1585 geïnundeerd. De definitieve herbedijking vond pas in 1700 plaats.

Oud-Vogelschor- of Zuid-Westenrijkpolder: De Oud-Vogelschor of Zuid-Westenrijkpolder is een polder ten oosten van Philippijn. Het betrof een hooggelegen schorrengebied, het Vogelschor, dat ontstond na de inundaties van 1583. In 1699 werd octrooi tot bedijking verleend en in 1700 kwam de polder gereed. Aanvankelijk was deze polder een eiland. Pas in 1807, toen de Nieuw-Vogelschor of Westdorpepolder werd ingedijkt, werd het eiland verbonden met het vasteland van Westdorpe.

Oude Papeschorpolder: Deze polder, die ontstond door bedijking van enkele schorren ten noorden van de Autrichepolder omstreeks 1710, is gelegen te noordwesten van Westdorpe. De polder wordt in tweeën gesplitst door het kanaal Gent-Terneuzen dat in 1827 werd geopend.

Groot- of Oud-Ferdinanduspolder: De Groot- of Oud-Ferdinanduspolder is een oude polder ten noordwesten van Heikant. Doordat de polder te lijden had van overstromingen en inundaties werd een groot deel van de voormalige Ferdinanduspolder opnieuw ingepolderd omstreeks 1714. De definitieve inpoldering van het gebied volgde toen in 1776 de Klein- of Nieuw-Ferdinanduspolder werd ingedijkt. In het noordwestpunt van de polder liggen de resten van het Fort Ferdinandus, behorende tot de Linie van Communicatie tussen Hulst en Sas van Gent.

Moerspuipolder: De Moerspuipolder is een langgerekte polder die ontstond na een bedijking van een deel van het Moerspui, een deel van het vaarwater tussen Axel en Gent, dat reeds in de 17de eeuw al was verland. Omstreeks 1595 werd het gebied geïndeerd. Op een hoog gelegen deel werd omstreeks 1599 het Fort Moerspui gebouwd. Dit fort kwam, na de inname van Hulst in 1645, in Staatse handen, maar bleef door het water omringd worden. De polder ligt ten zuidoosten van Zuiddorpe en werd bedijkt in 1767.

Klein- of Nieuw-Ferdinanduspolder: Met de indijking van de Klein- of Nieuw-Ferdinanduspolder in 1776 werd het laatste deel van de oude Ferdinanduspolder ingedijkt. De polder ligt ten westen van Heikant.

Kleine Huissenspolder: De Kleine Huissenspolder werd in 1718 ingedijkt door Johan Hiëronymus Huyssen van Cattendijke, Ambachtsheer van Vossemeer en Zaamslag. De polder grenst aan de Westerschelde en heeft ongeveer 1,5 km aan zeewerende dijk.

Krekepolder: De Krekepolder is een polder ten noorden van Zaamslag en is ontstaan door indijking van het deel van een zeegul (De Hondt), dat bij de bedijking van de Groote Huissenspolder (1695) nog buitendijks was gehouden. Na de inpoldering slibde de gul dicht en in 1718 kon ze afgedamd worden aan de westzijde. De dam komt overeen met de huidige Valweg.

Margarethapolder: De Margarethapolder is een polder ten noorden van de Zaamslagpolder en de Krekepolder, en het was oorspronkelijk een schorrengebied, dat in 1742 werd bedijkt. Omstreeks 1800 overstroomde de polder enkele malen door dijkvallen.

Eendragtpolder: De Eendragtpolder is een polder ten noorden van Zaamslag. In 1775 werden de schorren ten noorden van de Groote Huissenspolder opgemeten en in 1779 was de bedijking gereed. Doorheen de 19de eeuw werd de noordelijke zeedijk van de polder regelmatig aangetast door dijkvallen.

Wilhelminapolder: De polder omvatte een bedijking van het schor ten noorden van de Sint Pieterspolder en de Helenapolder in de buurt van Biervliet, die voltooid werd in 1776. Het grootste deel van de polder behoort bij de gemeente Sluis.

Canisvliet binnenpolder: De Canisvliet binnenpolder is een polder ten zuidoosten van Westdorpe. Toestemming tot bedijking van de Canisvliet werd verleend in 1650 door de Staten-Generaal aan Caspar de Mauregnault, die commandeur was van de vesting Sas van Gent. In 1653 brak bij het Fort Sint-Marcus een dijk, en het octrooi werd gewijzigd. In 1700 overstroomde de polder, en pas in 1787 werd de herbedijking doorgevoerd en ontstond de huidige polder.

Riet- en Wulfsdijkpolder: De Riet- en Wulfsdijkpolder is een polder in het oosten van de gemeente Terneuzen. Het grootste deel ligt echter binnen de gemeente Hulst. Het gebied was in de Middeleeuwen bekend als de Zoot Wael en Zootpolder. Het was een zilt en moerassig gebied. Na de inundatie van 1586 werd het Hellegat in de polder uitgeschuurd. In 1789 werd dit gebied herbedijkt,

waardoor het Hellegat en het Axelse Gat werden afgedamd. Binnen de polder ligt nog een restant van het Hellegat, de Oude Vaart.

Beoosten en Bewesten blijpolder: De Beoosten en bewesten Blijpolder is een polder ten zuiden van Axel. Feitelijk bestaat de polder uit de twee delen: de Beoosten Blijpolder en de kleinere Bewesten Blijpolder. De inpoldering vond plaats in 1790 en had betrekking op een uitgestrekt schorregebied in het Axelse Gat, bestaande uit verschillende schorren. In 1790 werd, ten westen van Axel, de Sasdijk aangelegd, die van Zwartenhoek naar Axelsche Sassing loopt. Aldus ontstond de Beoosten en bewesten Blijpolder.

Groote Isabellapolder: De Grote Isabellapolder is een restant van de in 1622 geïnuundeerde Clarapolder, wat in 1794 opnieuw werd ingedijkt. De polder is vernoemd naar Isabella van Spanje, gemalin van Groothertog Albert van Oostenrijk en ligt ten zuidwesten van Philippine.

Kleine Isabellapolder: De Kleine Isabellapolder is gelegen ten westen van de Groote Isabellapolder en de twee polders werden samen ingedijkt in 1794. Ze worden van elkaar gescheiden door het Isabellakanaal. In 1964 werd de zuidwestelijk gelegen dijk afgegraven, waarmee de polder één geheel is geworden met de Clarapolder.

Beukelspolder: De Beukelspolder is een polder ten noordoosten van Biervliet die werd ingedijkt in 1804 door de Compagnie Ottevaere en aanvankelijk de Nieuw Biervlietsche polder heette. De huidige naam van de polder refereert aan Willem Beukelszoon, de Biervlietenaar die het haringkaken zou hebben uitgevonden.

Westdorpe- of Nieuwvogelschorpolder: Ten westen van Sluiskil werd de Nieuw-Vogelschor of Westdorpepolder aangelegd in 1804 door de Compagnie Blémont. Door de aanleg van deze polder werd de Oud-Vogelschor of Zuid-Westenrijkpolder verbonden met het vasteland. Toen in 1827 het Kanaal Gent-Terneuzen gereedkwam, kwam een deel van de polder aan de oostzijde van het kanaal te liggen.

Kleine St-Albert- of Sas van Gent polder: De Kleine of Nieuwe Sint-Albertpolder, ook wel Sas van Gentpolder genoemd, is een polder ten noorden van Sas van Gent. De polder is in 1805 ontstaan door indijking van de schorren ten noorden van de Groote of Oude Sint-Albertpolder.

De laatste groep polders werden bedijkt vanaf 1808. Hierdoor werden het Hellegat en de Braakman opnieuw ingepolderd. Eerst zullen de polders in de Braakman worden besproken en nadien deze in het Hellegat.

Paulinapolder: De Paulinapolder is een polder ten noordoosten van Biervliet. Zowel de Thomaespolder als de Paulinapolder liggen aan de Scheldedijk. Aan de zeezijde van deze dijk ligt nog het Paulinaschor, tegenwoordig een natuurgebied. De polder ontstond door indijking van de schorren ten oosten van de Beukelspolder. Een deel van deze schorren was in 1803 in eigendom gekomen van de familie Thomaes, de rest was eigendom van de Staat. De twee bedijkingsplannen werden tegelijk uitgevoerd in 1845 met de Paulinapolder en de Thomaespolder als resultaat.

Thomaespolder: De Thomaespolder is een polder ten noorden van Biervliet die samen met de Paulinapolder ingedijkt werd in 1845. De noordelijke schorren waren eigendom van de familie Thomaes en de zuidelijke schorren waren eigendom van de Staat. De particuliere schorren werden dus de Thomaespolder.

Elisabethpolder: De Elisabethpolder is gelegen ten oosten van Biervliet en betreft de inpoldering van schorren in de Braakman die eigendom waren van het Rijk. Bedijker van de polder was Jacobus Thomaes. De polder werd vernoemd naar diens echtgenote, Elisabeth van Remoortel.

Koninginnenpolder: De Koninginnepolder ontstond door bedijking van de schorren in de Braakman ten noorden van de Angelinapolder nabij Biervliet. In 1893 kwam de bedijking gereed. De polder werd vernoemd naar Koningin Emma. Door deze bedijking werd ook de Angelinapolder met het vasteland verbonden. In 1894 werd aan de oostzijde van de polder een haventje aangelegd, de Koninginnehaven, die als haven voor Biervliet fungeerde en ook zijn naam gegeven heeft aan het hier

gelegen buurtschap. Toen in 1952 de Braakman werd afgesloten diende het haventje echter geen nut meer. Het grootste deel van deze polder ligt op het grondgebied van de gemeente Sluis.

Eugeniapolder: De Eugeniapolder is een polder ten noorden van Sas van Gent. De polder is ontstaan nadat het Sassche Gat, door de afsluiting ervan in 1826, snel begon te verzanden. In 1845 werd vergunning verleend aan F.W. Van Zuylen van Nievelt en Albert Eugène Gheldolf (een Belgisch historicus). In 1846 kwam de polder, door afdamming, gereed. Ze werd vernoemd naar de echtgenote van Albert Gheldolf.

Van Remoortere polder: De Van Remoorterepolder is een polder tussen Sas van Gent en Philippine. De polder kwam in 1852 tot stand door bedijking van slikken in het Sassche Gat. In de polder ligt het straatdorp Zandstraat, dat na de inpoldering tot ontwikkeling kwam.

Verdronken polder: De Verdronken polder is een polder ten zuidwesten van Philippine die werd ingedijkt in 1848. Ze bestaat uit een deel van de Sint-Pieterspolder en een deel van de Groote of Oude Sint-Albertpolder, die bij een dijkdoorbraak in 1808 onder water kwamen te staan.

Seydlitzpolder: De Seydlitzpolder, gelegen ten oosten van Philippine ontstond door een indijking in 1856 van schorren aan de zuidzijde van het Axelse Gat. De polder is vernoemd naar Willem Seydlitz, notaris te Hulst en landeigenaar.

Kleine Stelpolder: De Kleine Stelpolder is een polder ten noordwesten van Philippine met een merkwaardige afgeronde ruitvorm. De polder werd bedijkt in 1866 en was een opwas van schorren in de Braakman, gelegen daar waar een aantal vaargeulen tezamen kwamen en van waar men per schip zowel Mauritsfort (de haven van Hoek) als de haven van Philippine kon bereiken. De polder is vernoemd naar een stelp, die in het schorregebied gelegen was.

Vergaert polder: De Vergaertpolder is een polder ten oosten van Philippine waarvoor reeds in 1878 een voorstel was om schor in het Sassche Gat in te dijken. Dit stuitte echter op bezwaren in verband met de gevolgen voor de haven van Philippine. Uiteindelijk werd in 1883 een gewijzigd plan voorgesteld, waarbij in een spuiboezem was voorzien. In 1884 kwam de polder gereed, en deze is genoemd naar één der eigenaren, A. Vergaert. In 1900 kwam de spuikom gereed, en ook het Philippinekanaal, waardoor de toegang tot de vissershaven weer verzekerd was.

Mosselpolder: De Mosselpolder, ten westen van Philippine, werd aangelegd in 1900, in combinatie met de aanleg van het Philippinekanaal, waar het op de westelijke oever van ligt.

Kanaalpolder: De Kanaalpolder werd, in combinatie met de aanleg van het Philippinekanaal, aangelegd in 1900. De zuidelijke punt van de polder wordt ingenomen door een woonwijk van Philippine.

Dijkmeesterpolder: De Dijkmeesterpolder is een polder ten westen van Philippine. Omstreeks 1914 wilde men een dijk aanleggen van de Kleine Stelpolder naar de Angelinapolder, om aldus 600 ha schor in het zuidwestelijk deel van de Braakman in te kunnen bedijken. Het Pottégat, dat de toegang tot de haven van Boekhoute vormde, zou dan worden afgesloten, zodat een nieuw haventje aan de noordwestzijde van de dijk diende te worden gebouwd. Ook de uitwatering van het gebied rond Boekhoute moest gewaarborgd blijven. Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kwam dit plan echter niet ten uitvoer. Uiteindelijk werd tot een minder omvattend plan besloten. Dit voorzag in de inpoldering van het oostelijk deel van het beoogde gebied, en de aanleg van het Isabellakanaal ter uitwatering. De haven van Boekhoute zou dan worden aangelegd bij de te bouwen spuisluis, de Isabellasluis. De werken kwamen gereed in 1920. De polder werd vernoemd naar Herman Jacob Dijkmeester, toenmalig Commissaris van de Koningin in Zeeland.

Loozepolder: De Loozepolder, tussen Hoek en Philippine, werd vernoemd naar eigenaar A. de Looze. De polder werd ingepolderd in 1851 en betrof een langgerekte strook schor in de Braakman.

Pierssenspolder: De Pierssenspolder is een polder ten noordwesten van Sluiskil. Het betreft een indijking van een deel van de schorren in het voormalige Axelse Gat. De polder kwam gereed in 1864 en is vernoemd naar Philippus Pierssens, een oud-burgemeester van Hulst.

Bontepolder: De Bontepolder betrof een inpoldering van circa 100 ha schor in het oostelijk deel van het afgedamde Axelse Gat. In 1887 kwam de polder, gelegen ten westen van Sluiskil, gereed. De polder werd vernoemd naar de familie Bonte, die de belangrijkste eigenaar was.

Visartpolder: De Visartpolder is een polder tussen Philippine en Sluiskil, bedijkt in 1869. Het betrof een bedijking van een aantal schorren in het Axelse Gat, waarbij een 2 km lange dijk moest worden aangelegd. De polder is vernoemd naar de eigenaar, telg uit het Brugse geslacht Visart.

Van Wyckhuisepolder: De Van Wyckhuisepolder ligt ten zuiden van Hoek en kwam tot stand door afdamming van het meest oostelijke deel van de Braakman, daar waar deze overging in het Axelse Gat. De werken kwamen gereed in 1912 en stonden onder leiding van Isaak Levinus van Wuyckhuise.

Braakmanpolder: Op 30 juni 1952 werd de Braakman afgesloten, maar pas op 16 juli van dat jaar was de afsluiting volledig. Tijdens de Watersnood van 1953 bewees de dam meteen zijn waarde: hij hield stand en voorkwam overstromingen in het achterland. Aldus ontstond één van de jongste polders van Zeeuws-Vlaanderen, de Braakmanpolder met een oppervlakte van 1525 ha. Niet het verwerven van landbouwgrond, maar de verkorting van de kustlijn van 28 km tot 2,7 km, was het hoofddoel van deze inpoldering. Binnen de polder bleef de Braakmankreek, als restant van de Braakman, bestaan. Tegelijkertijd met het afdammen van de Braakman werden ten noorden van het gebied, in de Nieuw-Neuzenpolder, enkele grote industriegebieden ingericht en werd er een nieuwe haven aangelegd, de Braakmanhaven. Een bijkomend voordeel van de inpoldering was dat er via N61 een nieuwe verbinding tussen Oost en West Zeeuws-Vlaanderen tot stand kwam, waar men vroeger een omweg over Philippine diende te maken.

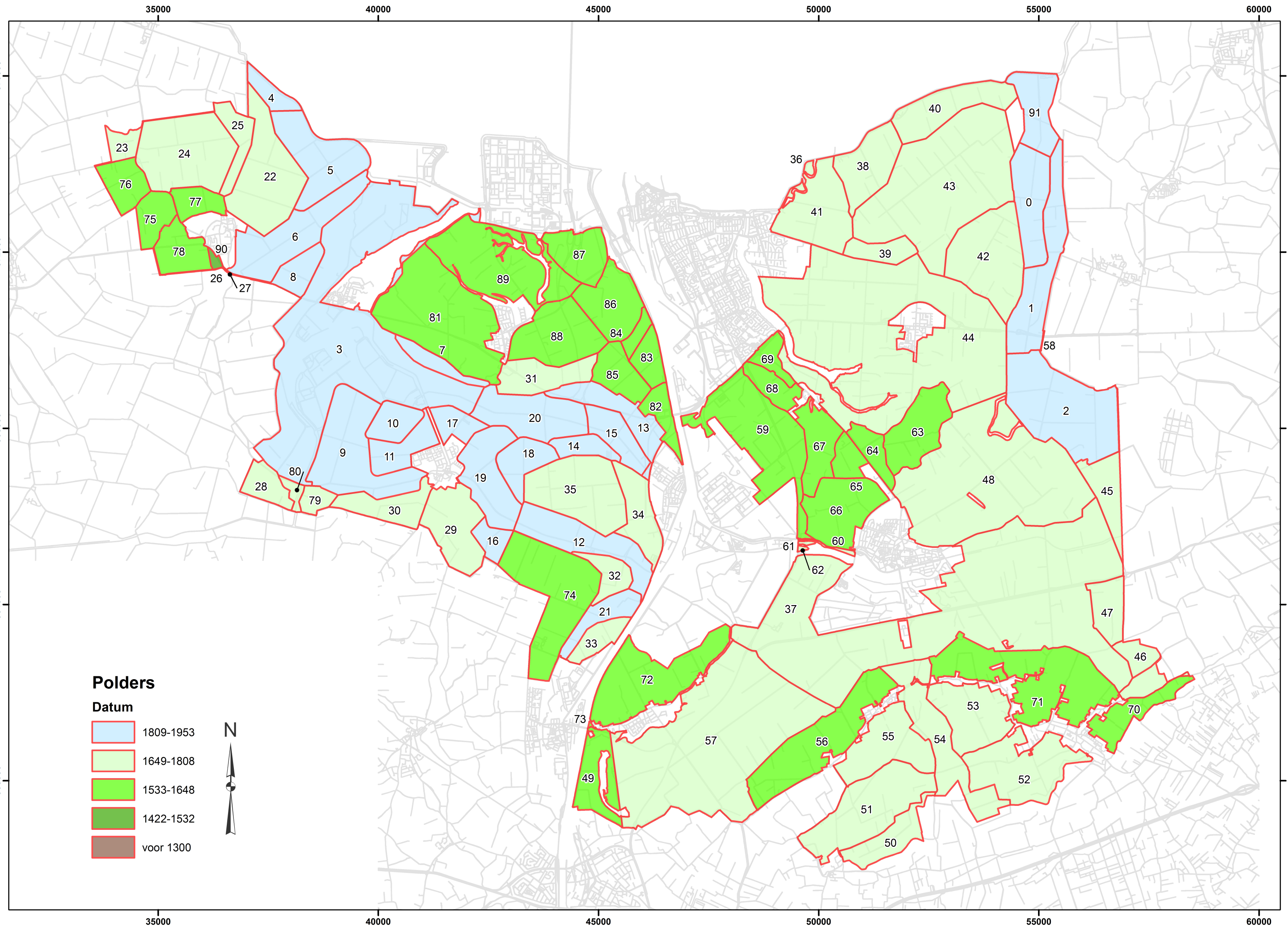
Mosselbanken: Deze polder werd in 1966 ingepolderd voor de aanleg van een groot industrieterrein. Sinds het begin van deze eeuw werd het terrein opgehoogd als uitbreiding voor de DOW.

Catharinapolder: De Catharinapolder is een polder ten zuidoosten van Zaamslag, die ontstaan is uit aanwassen in het restant van het Hellegat, welke, na de afdamming van het gat in 1789, aangroeiden. In 1843 werd een aanvraag tot inpoldering van deze schorren ingediend. De polder kwam, na aanleg van een dijk in het Hellegat, gereed in 1846 en werd vernoemd naar Catharina Seydlitz, de dochter van één van de opdrachtgevers.

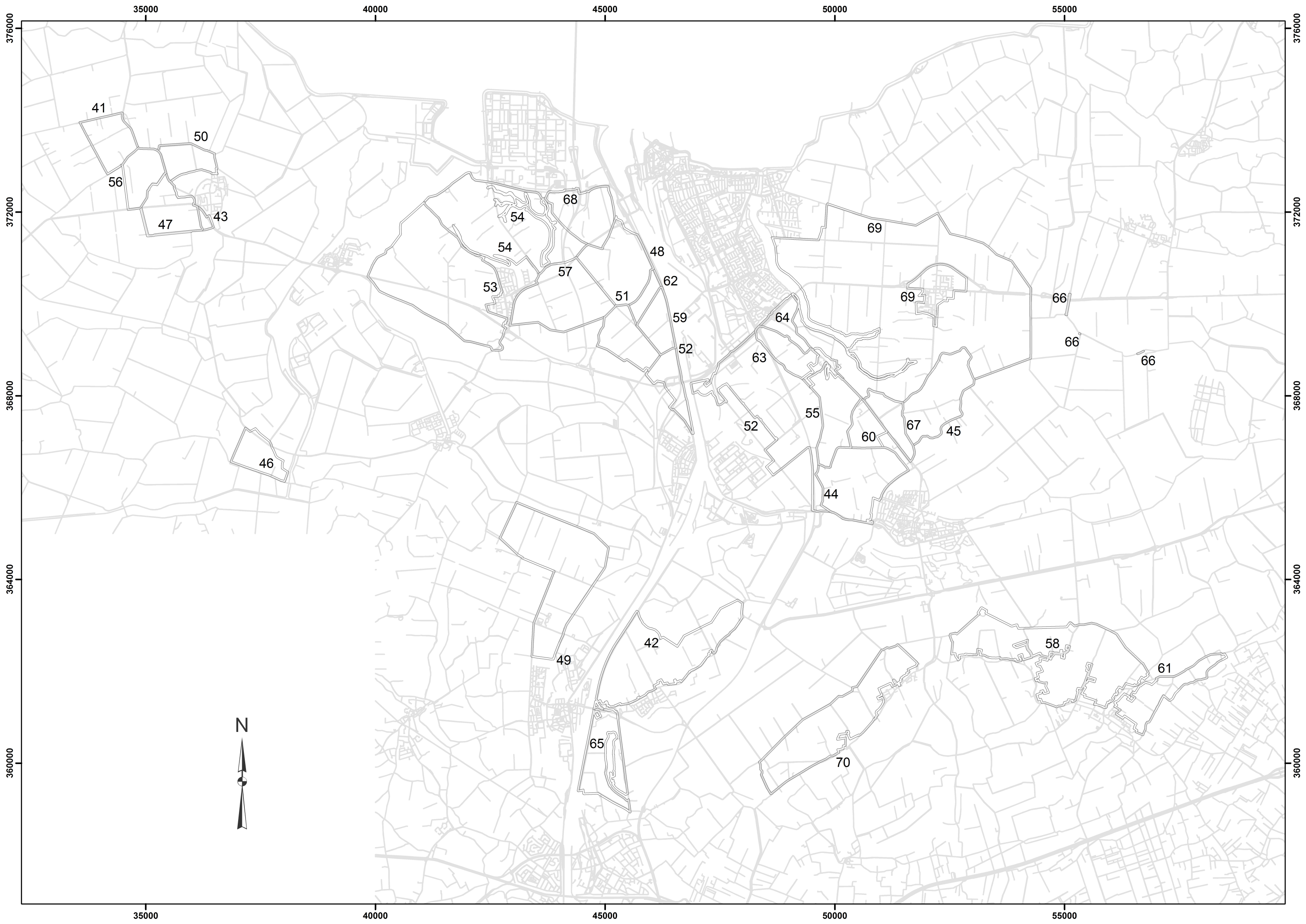
Willem III polder: De Willem III polder, gelegen ten westen van Zaamslag, kwam gereed in 1861 en werd vernoemd naar de toenmalige Koning Willem III. Aan de rand van deze zeer langgerekte polder liggen de buurtschappen Zaamslagveer en Stoppeldijkveer, die verwijzen naar het Stoppeldijkse veer dat hier ooit de verbinding over het Hellegat verzorgde.

Van Lyndenpolder: De Van Lyndenpolder kwam tot stand door een afdamming van het Hellegat, dicht bij de monding. Het betrof een zeedijk van 800 meter lengte. De polder kwam gereed in 1877. Ze werd vernoemd naar Rudolph Willem van Lynden, Commissaris van de Koning in Zeeland. De polder ligt ten noordoosten van Zaamslag.

Hellegatpolder: De Hellegatpolder werd aangelegd op initiatief van de Provinciale Staten van Zeeland en betreft de indijking van het laatste restant van het Hellegat in 1926. Voor de zeedijk liggen de Platen van Hulst en een klein schorregebied.

[illegible]

Nummer	Naam	Plaats	Datum Gemeente	Periode
0	Van Lyndenpolder	Zaamslag	1877 Terneuzen	1809-1953
1	Willem III polder	Zaamslag	1861 Terneuzen	1809-1953
2	Catharinapolder	Zaamslag	1846 Terneuzen	1809-1953
3	Braakmanpolder	Hoek	1952 Terneuzen	1809-1953
4	Thomaespolder	Biervliet	1845 Terneuzen	1809-1953
5	Paulinapolder	Biervliet	1845 Terneuzen	1809-1953
6	Elisabethpolder	Biervliet	1866 Terneuzen	1809-1953
7	De Loozepolder	Hoek	1851 Terneuzen	1809-1953
8	Koninginnenpolder	Biervliet	1893 Terneuzen	1809-1953
9	Dijckmeesterpolder	Philippine	1920 Terneuzen	1809-1953
10	Kleine Stelpolder	Philippine	1866 Terneuzen	1809-1953
11	Mosselpolder	Philippine	1900 Terneuzen	1809-1953
12	Van Remoortere polder	Zandstraat	1852 Terneuzen	1809-1953
13	Pierssenspolder	Hoek	1864 Terneuzen	1809-1953
14	Visartpolder	Hoek	1896 Terneuzen	1809-1953
15	Bontepolder	Hoek	1887 Terneuzen	1809-1953
16	Verdronken polder	Philippine	1848 Terneuzen	1809-1953
17	Kanaalpolder	Philippine	1900 Terneuzen	1809-1953
18	Seydlitzpolder	Philippine	1856 Terneuzen	1809-1953
19	Vergaert polder	Philippine	1884 Terneuzen	1809-1953
20	Van Wyckhuisepolder	Hoek	1912 Terneuzen	1809-1953
21	Eugeniapolder	Sas van Gent	1846 Terneuzen	1809-1953
22	Beukelspolder	Biervliet	1804 Terneuzen	1649-1808
23	St.-Pieterspolder	Biervliet	1699 Terneuzen	1649-1808
24	Helenapolder	Biervliet	1691 Terneuzen	1649-1808
25	Wilhelminapolder	Biervliet	1776 Terneuzen	1649-1808
26	Mariapolder	Sluis	1666 Sluis	1649-1808
27	Magdalenapolder	Sluis	1780 Sluis	1649-1808
28	Clarapolder	Sluis	1650 Sluis	1649-1808
29	St.-Pieterspolder	Philippine	1663 Terneuzen	1649-1808
30	Philippinepolder	Philippine	1700 Terneuzen	1649-1808

31 Nieuw-Westenrijkpolder	Hoek	1665 Terneuzen	1649-1808
32 Kleine St-Albert- of Sas van Gent polder	Zandstraat	1805 Terneuzen	1649-1808
33 Oude Papeschorpolder	Sas van Gent	1702 Terneuzen	1649-1808
34 Westdorpe- of Nieuwvogelschorpolder	Zandstraat	1804 Terneuzen	1649-1808
35 Oud-Vogelschor- of Zuid-Westenrijkpolder	Zandstraat	1700 Terneuzen	1649-1808
36 Margarethapolder	Zaamslag	1742 Terneuzen	1649-1808
37 Beoosten en Bewesten blijpolder	Axel	1790 Terneuzen	1649-1808
38 Kleine Huissenspolder	Zaamslag	1718 Terneuzen	1649-1808
39 Krekepolder	Zaamslag	1718 Terneuzen	1649-1808
40 Eindragtpolder	Zaamslag	1779 Terneuzen	1649-1808
41 Margarethapolder	Zaamslag	1742 Terneuzen	1649-1808
42 Aan- en Genderdijke polder	Zaamslag	1671 Terneuzen	1649-1808
43 Groote Huissenspolder	Zaamslag	1695 Terneuzen	1649-1808
44 Zaamslagpolder	Zaamslag	1650 Terneuzen	1649-1808
45 Riet- en Wulfsdijkpolder	Hulst	1789 Hulst	1649-1808
46 Klein- of Nieuw-Ferdinanduspolder	Koewacht	1776 Hulst	1649-1808
47 Groot- of Oud-Ferdinanduspolder	Hulst	1714 Hulst	1649-1808
48 Beoosten Blij-benoordenpolder	Axel	1653 Terneuzen	1649-1808
49 St.-Anthoniepolder	Westdorpe	1627 Terneuzen	1533-1648
50 Moerbekepolder	Overslag	1699 Terneuzen	1649-1808
51 Varempépolder	Overslag	1698 Terneuzen	1649-1808
52 Nieuwe Karnemelkpolder	Koewacht	1698 Terneuzen	1649-1808
53 Nieuw-beoosten-Blij-bezuidenpolder	Koewacht	1698 Terneuzen	1649-1808
54 Moerspuipolder	Koewacht	1767 Terneuzen	1649-1808
55 Zuiddorpepolder (zuiddeel)	Overslag	1698 Terneuzen	1649-1808
56 Zuiddorpepolder (noorddeel)	Zuiddorpe	1612 Terneuzen	1533-1648
57 Canisvliet binnenpolder	Westdorpe	1787 Terneuzen	1649-1808
58 Stoppeldijkpolder	Hulst	1645 Hulst	1533-1648
59 Koegors-en Nieuwe Zevenaarpolder	Sluiskil	1648 Terneuzen	1533-1648
60 Beoosten en Bewesten blijpolder	Axel	1790 Terneuzen	1649-1808
61 Beoosten en Bewesten blijpolder	Axel	1790 Terneuzen	1649-1808
62 Beoosten en Bewesten blijpolder	Axel	1790 Terneuzen	1649-1808

63 Capellepolder	Axel	1614 Terneuzen	1533-1648
64 Visscherspolder	Axel	1606 Terneuzen	1533-1648
65 Oude-Eglantierpolder	Axel	1606 Terneuzen	1533-1648
66 Buthpolder	Axel	1606 Terneuzen	1533-1648
67 Nieuwe-Eglantierpolder	Axel	1648 Terneuzen	1533-1648
68 Sparkspolder	Terneuzen	1638 Terneuzen	1533-1648
69 St.-Annapolder	Terneuzen	1638 Terneuzen	1533-1648
70 Riedepolder	Koewacht	1600 Terneuzen	1533-1648
71 Oud-beoosten-Blij-bezuidenpolder	Koewacht	1612 Terneuzen	1533-1648
72 Autriche polder	Westdorpe	1620 Terneuzen	1533-1648
73 Autriche polder	Sas van Gent	1620 Terneuzen	1533-1648
74 Groote of Oude- St.-Albertpolder	Sas van Gent	1612 Terneuzen	1533-1648
75 Oranjepolder	Biervliet	1619 Terneuzen	1533-1648
76 Ameliapolder	Biervliet	1638 Terneuzen	1533-1648
77 Groote Zoutpolder	Biervliet	1619 Terneuzen	1533-1648
78 Geertruidapolder	Biervliet	1539/1619 Terneuzen	1533-1648
79 Groote Isabellapolder	Philippine	1794 Terneuzen	1649-1808
80 Kleine Isabellapolder	Philippine	1794 Terneuzen	1649-1808
81 Koudepolder	Hoek	1545 Terneuzen	1533-1648
82 Koegors-en Nieuwe Zevenaarpolder	Hoek	1648 Terneuzen	1533-1648
83 Oude-Zenvenaarpolder	Hoek	1595 Terneuzen	1533-1648
84 Sluispolder	Hoek	1648 Terneuzen	1533-1648
85 Kleine-Zevenaar of Noord-Westenrijkpolder	Hoek	1648 Terneuzen	1533-1648
86 Goessche Polder	Hoek	1615 Terneuzen	1533-1648
87 Willemskerkepolder	Hoek	1629 Terneuzen	1533-1648
88 Oud-Westenrijkpolder	Hoek	1616 Terneuzen	1533-1648
89 Lovenpolder	Hoek	1543 Terneuzen	1533-1648
90 Brilspolder	Biervliet	1522 Terneuzen	1422-1532
91 Hellegatpolder	Zaamslag	1926 Terneuzen	1809-1953

Bijlage 2

VERDRONKEN DORPEN IN DE GEMEENTE TERNEUZEN

Het gebied dat nu tot de gemeente Terneuzen behoort, werd vanaf de 14de eeuw gedomineerd door de zee-inham, de Braakman. Omstreeks 1200 was de Braakman nog maar een kleine inham ten noordoosten van Biervliet, maar vanaf 1375 begon het water zich steeds verder uit te breiden naar het zuiden waardoor heel wat dorpen in dit gebied verloren gingen. Reden voor deze uitbreiding waren de veelvuldige stormvloed op het einde van de 13de en doorheen de 14de eeuw. De zee werd in haar landhonger echter geholpen door menselijke factoren, zoals het moeren van het gebied, het slechte dijkonderhoud en de vele conflicten die in het gebied plaatsvonden. Omstreeks 1600 had de inham zich uitgebreid tot een heuse binnenzee, de Zuudzee of Dullaert. Daarna begon het proces van landaanwinning door middel van het inpolderen van de verloren gebieden.

Deze Bijlage is een overzicht van de verdrongen dorpen, hoven en andere plaatsen die gelegen waren in het grondgebied van de gemeente Terneuzen. De verdrongen plekken waarvan daadwerkelijk bekend is waar ze gelegen zijn omdat er resten in de bodem zijn aangetroffen en die binnen de grenzen van het bestemmingsplan gelegen zijn, worden opgenomen in de Catalogus (Bijlage 4). In de algemene tekst is een overzicht te vinden welke dorpen en plaatsen dit betreft.

Ruwweg kunnen de verdrongen dorpen en verdrongen hoven in de gemeente Terneuzen worden onderverdeeld in drie groepen.

Een eerste groep zijn de dorpen Boterzande, Coudekerke, Craywerve, Groede, Ter Piet en Wevelswaale. Deze gingen tijdens de stormvloed van 1375 verloren. Bij deze vloed in november 1375 werd een flink gat geslagen in de dijken ten oosten van Biervliet. Het water werd nadien bedwongen door het opwerpen van een dijk tussen Terneuzen en Boekhout. Deze werd na de versteviging door Hertog Jan in 1404, de Landdijk van Hertog Jan genoemd.

De tweede groep dorpen betreft Hertinge, Moerkerke, Nieuwersluis, Nieuwerkerke en Sint-Janskapel. Deze zijn verdrongen toen een enorme bres werd geslagen in de dijk bij Nieuwersluis in 1488. Het overstroomde land werd opgegeven en er werd meer naar het oosten een nieuwe Landdijk opgeworpen.

De derde groep betreft verdrongen dorpen en hoven. Deze gingen ten onder aan oorlogsgeweld. Het betreffen Aandijke, Beoostenblij, Genderdijke, het Hof van Moere, Moerspui, de abdij ter Hagen, Willemskerke en Zaamslag. Ze kwamen onder water te staan toen na de verovering van Axel door de Staatse troepen onder leiding van Prins Maurits in 1586 werd besloten om de polders rond de stad onder water te zetten om de stad te verdedigen tegen Spaanse tegenaanvallen.

Hierna volgt een overzicht van de verschillende verdrongen dorpen in de gemeente Terneuzen waarin het ontstaan, de ligging en de ondergang van het dorp besproken wordt.

Aendijcke: De parochie Adendijk (later Aandijke) werd voor het eerst genoemd in een document dat handelt over een ruiltransactie met tienden omstreeks 1170. Het dorp lag aan een dijk die na de stormvloed van 1134 werd opgetrokken. In 1586 werd het dorp door een groep Duitsers die als huurling voor de Spanjaarden vochten geplunderd. Na het veroveren van Axel op de Spanjaarden door Prins Maurits in hetzelfde jaar werden de dijken doorgestoken ter bescherming van de veroverde stad. Het dorp werd toen voorgoed verlaten. De locatie van het dorp is bekend door opgravingen in 1980 waarbij resten van de kerk en kerkhof werden aangetroffen. De begrenzing van het dorp is nog niet bekend. Het verdrongen dorp ligt in de buurt van het huidige gehucht Poonhaven in Grote Huissenspolder (bedijkt 1695) en de Aan-en Genderdijkpolder, ten noordoosten van Zaamslag.

Beoostenblij: Beoostenblij was een dorpje dat ten oosten van Axel gelegen was. Het wordt reeds genoemd in bronnen uit het begin van de 13de eeuw. Toen in 1586 op bevel van Prins Maurits de

dijken rondom Axel werden doorgestoken om de stad te beschermen tegen de Spanjaarden, ging het dorp verloren in de golven. De Spaanse schans die bij het dorp was opgetrokken bleef wel bestaan en kwam in Staatse handen. Deze schans lag buitendijks op de schorren en werd in de 17de eeuw uitgebreid met een stenen redoute. Dit fort werd in de tweede helft van de 18de eeuw geslecht.

Boterzande: Dit dorp, dat gelegen was ten noorden van Biervliet, verdween tijdens een stormvloed in 1375 in de Westerschelde. De eerste melding van Boterzande (Boltreshanda) komt uit een brief uit 992 en heeft betrekking op een hoeve in de Boterzandepolder die werd geschonken aan de Sint-Pietersabdij van Gent. Als parochie wordt Boterzande voor het eerst in 1242 vermeld.

Coudekerke: Dit dorp was gelegen in de huidige Koudepolder ten westen van Hoek. In 1163 wordt dit dorp reeds vermeld met de naam Brenesse. Vanaf 1240 wordt de naam Coudekerke gebruikt. Bij de stormvloed van 1375 verdween het dorp in de Braakman. Het dorp werd later herbouwd. Resten van dit dorp zijn mogelijk aangetroffen bij graafwerkzaamheden in kader van de verbreding van de N61 tussen de Braakman en Hoek. Er werden laatmiddeleeuwse sporen ontdekt zoals bakstenen poeren en houtskool. In 2013 zal verder worden onderzocht of het om resten van het verdrinken Coudekerke gaat middels een archeologische opgraving.

Craywerpe: Over deze plaats, die ten zuiden van Wevelswaale gelegen was, is maar weinig bekend. Zo wordt de naam vermeld in een leenregister uit 1279 van de abdi van Sint-Baafs (Gent). Walter van Craiwerpe hield hierin een leen in zijn bezit van de abdi dat gelegen was in de 's Gravenpolder (of Keizerspolder) bij Biervliet. Deze polder lag ten oosten van Biervliet en ging voor het grootste deel verloren bij de overstromingen in 1375. Bij de overstromingen in 1404 werd het laatste stuk opgenomen door de Braakman.

Genderdijke: Dit kleine plaatsje was gelegen in het gebied net ten oosten van Zaamslag. Het verdrook samen met Zaamslag en Aandijke in 1586 na de inundatie van dit gebied door prins Maurits bij de verovering van Axel.

Groede: Van deze parochie wordt in verschillende documenten uit de 13de eeuw melding gemaakt. Vaak wordt ook Groede ook als *Polre* aangeduid. Het dorp lag in Losenpolder die bij de stormvloed van 1375 werd overspoeld en verdween in de Braakman. In 1851 werd op deze plaats een deel van de Braakman opnieuw bedijkt, de huidige Loozenpolder.

Hertinge: Moerdorpje dat in 1266 voor het eerst als parochie wordt vermeld. Het vermoedelijke locatie van dit dorp ligt in de buurt van Mauritsfort, ten zuiden van Hoek. Het dorp had een eerste maal te leiden door de stormvloed van 1248 en later deze van 1375 en 1404. Na de vloed van 1375 en het ontstaan van de Braakman werd het dorp beschermt door de aanleg van de Landdijk van Hertog Jan. Deze werd echter na stormvloeden in 1488 opgegeven en vervangen door een meer oostelijk gelegen landdijk, waardoor het gebied rondom Hertinghe werd opgegeven.

Hof van Moere, Abdi Ter Hagen en het dorp Moerspui: Deze drie plekken verdrinken in 1586 toen Prins Maurits bij de verovering van Axel de dijken rondom de stad doorstak. De polder waarin ze nu liggen, de Moerspuipolder, werd pas terug bedijkt in 1767. Het Hof van Moere lag het meest noordelijk en betrof het kasteel van de heren van Moere (oude naam voor Zuiddorpe). Dit mottekasteel werd reeds in 1452 tijdens de Gentse opstand volledig verwoest. De Abdi van Ter Hagen werd gesticht in het midden van de 13de eeuw. Deze abdi hield zich net als Zuiddorpe bezig met het ontginnen van de veengronden (moerner) die in dit gebied te vinden waren. Na de verovering van Axel door de Staatse troepen en de inundatie van het gebied vestigden de zusters van dit klooster zich in Gent. Het dorp Moerspui wordt voor het eerst vermeld in een opsomming van landerijen van de Bijlokeabdi van Gent uit 1344. Het dorp lag langs de turfvaart die van Axel via Wachtebeke naar Gent liep. Na de inundatie van het gebied in 1586 werd in de buurt van dit dorp een vrij groot, vijfhoekig fort opgetrokken, fort Moerspui. In het begin van de 18de eeuw werd het fort verlaten.

Hugersluis: Dit plaatsje, gelegen ten westen van Terneuzen wordt in 1291 vermeld als één van de kleinste steden. Het was dus een stad met een eigen schepenbank. De stichter was Hugo van Steenland, die een sluis liet bouwen waar om heen het stadje ontwikkelde. In 1236 wordt de sluis reeds vermeld. Het stadje was een echte handelsplaats. In 1385 werd het stadje platgebrand door de Fransen, die in conflict waren met Gent. Hugersluis overleefde alles maar het betekende wel een einde van haar bloeiperiode omdat de marktfunctie reeds overgenomen was door andere plaatsen. In 1434 besloot Filips de Goede dat de stad weer moest floreren en zo gebeurde het. Echter in 1488 kreeg het zwaar te verduren tijdens de stormvloed en in 1492 verging het. In 1984 werden resten terug gevonden van een kerk met een kerkhof. Mogelijk was dit van Hugersluis.

Moerkerke: De parochie Moerkerke werd gesticht in 1218. Zoals de naam doet vermoeden hielden de bewoners zich voornamelijk bezig met het moerneren van de veengronden. Het dorp had meerdere malen in zijn geschiedenis af te rekenen met overstromingen, zoals in 1248, 1375 en 1404. Na de overstromingen van 1488 en het uitbreiden van de Braakman door het naar het oosten verleggen van de Landdijk werd Moerkerke opgegeven. De Vergaertpolder, waarin het dorp gelegen is, werd in 1884 bedijkt.

Nieuwersluis: Het dorpje, gelegen tussen Hoek en Philippine, ontstond na de aanleg van de Landdijk in het westen van het Assenede ambacht na de overstroming van 1375. In 1488 bezweek hier de sluis waardoor het dorp en het hele gebied ten oosten en noorden ervan onder water kwam te staan. Moerdorpen zoals Moerkerke, Hertinge, Perbome en Nieuwkerke gingen samen met Nieuwersluis voorgoed verloren.

Nieuwkerke: Moerparochie in het noorden van het Assener Ambacht, gesticht in 1275. Lag in het noorden van de huidige Visartpolder. Had zoals alle dorpen in het gebied te leiden onder de toenemende invloed van de Braakman en de stormvloed van 1375 en 1404. Verdrong uiteindelijk na de stormvloed van 1488.

Othene: Dit dorp lag op het Eiland van Zaamslag. Het wordt voor het eerst vermeld in 1160. In 1214 wordt het tijdens een stormvloed vernietigd door de zee. Een tweede Othene verrees ten zuiden van het oude dorp. Dit dorp werd verwoest tijdens de militaire acties van de Spanjaarden in 1586. Dit dorp kwam in de stroomgordel van wat nu de Otheense Kreek is te liggen. Een derde Othene werd gebouwd ter plaatse van het huidige Othene, dat nu verloren gaat in de nieuwbouwwijk aldaar.

Out Axel: Van dit dorpje is maar weinig gekend. Op sommige kaarten wordt een dorpje met deze naam weergegeven tussen Vroondijke en Willemskerke. Waarschijnlijk had dit dorp te leiden onder verschillende stormvloed (1375, 1404, 1488, 1586) en ging dit dorp tenslotte samen met Vroondijke ten onder tijdens een storm in 1601.

Pakinghe: Dit dorpje werd ook Sint Laureinskerke genoemd. Het ging in 1214 al ten onder tijdens een stormvloed. Het is om die reden één van de oudste verdrinken dorpen van Zeeuws-Vlaanderen. Er waren twee schaaapkooien gelegen waarover conflicten waren tussen de Graaf van Elzas en Steppo van Vigezele. Pakinghe heeft enige tijd behoorde tot de parochie van Assenede.

Peerboom: Peerboom was rond 1250 een parochie behorende tot de ambacht van Assenede. In 1240 was hier de Lepelhof gelegen, een uithof van het Klooster van ter Duinen. Er was tevens een hospitaal gevestigd. Rondom het dorp werd veel gemoerd. In 1488 werd het dorp zwaar getroffen door een stormvloed maar het herstelde. In 1493 ging het tijdens een stormvloed ten onder.

Sint Janscapelle: De Braakman had zich in 1134 al een eerste keer uitgebreid tot aan de huidige Belgisch-Nederlandse grens, maar trok zich nadien weer terug. Het bedijken en ontginnen van deze gebieden gebeurde voornamelijk door monniken en dit vanuit ontginningshoeven. Het dorpje Sint-Janskapel is ontstaan bij zo een hoeve, waar eveneens een kapel was opgetrokken. De stormvloed van 1488 werd ook dit dorpje te machtig. Resten van de kapel en enkele graven werden reeds aangetroffen tijdens opgravingen in 1979.

Steelandt: of Steenland. Dit dorp lag aan de monding van de rivier de Blijde. Het komt in 1193 al voor in oorkondes. De naam gaat terug op het geslacht Steenland. Bij de stormvloed van 1214 werd het dorp verwoest. Het werd herbouwd maar niet op dezelfde plek. Mogelijk ligt het ter hoogte van het oude gehucht Driewegen bij Terneuzen. Maar ook dit dorp verdronk tijdens de stormvloed van 1488.

Ter Piet: Ter Piet werd reeds in 1184 aan de Sint-Pietersabdij (Gent) geschonken door Philips van Elzas. De naam van het dorp verwijst dan ook naar deze van de abdij. Ter Piete of de Piet, gelegen ten zuiden van Biervliet, ging in 1375 verloren aan de landhonger van de Braakman.

Triniteit: Het dorp was er reeds in de 13^e eeuw. De polder Triniteit werd drooggelegd met geld van Maria van Artois die er een hospitaal en kerk liet bouwen. In 1574 werd het katholieke dorp verwoest door de Watergeuzen. In 1582 bestond het nog en werd het protestants van leer. Maar in 1584 al ging het ten onder door overstromingen. De begraafplaats bleef echter in gebruik tot 1850. Tijdens graafwerkzaamheden komen regelmatig skeletten aan het licht.

Vroondijke: Vroondijke is de oudste dijknaam in het gebied van de 4 ambachten. We horen deze naam voor het eerst in 1114 wanneer de St. Pietersabdij (Gent) een stuk grond ontvangt in *Fronendike* bij Wizzekinswerf. Het dorp had te leiden onder verschillende overstromingen die het gebied teisterden tussen 1200 en 1600. Uiteindelijk verdween het dorp voorgoed tijdens de overstroming in december 1601. Het dorp ligt net ten noorden van de huidige Lovenpolder. De kerktoren diende na het verlaten van het dorp nog een hele tijd als een soort vuurtoren voor de veiligheid van de scheepvaart.

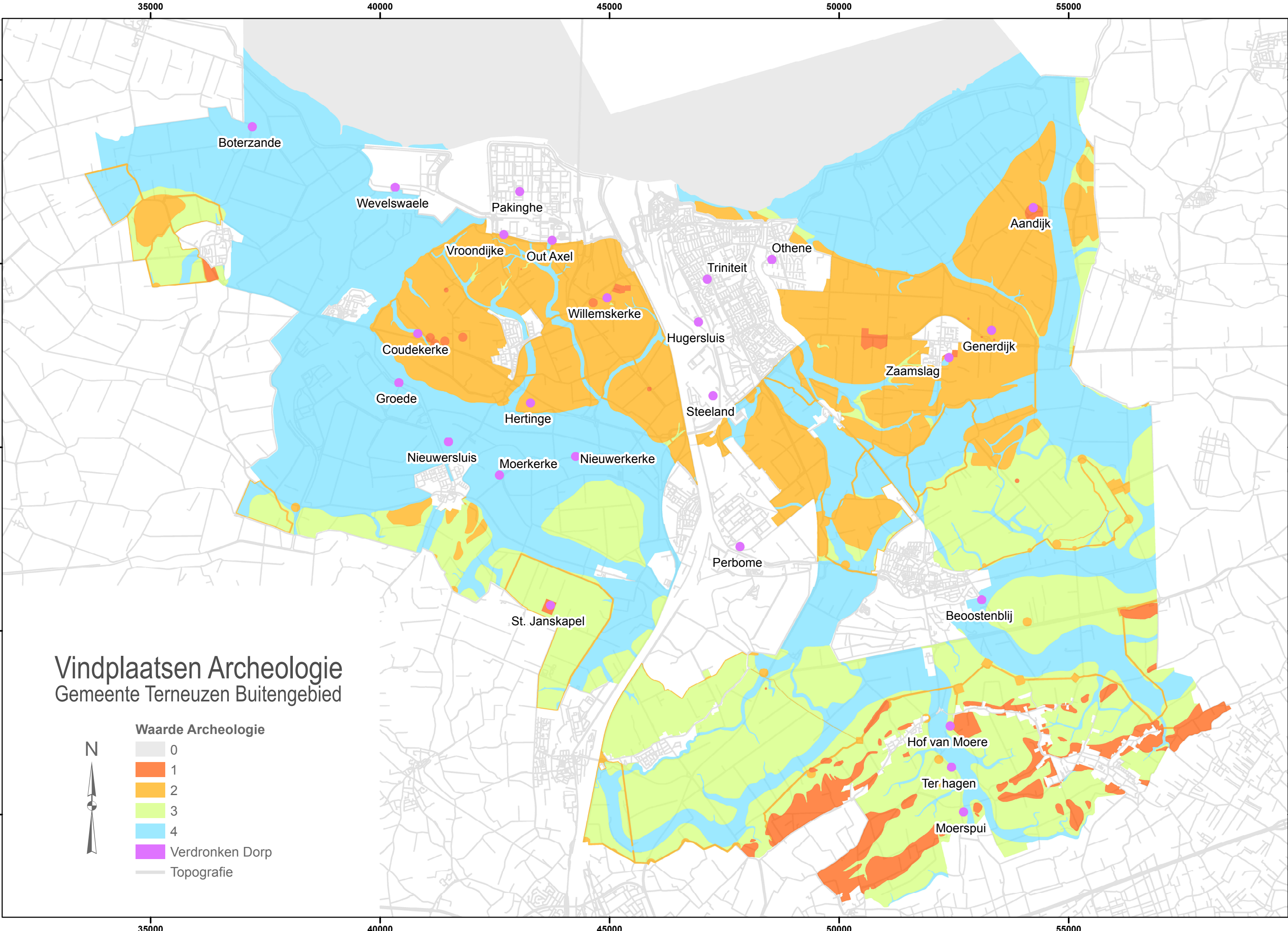
Wevelswaele: Dit dorp lag tussen Biervliet en Vroondijke en werd in 1170 al in de eerste belastingdocumenten vermeld. In 1231 wordt het dorp vermeld als parochie. Er was bij het dorp ook een ridderhofstede gelegen. In 1356 leed het dorp ernstige schade door storm en overstromingen. De dijken werden toen hersteld. Tijdens de stormvloed van 1375 verdween het dorp voorgoed in de golven van de Braakman. Bij de verdere uitbreiding van deze zeearm tijdens de stormvloed in 1404 verdwenen de laatste resten van het achterland van Wevelswaele in de zee. Bij het afsluiten van de Braakman in 1952 kreeg de dijk de naam Wevelswaaldijk als referentie naar het verdronken dorp.

Willemskerke: Dit dorp ontstond omstreeks 1190 in de huidige Goesschepolder. Het ging meerdere keren ten onder, zoals in 1375 en 1404, maar werd telkens weer hersteld. De oorlogsinundaties van 1586, waarbij verschillende dijken rondom Terneuzen en Axel werden doorgestoken door Prins Maurits, werden het dorpje uiteindelijk de baas. De plaats waar het dorpje lag, nu het gehucht de Knol geheten ten westen van Terneuzen, is nog steeds herkenbaar als een verhoging in het landschap.

Zaamslag: De naam Zaamslag wordt reeds vermeld op het einde van de 10de eeuw, maar waarschijnlijk is het dorp nog ouder. In het begin van de 13de eeuw werd het gebied rondom Zaamslag, in die tijd een eiland, afgesplitst als sub-ambacht van het ambacht van Axel. In 1586 werd het oude Zaamslag net als Aandijke verlaten na de plundering door de Duitse huurlingen en het onder water zetten van de polders rondom Axel door Prins Maurits. De toren van Zaamslag diende nog als baken voor de schepen. Na het inpolderen van het gebied in 1650 werd het nieuwe Zaamslag weer opgebouwd op de plaats van het oude dorp. De toren op de Torenberg, ten zuidoosten van de huidige dorpskern, was het enige overblijfsel van het oude dorp. In 1980 werden hier archeologische opgravingen uitgevoerd. Het terrein is nu een terrein van zeer hoge archeologische waarde en de plaats van de Torenberg is een wettelijk beschermd archeologisch monument.

Oud Westdorpe: In de Autrichepolder, ten noorden van de Graafjansdijk en het huidige Westdorpe zijn bij archeologisch onderzoek in 2006-2008 resten gevonden van het heren huis van Oud-Westdorpe. Rond 1400 zorgen overstromingen van de Braakman dat het dorp volledig verdwijnt. Het noordelijk deel verdwijnt tijdens de Sint-Elisabethsvloed van 1404. Met de aanleg van de Graaf Jansdijk moest toen nog begonnen worden. Het gespaarde zuidelijke deel verdrinkt in 1586 als Prins Maurits de stad Axel inneemt en Westdorpe inundeert om Axel te behouden.

Zuiddorpe: Zuiddorpe wordt in de bron van 1236 als parochie genoemd onder de naam Moere. De volgende vermelding van Zuiddorpe is omstreeks 1261. Na herstel van de dijken van de overstroming van 1252 bleek het Gentse Bijlokehospitaal met 68 hectare moer een van de grootgrondbezitters in deze omgeving. Er werd een veennederzetting gesticht. Het veengebied ten noorden van Zuiddorpe heet in een Franstalige tekst van 1311 'Neufville'. In 1320 wordt een plaats Nieuwerkerk vermeld. Zuiddorpe heette ook wel Moere, gezien de aanwezigheid van de plaatselijk invloedrijke heren van het Hof Ter Moeren. De door afgraving verlaagde streek rond Zuiddorpe blijft tot ver in de vijftiende eeuw veilig achter de dijken liggen. Maar dan, tijdens een overstroming in 1488, breidt de Braakman belangrijk uit. Enkele jaren later reikt het vloedwater van deze agressieve binnenzee tot aan de noordkant van de rug van Zuiddorpe. De militaire inundaties van de Tachtigjarige Oorlog brengen ook het gebied ten zuiden van Zuiddorpe onder getijdeninvloed. Op de verdronken, leeggemoerde gronden wordt een kleilaag van wisselende dikte afgezet. Op uit het water stekende ruggen en dijkresten bouwen de strijdende partijen om het hardst forten en verdedigingslinies. Pas na 1634 wordt er in deze streek gewerkt aan het herdijken tot kleipolders. Omdat Zuiddorpe door het water van het protestantse, Staatse Axel is afgesneden, kan de bevolking er katholiek blijven. Tot 1646, want dan valt het dorp in handen van Frederik Hendrik. De kerk raakt in handen van de protestanten. De katholieken zien zich gedwongen om in Wachtebeke en Overslag te gaan kerken. In 1788 beschikken de katholieken van Zuiddorpe over een schuurkerkje. Het staat er nu nog, aan de Monnikendreef, totaal vervallen, in de verwilderde parktuin van het eerder genoemde lege herenhuis. Uit het ingestorte dak groeien wilde bloemen. Pas in 1807, onder Lodewijk Napoleon, krijgen de katholieken van Zuiddorpe hun kerk terug. Het gebouw is in zodanig slechte staat dat er in 1817 een nieuwe kerk wordt gebouwd. Ook die is geen lang leven beschoren. De huidige kerk dateert uit 1855.

Vindplaatsen Archeologie

Gemeente Terneuzen Buitengebied

- N
- Waarde Archeologie

0

1

2

3

4

Verdronken Dorp

Topografie

Bijlage 3

VESTINGWERKEN IN DE GEMEENTE TERNEUZEN

De vestingwerken gelegen in de gemeente Terneuzen werden voornamelijk aangelegd ten tijde van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). Deze oorlog begon als een opstand van de Nederlanden tegen het Spaanse Rijk van Filips II en dit omwille van een combinatie van religieuze, bestuursrechtelijke en fiscale redenen. Uiteindelijk leidde deze oorlog tot een opdeling van de Nederlanden in de Katholieke Zuidelijke Nederlanden (België) onder bewind van Spanje en de Calvinistische Noordelijke Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden die autonomie wist te verkrijgen. Zeeuws-Vlaanderen, de grens tussen deze twee gebieden, vormde tijdens deze oorlog regelmatig het strijdtoneel bij gevechten tussen Staatse en Spaanse troepen. Steden, zoals Axel, Terneuzen en Hulst, werden meermaals belegerd door beide partijen. Ter verdediging werden deze steden uitgerust met zware versterkingen, waarvan sommigen tot op vandaag de dag nog zichtbaar zijn. Ook buiten de steden werden verschillende schansen en forten opgetrokken door beide partijen ter verdediging van het gecontroleerde gebied. Het inunderen van polders werd regelmatig als militaire tactiek gebruikt om veroverde gebieden veilig te stellen. Door het verbinden van verdedigingswerken en versterkte steden door middel van dijken, ontstonden de zogenaamde Staats-Spaanse linies waarvan de resten nog op vele plaatsen in Zeeuws-Vlaanderen terug te vinden zijn. Bij sommige forten verreesen complete dorpen, met huizen, kerk, en windmolens. Niet alle forten en linies hebben echter even lang bestaan. Sommige werden verwoest door krijgsgeweld, andere door inundaties, nog anderen werden opgeheven omdat hun functie verviel. In vreedstijd werden ze vaak niet goed onderhouden en raakten ze in verval.

Verdedigingswerken in het Land van Axel

Eerst zullen de verdedigingswerken rondom Axel en Terneuzen, het vroegere Land van Axel, besproken worden. In dit gebied vinden we namelijk heel wat Spaanse en Staatse werken die in het begin van de Tachtigjarige Oorlog werden opgericht ter bescherming van het door hen bezette gebied. Het waren vaak niet meer dan eenvoudige redoutes, sommigen omgeven met een wal en gracht. Door de korte tijd waarin ze een functie hadden, zijn er vaak maar weinig gegevens gevonden. De Spaanse werken werden, nadat Terneuzen in 1583 in Staatse handen was gekomen, opgericht ter verdediging van het eiland Axel. De Staatse werken dienden ter bescherming van het veroverde eiland Terneuzen. Na de verovering van Axel door Staatse troepen in 1586 en de verbinding van de twee eilanden door bedijking van het geïnundeerde gebied omstreeks 1600, verloren vele werken hun functie. Enkel aan de zuidrand van het Land van Axel werden de Spaanse werken door Staatse troepen in gebruik genomen. Er werden ook enkele nieuwe werken opgericht zoals de Linie van Axel. Eerst zullen de Spaanse en daarna de Staatse werken besproken worden.

Spaanse werken

Schans Trinité: Deze schans werd omstreeks 1583 aangelegd in de ten zuiden van Terneuzen gelegen Triniteitspolder. De juiste ligging is niet bekend, maar waarschijnlijk lag de schans langs de Otheense Kreek.

Schans Beoostenblijje: Spaanse schans aangelegd omstreeks 1577 op de plaats van het voormalige gehucht Beoostenblijje ten oosten van Axel. In 1586 kwam de schans in Staatse handen. Het diende als buitendijkse waarnemingspost ter verdediging van de Axelse Kreek en de schorren ten zuidoosten van Axel. De schans werd in 1640 en 1745 nog uitgebreid en versterkt. Het is nu geheel verdwenen.

Redoute Spui: Dit fort lag ter plaatse van de huidige kern van Spui, ter plaatse van de molen Eben Haëzer. Op deze plaats was de verbindingsweg tussen Axel en Terneuzen onderbroken als gevolg van inundaties. Het lag aan de noordzijde van dit water.

Staatse werken

Moffenschans: Deze schans werd in 1583 aangelegd door voornamelijk Duitse troepen onder bevel van Von Hohenlohe net ten zuiden van Terneuzen. Bedoeling was Terneuzen te beschermen tegen aanvallen vanuit Axel. De Triniteitsschans werd in reactie aangelegd door Spaanse troepen. Omstreeks 1600 werd de Moffenschans verlaten en kwam er een boerderij in de plaats. De schans was gelegen bij de kruising van de Axelsestraat met de Oranjestraat in Terneuzen.

Redoute Othene: Dit werk was gelegen aan de westzijde van de Otheense Kreek ter hoogte van het voormalige Othene. Het werk is geheel verdwenen.

Schans Boerengat: Dit vierkante werk lag aan de noordwestelijke punt van de Willemskerkepolder ten westen van Terneuzen. Na verscheidene overstromingen werd de polder in 1629 opnieuw herbedijkt. Waarschijnlijk werd de schans toen ook aangelegd. Het werk is geheel verdwenen.

Schans Den Abeelen: Dit geheel verdwenen werk werd omstreeks 1583 aangelegd ter bescherming van de Koude- en de Lovenpolder. Het werk wordt op kaarten uit het midden van de 17de eeuw weergegeven in de noordelijke punt van de Koudepolder.

Schans Liefkenshoek: De schans lag in het westen van de Koudepolder. In 1650 wordt het werk niet meer vermeld op kaarten.

Beenhouwersfort: Dit fort lag in het westen van de Koudepolder en werd vermoedelijk omstreeks 1590 aangelegd. Ook dit fort wordt niet meer weergegeven op kaarten na 1650. Het is geheel verdwenen.

Mauritsfort: Dit fort werd in 1588 aangelegd als tegenhanger van het Spaanse fort Philippine dat aan de overzijde van de Braakman gelegen was. Bedoeling was om de scheepvaart op de Braakman te kunnen controleren. Het was een grote vierkante schans met natte gracht en contrescarp. Na de verovering van Philippine in 1633 door Staatse troepen verloor het Mauritsfort zijn functie en verviel het langzaam. Het fort is wel nog gedeeltelijk aanwezig en de noord- en zuidwestzijde van de vroegere omwalling is nog goed herkenbaar.

Fort Zevenaar: Dit fort werd aan de westzijde van de in 1598 bedijkte Zevenaarpolder aangelegd. Als gevolg van de bedijking van de aangrenzende schorren in 1648 verloor het fort zijn functie. Het werk is volledig verdwenen.

Schans Groenendijk: De geïndeerde Capellenpolder ten noordoosten van Axel werd tussen 1584 en 1586 opnieuw bedijkt. Op de hoek van de Zaidijk en de huidige Pouckedijk werd een redoute aangelegd. Door de bedijking van de Beoosten-Blij-benoordpolder in 1653 verloor de redoute zijn functie. Het werk is nu nog steeds in het terrein herkenbaar.

Schans Schapenbout: Dit fort was gelegen in de noordwesthoek van de in 1606 bedijkte Buthpolder bij Axel. Na verdere bedijkingen in 1648 verloor de schans zijn functie. Het huidige gehucht Schapenbout verwijst nog naar dit werk.

Schans De Ram: Deze schans lag aan de zuidelijke dijk van de Buthpolder. Hier werd na de bedijking van de polder in 1606 een uitwateringssluys met een aarden werk aangelegd. Binnen deze schans stond een wachthuis. Het werk verviel na de Tachtigjarige Oorlog en is volledig verdwenen.

Linie van Axel

In 1702 werd op aanwijzing van Menno van Coehoorn een linie aangelegd in de polders ten oosten van Axel. Deze linie kwam in de Beoosten-Blij-benoordenpolder, bedijkt in 1653, zelf te liggen op ongeveer driehonderd meter ten westen van de zeedijk. Voor deze linie werd een natte gracht aangelegd en het gebied tussen de linie en de dijk kon bij een aanval worden geïndeerd. Daar waar

de linie aansloot op de zeedijk werden schansen opgeworpen. In het noorden Nassau en in het zuiden Zeeland(ia). Vooruitgeschoven in de hoek van de zeedijk kwam een derde schans te liggen, Kijckuit. Deze schans diende om de schorren ten oosten van de zeedijk beter te kunnen controleren. Al vrij snel raakte de Oude Linie in verval. In 1785 toen een conflict met de Oostenrijkse keizer dreigde, werd er een nieuwe linie aangelegd, ditmaal op de zeedijk zelf. Op de plaats van de oude forten en op vier plaatsen op de dijk tussen fort Kijckuit en de stad Axel, werden batterijen geplaatst. Tijdens de Franse bezetting in het begin van de 19de eeuw vervielen de werken. Zowel de oude linie als de linie langs de zeedijk zijn nog goed te herkennen in het terrein. De gehuchten Kijckuit en Het Fort herinneren nog aan respectievelijk fort Kijckuit en fort Nassau.

Batterijen

Na de inpoldering van de Axelse vlakte op het einde van de 18de eeuw werden batterijen geplaatst bij verschillende inundatiesluizen. Tijdens de Franse bezetting (1795-1813) vervielen alle nog bestaande werken.

Batterij op 't veer bij Zaamslag: Werd opgericht in 1747 bij het veer over het Hellegat ten noorden van het fort Nassau. Is geheel verdwenen.

Batterij bij Zwarthoek: Deze batterij werd aangelegd ter bescherming van de sluis bij Zwarthoek ten zuidwesten van Axel. Deze sluis, de Grote Petrus werd aangelegd in 1790 bij de bedijking van de Canisvlietpolder en de Beoosten- en bewesten-Blijpolder. Het terrein wordt nog steeds aangeduid als de Batterij.

Batterij Reijgersbosch: Batterij gelegen op de kruising van de Oude Zeedijk en de Reijgersbossestraat ten Oosten van Axel. Hier werd in 1789 een dijk doorheen het Hellegat aangelegd bij de bedijking van de Riet- en Wulfsdijkpolder. De omtrek van dit werk zijn nog goed herkenbaar.

Batterij Koegors of Batterij Axelsche Sassing: Deze batterij diende ter verdediging van de scheepvaartsluis in de in 1790 aangelegde Sasdijk ten westen van Axel. Deze sluis werd aangelegd voor de scheepvaart tussen Axel en de Braakman. De batterij lag aan de noordzijde van de Sassing en is geheel verdwenen.

Batterij in de Margarethapolder: Deze kustbatterij werd pas aangelegd in 1807 tijdens de Franse Bezetting van Nederland. Ze lag in de noordwestelijke hoek van de Margarethapolder, ongeveer drie kilometer ten oosten van Terneuzen. Bedoeling was om hier ook een fort en een oorlogshaven te realiseren, maar deze werken werden nooit uitgevoerd. In 1809 bij de inval van de Engelsen op Walcheren, werd ontplofte het kruitmagazijn tijdens een vuurgevecht met een Engels fregat. Nadien werd het fort terug heropgebouwd, maar na het vertrek van de Fransen werd het werd geslecht. Onder het maaiveld zijn nog enkele restanten van de batterij terug te vinden.

Linie van Communicatie tussen Sas van Gent en Hulst

Een tweede groep werken die gelegen zijn in de gemeente Terneuzen, behoren tot de Linie van Communicatie tussen Sas van Gent en Hulst. Deze Linie kwam op het einde van de 16de en het begin van de 17de eeuw tot stand toen, nadat Axel was heroverd door de Staatse troepen, de Spanjaarden besloten een meer defensieve positie in te nemen. Ter verdediging van de zuidelijke Nederlanden werden verschillende forten aangelegd ten zuiden van de Axelse Kreek. Deze forten werden onderling met elkaar verbonden door middel van een dijk. Uiteindelijk resulteerde dit in het begin van de 17de eeuw in een linie van dijkforten die liep van Sas van Gent tot Hulst. Deze liniedijk is nog zeer goed zichtbaar op vele plaatsen in het landschap. Na de verovering van Sas van Gent (1644) en Hulst (1645) kwamen ze in Staatse handen en verloren deze werken hun waarde. De meesten raakten in verval. Enkele werden nog korte tijd van een garnizoen voorzien ter verdediging van de Republiek.

Sint-Antonie: Aardenwerk aangelegd door de Spanjaarden in de jaren 80 van de 16de eeuw ten zuiden van Sas van Gent ter beveiliging van het Vlaamse land tegen Staatse invallen. Na de inname van Sas van Gent in 1644 in Staatse handen. Het werd vermoedelijk geslecht op het einde van de 18de eeuw. Grotendeels verdwenen door de verbreding van het kanaal Gent-Terneuzen. De namen Sint-Anthoniekade en Anthoniedreef verwijzen naar het voormalige fort.

Sint-Pieter: Vierkante, aarden redoute met gracht aangelegd in 1634. Werd in 1644 veroverd door Staatse troepen, verviel na de Tachtigjarige Oorlog.

Sint-Steven: Kleine redoute in de noordwesthoek van de Sint-Françoispolder op de grens met België. Kwam in 1644 in Staatse handen. De omtrekken van het werk zijn nog zichtbaar in het terrein.

Sint-Bernardus: Redoute met gracht aangelegd in 1634. Functie verviel nadat het in Staatse handen kwam in 1644.

Sint-Elooi: Deze vierkante redoute werd reeds in 1586 aangelegd. Kwam in 1644 in Staatse handen en raakte daarna in onbruik.

Sint-Franciscus: Werd in 1634 gebouwd op de vermoedelijke plaats van het vroeger fort Creckeldijk. Kwam in 1644 eveneens in Staatse handen en werd nadien verlaten. De exacte plaats van dit fort is niet gekend.

Sint-Jan: Deze redoute werd vermoedelijk in 1634 aangelegd. Ze lag op de plaats waar de Eversdam, aangelegd in de 18de eeuw, aansloot op de dijk van de Zuiddorpepolder. De vierkante vorm van de redoute is nog goed herkenbaar.

Sint-Marcus: Vierkante gebastioneerde schans die werd opgericht in 1586 en bij de bedijking van de Zuiddorpepolder in 1625 werd opgenomen in de dijk. Het kwam in 1645 in handen van Staatse troepen. Deze legerden er ook nog na de Tachtigjarige Oorlog troepen in. Uiteindelijk werd het na de inundatie van Zuiddorpepolder in 1672 opgeheven en verkocht. De Sint-Marcusstraat herinnert nog aan deze redoute en het verloop van de polderdijk geeft het vermoedelijke verloop van de zuidelijke omwalling aan.

Sint-Geleyn en Sint-Catharina: Beide werken liggen ten oosten van Zuiddorpe en werden opgericht in 1634 opgericht als redoutes en na de verovering van Hulst werden ze door Staatse troepen uitgebreid tot schansen. Na de Tachtigjarige Oorlog verloren ze hun functie en vervielen ze. Het tracé van de wallen is te achterhalen aan de hand van het verloop van de dijken.

Sint-Joseph, Sint-Jacob, Sint-Lieven en Sint-Nicolaas: Deze vier forten zijn vrij goed bewaard gebleven. Allen liggen ze op of aan de noordelijke dijk van de Oud-beoosten-Blij-bezuidenpolder. Ze werden aangelegd omstreeks 1634. Na de val van Sas van Gent werden de redoutes omgevormd tot schansen en voorzien van wallen en grachten. Deze uitbreiding van de verdedigingswerken mocht echter niet baten, want in 1645 kwamen ze in Staatse handen, waarna de functie van de forten verviel. Sint Jacob werd in 1995 gereconstrueerd en van Sint-Joseph zijn de dubbele omwalling en de binnengracht nog aanwezig.

Sint-Andries en Ferdinandus: Deze schansen, gelegen op de dijk van de Ferdinanduspolder, werden opgericht in 1634. Na de inname ervan in 1645 raakten ze in verval. Door stormvloed en inundatie is Sint-Andries volledig verdwenen. Enkel de namen Sint Andries en Fortdijk ten noorden van Koewacht herinneren nog aan het fort. Van Ferdinandus is wel nog het grootste deel van de omwalling (binnenterrein) zichtbaar.

Moncado: Dit fort is vernoemd naar Don Francisco de Moncado die enige tijd gouverneur was van de Zuidelijke Nederlanden. Het werd opgericht op de schorren ten westen van Fort Ferdinandus

omstreeks 1634. Deze worden nadien ook aangeduid als de schorren van Moncado. Na de inname van het fort in 1645 verloor het zijn functie en verdween het als gevolg van de getijdewerking. Een boerderij met de naam Mon Cadeau verwijst nog naar dit fort, maar de juiste locatie van het werk is onbekend.

Tot slot zijn er nog enkele Staatse en Spaanse werken die niet konden worden samengebracht in een grotere groep.

De Schans Klapmuts (Biervliet): Deze schans lag ongeveer twee kilometer ten zuidwesten van Biervliet in de hoek van de huidige Geertruidapolder. Deze Staatse schans werd opgericht in het laatste decennia van de zestiende eeuw en werd in de jaren 1600, 1601 en 1603 enkele malen ingenomen en vernield door Spaanse troepen. Na de verovering van het IJzendijke in 1604 door Staatse troepen verviel de functie van de schans. Op de plaats van de schans ligt nu een verlaagde weg. Deze kwam in de plaats van de weg over de dijk, die werd afgegraven om de gracht van de schans te dempen.

Het Fort Isabella (Philippine): Dit Spaanse fort uit de 16de eeuw is geheel verdwenen en er is maar weinig over bekend. Het lag ongeveer 3 kilometer ten westen van Philippine bij het plaatsje Isabellahaven. Op kaarten uit de 17de eeuw wordt hier een redoute afgebeeld, vermoedelijk het fort Isabella. Wat er daarna met het fort gebeurd is niet duidelijk. In de 18de eeuw beelden kaarten ook een verdedigingswerkje af en in rapportages wordt er gesproken van fort Isabella. Het is echter niet duidelijk of dit hetzelfde fort is als datgene dat in de 16de eeuw werd aangelegd.

Het Hoornwerk Het Pas (Sas van Gent): Dit werk werd aangelegd in 1644 na de verovering van Sas van Gent door de Staatse troepen ter verdediging van de stad. Het werk lag ten oosten van de vesting op de zuidwestelijke punt van de Autrichepolder. Op het einde van de 18de eeuw werd er een batterij geplaatst ter verdediging van de inundatiesluis in de Nieuwe Zeedijk door het Sasse Gat. In 1816 werd het hoornwerk opgeheven. Het is geheel verdwenen en vormt het zuidelijke deel van Westdorpe.

Het Fort Eversdam (Sas van Gent): Fort gelegen op de in 1745 doorheen de schorren van de Canisvlietpolder aangelegde Eversdam. Deze dam is nu nog herkenbaar als verkeersweg. De Eversdam en het gelijknamige fort werden aangelegd om aanvallers die via de schorren Sas van Gent wilden bereiken af te slaan. Na de Belgische Afscheiding in 1839 verviel het fort volledig.

Bijlage 4

ARCHEOLOGISCHE VINDPLAATSEN TERNEUZEN BP BUITENGEBIED

VINDPLAATS NUMMER 1

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	421500, 424697, 424669, 424701, 421959, 431991, Zeeuws Archeologisch Archief
Coördinaten	NW 36.127 / 372.112 ; NO 36.297 / 371.925 ZW 36.234 / 371.606 ; ZO 36.454 / 371.664
Kaartblad	67B
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Biervliet N61
Maaiveld	akkerland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,47 tot 1,38+
Complex type	Deel oude stad Biervliet
Datering	LMEA-LMEB
Vondsten uit	Archeologische Opgraving, Proefsleuvenonderzoek, Archeologisch booronderzoek, archeologische inspectie, niet archeologisch graafwerk 2010 -2011
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Op ca. 0,30 meter beneden maaiveld, direct onder de bouwvoor
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 89262 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Op basis van resultaten waarnemingen en resultaten archeologisch onderzoek. Begrenzing is op basis van informatie uit onderzoeksrapporten. Ligging en begrenzing dijk op basis van onderzoeksrapporten en topografische kaart. Publicaties Wattenberghe J. & N. van Jole 2010 Archeologisch onderzoek N61 te Biervliet, gemeente Terneuzen., in: Grontmij-rapport 1013. Alma, X.J.F. 2011. Laatmiddeleeuwse stadsuitleg van Biervliet onder de N61. Een inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven, ADC- rapport 2972. Lenting, J.J. & A. Ufkes 2012. Een archeologische opgraving in het tracé van de N61 bij Biervliet, gem. Terneuzen (Z). Evaluatierapport, ARC-rapporten 2012-E09.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 2

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	411669
Coördinaten	41.800 / 370.400
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek

Maaiveld	akkerland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,86+
Complextype	Verdronken dorp /huisplaats. Resten houden mogelijk verband met verdronken dorp Coudekerke
Datering	14 ^e eeuw
Vondsten uit	Niet archeologisch graafwerk
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Op circa 2.20 meter onder maaiveld. Spoor loopt door tot 3.00 meter beneden maaiveld (tot op het pleistocene dekzand).
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 100 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 31.416 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Publicatie Riessen, M. van., 2004. Rijksweg N61 Schoondijke-Hoek, in: ADC-rapport 255.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 3

Bron(nen)	411716
ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	
Coördinaten	41.438 / 371.425
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Noorddijk 5
Maaiveld	grasland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,87+
Complextype	Verdronken dorp of nederzetting, onbepaald
Datering	LMEB-NTA
Vondsten uit	Niet archeologisch graafwerk
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 50 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 7.854 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Fysieke resten aangetroffen: bakstenen muur en aardewerk LMEB.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 4

Bron(nen)	411141
ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	
Coördinaten	41.408 / 370.309
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek
Maaiveld	akkerland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,28 tot 1,27+
Complextype	Verdronken dorp, huisplaats

Datering	13 ^e -15 ^e eeuw
Vondsten uit	Archeologisch proefsleufonderzoek, archeologisch booronderzoek
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Op circa 2.00 meter beneden maaiveld
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 100 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 31.416 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Publicatie Riessen, M. van., 2004. Rijksweg N61 Schoondijke-Hoek, in: ADC-rapport 255.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 5

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	236176
Coördinaten	41.090 / 370.390
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek
Maaiveld	grasland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	1,27+
Complextype	Verdronken dorp, huisplaats
Datering	14 ^e eeuw
Vondsten uit	Niet archeologisch graafwerk
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Op circa 2.00 meter onder maaiveld.
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 100 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 31.416 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Fysieke resten aangetroffen.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 6

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	50564
Coördinaten	41.193 / 370.253
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek
Maaiveld	Akkerland, weg
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	1,11+
Complextype	Verdronken dorp, huisplaats
Datering	LMEA-NTA
Vondsten uit	Archeologisch booronderzoek
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Op circa 2.00 meter beneden maaiveld.
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 100 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 31.416 m ²
Motivatie toewijzen terrein van	Publicatie

archeologische waarde	Riessen, M. van., 2004. Rijksweg N61 Schoondijke-Hoek, in: ADC-rapport 255.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 7

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	Vindplaats 10 RAAP-rapport 235
Coördinaten	44638/371151
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek
Maaiveld	Akkerland, erf
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	Circa 1,00+
Complextype	Nederzetting, onbepaald
Datering	LMEA-NTA
Vondsten uit	Archeologisch booronderzoek, veldkartering
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Op het maaiveld
Omvang vindplaats	Begrenzing op basis van onderzoeksrapport. Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Publicatie SCHUTE, I.A. 1997, Landinrichtingsgebieden Hoek en Philippine. Archeologische inventarisatie en advieskaart. RAAP-rapport 235. Begrenzing rapport Kaartbijlage 1, vindplaats 10: vierkant 30x30 meter
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 8

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	Vindplaats 11 RAAP-rapport 235
Coördinaten	45393/371470
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek
Maaiveld	Akkerland, erf
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	1,02+
Complextype	Verdronken dorp Willemskerke
Datering	LMEA-NTA
Vondsten uit	Archeologisch booronderzoek, veldkartering
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Op het maaiveld
Omvang vindplaats	Begrenzing op basis van onderzoeksrapport. Oppervlakte: 15.625 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Publicatie SCHUTE, I.A. 1997, Landinrichtingsgebieden Hoek en Philippine. Archeologische inventarisatie en advieskaart. RAAP-rapport 235. Begrenzing rapport Kaartbijlage 1, vindplaats 11:

	vierkant 30x30 meter
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 9

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	408624, 427509
Coördinaten	45.861 / 369.267
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Terneuzen Goesseweg
Maaiveld	akkerland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	1,20 +
Complextype	Grafveld (behorende bij verdronken dorp)
Datering	LMEB
Vondsten uit	Niet archeologisch graafwerk 2011
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Niet bekend
Omvang vindplaats	Cirkel met straal 50 meter vanuit middelpunt coördinaten beide archis-waarnemingen. Oppervlakte: 7.854 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Fysieke resten aangetroffen. Begrenzing op basis van 2 archis-waarnemingen.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 10

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	Vondstmelding 420657 Zeeuws Archeologisch Archief
Coördinaten	41851/366773
Kaartblad	67G
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Philippine Stenen Beer Philippineweg
Maaiveld	dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	Circa 4,00+
Complextype	Stenen beer (vestingwerk)
Datering	NTB-NTC
Vondsten uit	Archeologische inspectie
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Boven het maaiveld en tot 2.50 meter beneden maaiveld
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 1936 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Vrijwel de gehele stenen beer ligt in het dijklichaam. Begrenzing op basis van gegevens provincie Zeeland en onderzoeksrapport. Het betreft vestingwerken van na 1650 die deel uitmaken van 16-17 ^e eeuwse vestingwerken. Publicatie Terry, B. & N.J.G. de Visser 2012. Archeologisch onderzoek Philippine Stenen Beer. Archeologische Begeleiding beperkte verstoring ten behoeve van het

	project Philippine Stenen Beer te Philippine, gemeente Terneuzen, Grontmij-rapport.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 11

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	44963
Coördinaten	43.069 / 371.880
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek
Maaiveld	akkerland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,58+
Complextype	huisplaats
Datering	LMEB
Vondsten uit	Archeologische veldkartering
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Vanaf het maaiveld
Omvang vindplaats	Vierkant van 30 x 30 meter. Oppervlakte: 900 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Op basis van gegevens uit rapport RAAP en kaartbijlage 1. Publicatie SCHUTE, I.A. 1997, Landinrichtingsgebieden Hoek en Philippine. Archeologische inventarisatie en advieskaart. RAAP-rapport 235. Begrenzing rapport Kaartbijlage 1, vindplaats 9: vierkant 30x30 meter
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 12

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	45095
Coördinaten	48.400 / 362.750
Kaartblad	67G
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe Canisvlietpolder
Maaiveld	akkerland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	1,38+
Complextype	Nederzetting, onbepaald (grote afvalkuil)
Datering	LMEB (laat 14 ^e eeuw)
Vondsten uit	Niet archeologisch graafwerk
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 25 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 1954 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Fysieke resten aangetroffen.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 13

Bron(nen)	427517
ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	
Coördinaten	53.870 / 367.270
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Boskreek
Maaiveld	grasland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,70 +
Complex type	Nederzetting, onbepaald
Datering	LMEB-NTA
Vondsten uit	Niet archeologisch graafwerk
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 50 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 7833 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Fysieke resten aangetroffen.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 14

Bron(nen)	AMK 2484, 21121, 21122, 413869, 138879, 421281
ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	
Coördinaten	50733/370336
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zaamslag
Maaiveld	grasland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,79+ tot 1.03+
Complex type	Commanderij van de Orde der Tempeliers; kleine tempel en grote tempel Hospitaal Mariaklooster
Datering	LMEB-NTA
Vondsten uit	Niet archeologisch graafwerk
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Vanaf 0,40 meter beneden maaiveld
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 189088 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Fysieke resten aangetroffen. Luchtfotosporen en analyse AHN, projecties gemeente Terneuzen.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 15

Bron(nen)	21120/236060
ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	
Coördinaten	54.239 / 373.099

Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Poonhaven Aendijcke
Maaiveld	Akkerland en dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	Circa 1,00+
Complextype	Verdronken dorp Aendijcke
Datering	LMEB
Vondsten uit	Archeologische opgraving 1980
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Vanaf circa 1,00 meter beneden maaiveld.
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 200 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 125.663 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Fysieke resten van funderingen kerk en grafveld aangetroffen. Kraker, A.M.J., de, R.M. van Dierendonck & H.Hendrikse. De vergeten opgraving naar het verdronken dorp Aendijcke. Tijdschrift Zeeland (13/1, 12-18).
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 16

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	138878
Coördinaten	53.370 / 370.340
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zaamslag N61
Maaiveld	akkerland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	0,93+
Complextype	Huisplaats
Datering	LMEB-NTA
Vondsten uit	Archeologisch booronderzoek
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Vanaf het maaiveld
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 25 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 1963 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Veel vondsten aangetroffen in relatief beperkte zone. Publicatie Jansen, B. 2000 Rijksweg 6, omleiding Zaamslag, gemeente Terneuzen; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI), in: RAAP-rapport (Regionaal Archeologisch Archiverings Project, Amsterdam) 544
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 17

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	138873
Coördinaten	53.100 / 370.400
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Terneuzen-Othene
Maaiveld	grasland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	1,00+
Complextype	Nederzetting, onbepaald
Datering	PALEO-NEO
Vondsten uit	Archeologisch booronderzoek
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Vanaf circa 3,00 meter beneden maaiveld, in de top van het dekzand.
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 25 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 1963 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Publicatie Jansen, B. 2000 Rijksweg 6, omleiding Zaamslag, gemeente Terneuzen; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI), in: RAAP-rapport (Regionaal Archeologisch Archiverings Project, Amsterdam) 544
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 18

Bron(nen) ARCHIS-waarnemingsnummer(s)	138874
Coördinaten	52.810 / 370.800
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Terneuzen-Othene
Maaiveld	grasland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	1,09+
Complextype	Nederzetting, onbepaald
Datering	PALEO-NEO
Vondsten uit	Archeologisch booronderzoek
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Vanaf circa 3,00 meter beneden maaiveld, in de top van het dekzand.
Omvang vindplaats	Cirkel met straal van 25 meter vanuit coördinaten archis-waarneming. Oppervlakte: 1963 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Publicatie Jansen, B. 2000 Rijksweg 6, omleiding Zaamslag, gemeente Terneuzen; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI), in: RAAP-rapport (Regionaal Archeologisch Archiverings Project, Amsterdam) 544
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 19

Bron(nen)	2483
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	45.202/371.451
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Wulpenbek
Maaiveld	Bebouwing/erf/weg/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Kerk/verdrongen dorp Willemskerke
Datering	LME - NTA
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 44308 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicaties: Platteeuw, J. 1967 Hoek en omgeving, van vroeger tot nu. SCHUTE, I.A. 1997, Landinrichtingsgebieden Hoek en Philippine. Archeologische inventarisatie en advieskaart. RAAP-rapport 235.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 20

Bron(nen)	11356
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	51.459/36.1303
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddorpe- Monnikenhof
Maaiveld	Bebouwing/erf/weg/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Klooster (complex) / Kasteel
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 12628 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Broecke, J.P. van den 1978 Middeleeuwse kastelen van Zeeland. Bijzonderheden over verdwenen burchten en ridderhofsteden.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 21

Bron(nen)	13475
-----------	-------

AMK-monumentnummer	
Coördinaten	52308/369999
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zaamslag-Torenberg
Maaiveld	Bebouwing/erf/weg/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complex type	Kasteel/Huisterp/Motte/Vliedberg/Nerderzetting, onbepaald
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 4014 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 22

Bron(nen)	13501
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	41622/366786
Kaartblad	67G
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Philippine
Maaiveld	Bebouwing/erf/weg/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complex type	Stad/Vestingwerk
Datering	NTA – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 4403 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 23

Bron(nen)	13504
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	52.590/362.740
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Koewacht St Joseph Fortdijk
Maaiveld	Bos
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complex type	Schans

Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 45670 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicaties: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839. Marinelli, M.G. 1997 Gemeente Axel, Fort Sint Joseph en Fort Ferdinandus. RAAP-rapport 320. Datema, R.R. 2005 Beschrijving van de bestaande toestand van de archeologische monumenten op het terrein van staatsbosbeheer regio Zuid, West Brabant, Deltagebied. Velthuis, I.M.J. 2008 Staatsbosbeheer regio Zuid. Datema, R.R. 2010 Staatsbosbeheer regio Zuid.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 24

Bron(nen)	13505
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	53.215/363.293
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Koweacht Fort Sint Jacob
Maaiveld	Grasland/Weideland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 39034 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicaties: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839. Exaltus, R.P. 1995 Het voormalige fort Sint Jacob in de gemeente Axel; archeologisch onderzoek. Datema, R.R. 2005 Beschrijving van de bestaande toestand van de archeologische monumenten op het terrein van staatsbosbeheer regio Zuid, West Brabant, Deltagebied. Velthuis, I.M.J. 2008 Staatsbosbeheer regio Zuid. Datema, R.R. 2010 Staatsbosbeheer regio Zuid.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 25

Bron(nen)	13506
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	53.928/362.928
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Koewacht ; Sint - Livinus
Maaiveld	Grasland/Weideland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 42390 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicaties: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839. Datema, R.R. 2005 Beschrijving van de bestaande toestand van de archeologische monumenten op het terrein van staatsbosbeheer regio Zuid, West Brabant, Deltagebied. Velthuis, I.M.J. 2008 Staatsbosbeheer regio Zuid. Datema, R.R. 2010 Staatsbosbeheer regio Zuid.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 26

Bron(nen)	13507
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	55.135/362.978
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Koewacht Sint-Nicolaas
Maaiveld	Bebouwing/erf/weg/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 24576 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicaties: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.

	Datema, R.R. 2005 Beschrijving van de bestaande toestand van de archeologische monumenten op het terrein van staatsbosbeheer regio Zuid, West Brabant, Deltagebied. Velthuis, I.M.J. 2008 Staatsbosbeheer regio Zuid. Datema, R.R. 2010 Staatsbosbeheer regio Zuid.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 27

Bron(nen) AMK-monumentnummer	13508
Coördinaten	53.003/360.130
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Fort Moerspui
Maaiveld	Akkerbouw/tuinbouw
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 29506 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 28

Bron(nen) AMK-monumentnummer	13509
Coördinaten	50.441/361.616
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	De Ratte Fort Sint Jan
Maaiveld	Bebouwing/weg/erf/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 23953 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en

	oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 29

Bron(nen)	13510
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	51.040/362.400
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	De Muis Zuiddorpe - Sint Martens
Maaiveld	Bebouwing/weg/erf/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31427 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 30

Bron(nen)	13511
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	42.633/369.077
Kaartblad	67E
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Mauritsfort
Maaiveld	Bebouwing/weg/erf/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA – NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 93251 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 31

Bron(nen)	13530
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	56.163/364.427
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Fort Ferdinandusweg
Maaiveld	Grasland/Weideland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 34304 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicaties: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839. Marinelli, M.G. 1997 Gemeente Axel, Fort Sint Joseph en Fort Ferdinandus. RAAP-rapport 320.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 32

Bron(nen)	13536
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	56672/368922
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Luntershoek Sasdijk
Maaiveld	Akkerbouw/Tuinbouw
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NTA - NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 6546 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 33

Bron(nen)	13553
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	56.088/367.145
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Reigersbosch Batterij de Grote Petrus
Maaiveld	Bebouwing/erf/weg/kerkhof
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Versterking, onbepaald
Datering	NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 120747 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 34

Bron(nen)	13555
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	48.131/363.499
Kaartblad	67G
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zwartenhoek
Maaiveld	Grasland/Weideland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Versterking, onbepaald
Datering	NTB
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 12766 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 35

Bron(nen)	13572
AMK-monumentnummer	

Coördinaten	43.675/364.525
Kaartblad	67G
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Mosselhuisstraat Zandstraat Sint Janscapelle
Maaiveld	Grasland/Weideland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Nederzetting, onbepaald/Kapel
Datering	MESO, LME
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 69971 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Schutte, I.A. 1997 Landinrichtingsgebieden Hoek en Philippine: archeologische inventarisatie en advieskaart.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 36

Bron(nen) AMK-monumentnummer)	13611
Coördinaten	52.1491/360.682
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddorpe Koninkjesdijk
Maaiveld	Akkerbouw/Tuinbouw
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans
Datering	NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 15191 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein. Publicatie: Stockman, P en P. Everaers 1997 'Frontier Steden en Sterckten'. Vestingwerken in Oost Vlaanderen en oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 37

Bron(nen) AMK-monumentnummer	13790
Coördinaten	52.758/361.946
Kaartblad	67H
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddorpe Ter Hagen
Maaiveld	Akkerbouw/Tuinbouw

Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Klooster(complex)/Nederzetting, onbepaald
Datering	LME - NTA
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 259472 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een bestaand AMK-terrein.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 38

Bron(nen)	16088
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	52.460/370.091
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zaamslag Torenberg; Torenhoeve
Maaiveld	Grasland/Weiland
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Kasteel/Huisterp/Motte/Nederzetting, onbepaald/
Datering	LME - NT
Vondsten uit	Archeologische opgraving
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 19.248 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Het betreft een deel van een bestaand AMK-terrein, uitgebreid met informatie van luchtfoto-onderzoek. Publicatie: Platteeuw, J. 1968 Zaamslag door de eeuwen heen. Baan, J. van der 1859 Geschiedkundige beschouwing van Zaamslag. Broecke, J.P. van den 1978 Middeleeuwse kastelen van Zeeland. Bijzonderheden over verdwenen burchten en ridderhofsteden. Heeringen, R.M. van 1988 Archief. Lutter, R.E. 1988 Jaarverslag van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Heeringen, R.M. 1988 Archeologie Medievale 12. Heeringen, R.M. 1989 Zeeuws Tijdschrift. Kraker, A.M.J. de 1989 Het kasteel van Zaamslag. Heeringen, R.M. van 1989 Archeologisch onderzoek op het terrein van de Torenberg bij Zaamslag, gem. Terneuzen, Zeeuws-Vlaanderen.
Waarde-Archeologie op Plankaart	1

VINDPLAATS NUMMER 39

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	53.337/363.630
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Liniedijk
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Liniedijk
Datering	LME - NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 595310 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 40

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	34.221/373.728
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Biervliet Ameliapolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 102363 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 41

Bron(nen)	CHS-Zeeland
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	46216/362296
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe Autriche Polder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 125552 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 42

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	363.74/371.820
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Biervliet Brilspolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 19284 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 43

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	50.511/366.001
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Buthpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-

Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 151766 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 44

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	52.393/368.090
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Capellepolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 194118 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 45

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	37.581/366.697
Kaartblad	67F
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Philippine Clarapolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 104302 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 46

Bron(nen)	CHS-Zeeland
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	35.616/371.930
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Biervliet Geertruidapolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 92919 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 47

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	45.371/371.103
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Goessche Polder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 136653 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 48

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	43.952/364.294
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zandstraat Groote of Oude St.-Albertpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk

Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 297757 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 49

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	36.007/373.239
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Biervliet Groote Zoutpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 88749 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 50

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	45.381/369.223
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Kleine- Zevenaar of Noord-Westenrijkpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 140324 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 51

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	46803/368268
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Sluiskil-Oost Koegors- en Nieuwe Zevenaarpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 119087 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 52

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	41.364/370.571
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Koudepolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 316046 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 53

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	42333/372553
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Lovenpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT

Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 115748 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 54

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	50012/367335
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Nieuwe Eglantierpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 180568 m ²
otivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 55

Bron(nen)	CHS-Zeeland
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	34.975/372.831
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Biervliet Oranjepolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 124685 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 56

Bron(nen)	CHS-Zeeland
-----------	-------------

Coördinaten	44.071/370.104
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Oud-Westenrijkpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 203713 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 57

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	54807/362834
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Oud beoosten blij bezuidenpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 1177750 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 58

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	46.122/369.571
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Oude-Zevenaarpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-

Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 108038 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 59

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	50.895/367.472
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Oude Eglantierpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 45872 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 60

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	57676/362079
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Koewacht Riedepolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 57031 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 61

Bron(nen)	CHS-Zeeland
-----------	-------------

Coördinaten	46.133/370.560
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Sluiskil Sluispolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME - NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 7928 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 62

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	48.826/369.035
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Sparkspolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 119929 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 63

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	49.103/369.659
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Terneuzen St.-Annapolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME - NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	onbekend

Omvang vindplaats	Oppervlakte: 70998 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 64

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	45.128/360.131
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe St.-Anthoniepolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 152107 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 65

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	55.107/369.938
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Stoppeldijkveer Stoppeldijkpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 16915 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 66

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	51.335/367.462

Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Visscherspolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 115690 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 67

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	44.385/372.053
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Willemskerkepolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 117551 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 68

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	52431/370796
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zaamslag Zaamslagpolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 353367 m ²

Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 69

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	50.049/361.015
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddopre Zuiddorpepolder
Maaiveld	Dijk
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Dijk
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 14624,6 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Dijken van polders uit 1650 of vroeger.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 70

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	49.530/365.562
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Batterij Koegors / Axelsche Sassing
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 4298 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-

	Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 71

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	54.831/365.780
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Batterij Nieuwe Linie van Axel
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 39167 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 72

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	49.695/366.379
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Schans Schapenbout
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²

Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 73

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	54.257/370.210
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Batterij Zaamslagveer
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 74

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	39.874/370.614

Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Schans Liefkenshoek
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 75

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	41.803/369.381
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Beenhouwersfort
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-

	Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 76

Bron(nen)	CHS-Zeeland
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	48.354/363.090
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe Fort Eversdam
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 77

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	35.122/371.529
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Biervliet Schans Klapmuts
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 16781 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken

archeologische waarde	daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 78

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	41.632/364.915
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Philippine Fort Haeskop
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complex type	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 13570 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 79

Bron(nen)	CHS-Zeeland
-----------	-------------

Coördinaten	54.733/365.885
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Fort Hendrik Filip / Zeeland
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 8o

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	38.157/366.689
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Philippine Fort Isabella
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht.

	Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 81

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	56.303/366.438
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Fort Kijkuit
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 82

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	54.091/364.201
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel (mogelijk) Fort Moncado
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-

Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 83

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	56.883/361.939
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Koewacht Fort Sint-Andries
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 20685 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 84

Bron(nen)	CHS-Zeeland
-----------	-------------

Coördinaten	44.498/359.442
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe Fort Sint-Anthonie
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 17360 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 85

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	46.639/359.425
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe Fort Sint-Bernhardus
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 15879 m²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting

	Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 86

Bron(nen)	CHS-Zeeland
AMK-monumentnummer	
Coördinaten	52.166/361.202
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddorpe Fort Sint-Catharina
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 87

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	47.754/359.334
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddorpe Fort Sint-Elooi
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort

Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 15606 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 88

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	49.387/360.893
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddorpe Fort Sint-Fransiscus
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 89

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	51.916/362.098
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zuiddorpe Fort Sint-Geleyn
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 15108 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 90

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	52.958/368.320
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Zaamslag Schans Groendijk
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties:

	Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 91

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	41.052/372.140
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Schans Den Abeelen
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 92

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	50.132/365.433
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Schans De Ram
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-

Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 93

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	45.905/369.384
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Hoek Fort Zevenaar
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 29631 m ²
Motivatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 94

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	45.101/359.220
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe Fort Sint-Pieter
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 9135 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 95

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	45.892/358.984
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Westdorpe Fort Sint-Steven
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 16000 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische

	vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

VINDPLAATS NUMMER 96

Bron(nen)	CHS-Zeeland
Coördinaten	55.287/367.742
Kaartblad	
Gemeente	Terneuzen
Toponiem	Axel Fort Sint-Margariet / Nassau
Maaiveld	-
Hoogte maaiveld t.o.v. NAP	-
Complextype	Schans/Fort
Datering	LME – NT
Vondsten uit	-
Diepteligging archeologische laag/vondsten	Onbekend
Omvang vindplaats	Oppervlakte: 31375 m ²
Motivatatie toewijzen terrein van archeologische waarde	Conform gemeentelijk beleid. Vestingwerken daterend uit 1650 of vroeger worden aangemerkt als vindplaats. Dit geldt tevens voor vestingwerken waarvan de oudste fase teruggaat op 1650 of vroeger. Publicaties: Kruijf, T. de <i>et al</i> (2004). Atlas van historische vestingwerken in Nederland: Zeeland. Stichting Menno van Coehoorn, Utrecht. Meyer, M. de, W. van Vliet & O. de Pooter. Staats-Spaanse Linies in West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen. Gemeente Sluis.
Waarde-Archeologie op Plankaart	2

Vindplaatsen Archeologie

Gemeente Terneuzen Buitengebied

Waarde Archeologie

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- Vindplaats
- Topografie

